

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202044

UNIVERSAL
LIBRARY

ಪ್ರಕಟನೆ—೩

ಕಲೋಪಾಸಕ

ಮತ್ತು

ಇತರ ನೀಳ್ಗವಿತಿಗಳು

ವಿನಾಯಕ

೧೯೩೪

ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರ

— ಧಾರವಾಡ —

ಮುದ್ರಕರು:
ಬಳವಂತ ನಾಂಯಣ ಬಾಗಲವಾಡಿ
ಮೋಹನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

Checked 1963

ಎಲ: ೧-೦-೦

ಓದು:
ಗೋವಿಂದ ವೆಂಕಟೇಶ ಚುಳಿಕಿ
ಸಾಧನಕೆರೆ, ಧಾರವಾಡ

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಪೂರ್ವಾರ್ಥ

(ಶ್ರೀ ವ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ಬರೆದುದು)

ನಮಗೆ ನೋಡುವ ಶಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವದೋ ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಮಗೆ ಕಾಣಿಸುವದು: ದೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿ. ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರುವವನಿಗೆ ಕಾಣುವದು ಹೆಚ್ಚು, ಆದರೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವೂ ಹೆಚ್ಚು. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಂತೆ ತೀರ ಹತ್ತಿರದ ಒಡವೆ ಕಾಣಲಾರದು; ಅದರಂತೆಯೆ ತೀರ ದೂರದ ಒಡವೆ. ಮುಗಿಲಂಥ ಅತಿ ದೊಡ್ಡ ವಸ್ತುವಿನಂತೆಯೆ ವಿದ್ಯುದಣುರೇಣುಗಳಂಥ ಅತಿ ಸಣ್ಣ ವಸ್ತುಗಳೂ ಕಾಣವು. ಮಾನವದೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಎಶ್ವಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತುತ್ತುಮಾಡಲರಿಯದ ಸಣ್ಣ ಬಾಯಿ. ಆದರೆ ಅವನ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆವೇಶವು ಯಾವ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಮಿಕ್ಕಿ ನಿಲ್ಲುವ ಪಾರುಷವುಳ್ಳದ್ದು. ಅಂತೆಯೆ ಕನ್ನಡಿ ಕನ್ನಡಕ, ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕ, ದೂರದರ್ಶಕಯಂತ್ರಗಳು, ತರ್ಕದೃಷ್ಟಿ ಯೋಗದೃಷ್ಟಿ.

ನಮಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ತೋರುವ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೈಶಾಲ್ಯವೂ ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಲ್ಲ. ಚರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಮಹಾಭೌತಿಕ ಸೃಷ್ಟಿ; ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಸೂಚಿತವಾಗುವ ಸಾಹಿತ್ಯಸೃಷ್ಟಿ; ಮನಸ್ಸಿಗೇ ಹೊಳೆಯುವ ಕಲ್ಪನಾಸೃಷ್ಟಿ; ಚಿತ್ರಲೇಪಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುವ ಕಲಾಸೃಷ್ಟಿ; ದೃಗ್ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡ ಸುಪ್ತಜೀವದಿದಿರು ಸುಳಿದಾಡುವ ಸ್ವಪ್ನ

ಸೃಷ್ಟಿ; ರೋಗವೇ ಬೇವಕ್ಕೆ ಭಾಸವಾಗುವ ಮಂಕುಸೃಷ್ಟಿ; ನಮ್ಮ ಆಶಕ್ತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೂಸಾಡಿಸುವ ಎಂದ್ರಜಾಲಿಕಸೃಷ್ಟಿ; ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೂ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲದೆ ಸಿದ್ಧ ಸಾಧ್ಯವಾದ ಗಾಂಧರ್ವಸೃಷ್ಟಿ; ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಮೈದೊರುವ ಸತ್ಸೃಷ್ಟಿ ಮೊದಲಾದವು ಗಳು ಇರುವವಂತೆ. ಅಂತೂ ಏನು, ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಿರುವದಾದರೂ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಷ್ಟೆ ನಮಗೆ ದರ್ಶನವೆಂಬ ಮಾತೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ.

ದರ್ಶನವು ಶಾಬ್ದಿಕ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸಾಹಿತ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೇರುವದು. ಈ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಕೀಳು-ಮೇಲು ತರಗತಿಗಳು ಇವೆ. ತೋರುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಣುವ ಹಾಗೆ ಮಾನುವದು ಶಬ್ದದೊಳಗಿನ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ-ದೃಶ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಚಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯು ನಾಲಿಗೆಯಿಂದೊಡನುಡಿಯಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಆಡುವವನಲ್ಲಿ ಬೇಕು. ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲಸಿದ್ಧ ನೋಡುವವನಲ್ಲಿ ಬೇಕು. ತೋರಿಸುವ ಹಾಗೂ ನೋಡಬಲ್ಲ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳೆರಡೂ ಪ್ರತಿಫಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳು. ಮೊದಲನೆಯವ ಕವಿ, ಎರಡನೆಯವ ಸಹೃದಯ.

ಗೆ| ಗೋಕಾಕರವರ ಸೀಳುವನಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕನಸಿನಮಾಯೆ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಕನಸಿಗೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಡೆದೊರೆಯಬೇಕೇ, ಸಾಹಿತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯೇ ಹುಟ್ಟಬಾರದು. ಮಾನವ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ತೆರೆದೊಡ್ಡಿದ ಸೃಷ್ಟಿಯದೊಂದು. ಬ್ಲೀಕ, ಕಾಲೆರಿಜ ಮೊದಲುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯೀಟ್ಸ್, 'ಏ, ಈ' ಯವರ ವರೆಗೂ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯರಂಗವನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ವಪ್ನಗಳಿಗೆ ಒಡ್ಡಿದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಆಂಗ್ಲವಾಚ್ಯಿಯವು ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನೂ ಕಂಡಿದೆ. ನಮ್ಮ ಜೈನ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕನಸಿನ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕಾವ್ಯಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಶಾಬ್ದಿಕ ಸ್ವಪ್ನಸೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಇವೆರ ಡರಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಧ್ವನಿಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯ ಹೆಚ್ಚು. ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತಃಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ, ಸುಳಿದಾಡಿಸುವದು ಅವೆರಡರ ಸೃಷ್ಟಿ

ಪರಿಣಾಮ. ಯೋಗಿಗಳು ಹೇಳುವ ಋತಂಭರಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಹಾದಿಮಾಡಿ ಕೊಡುವ ನವನವೋನ್ಮೇಷಶಾಲಿಯಾದ ಪ್ರತಿಭೆಯ ರಂಗಸ್ಥಳವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಾತಿಭದ್ರದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನೆಲೆಯಾಗಿಸುವದು ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹವಣಿಕೆ. ಇದರಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಆಳವಾಗುವುದು, ಹರುವಾಗುವುದು. Deepening of consciousness ಎಂದು ಇಂದಿನ ಆಂಗ್ಲ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಈ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು.

ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕನಸನ್ನೆ ಹೇಳಲಿ ಮನಸನ್ನೆ ಮೂಡಿಸಲಿ ಅದು ರಸಿಕರ ಎದೆಯ ಒಳಹೊಗಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಕೇಳುವದು ಉಚಿತವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ತಮ್ಮ ಸುಖವೇ ಸುಖ; ತಮ್ಮ ದುಃಖವೇ ದುಃಖ; ತಮಗೆ ಕಂಡಿದ್ದೇ ನಿಜ ಎಂದು— ಹೆರವರದೆಂದರೆ ತನಗೆ ಹೊರತು ಎಂಬ ವಿಷಮಭಾವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರದ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸಾಗುವುದು. ಎಲ್ಲ ಕಲೆಯಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೊದಲನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು; ತನ್ನ ನುಳಿದು ಉಳಿದುದನ್ನು ಮರೆತಂತೆ ಮಾಡುವದು ಎರಡನೆಯದು; ಇದಕ್ಕೆ ನಿವೃತ್ತಿ ಎನ್ನುವರು. ಭಾವುಕನ ಹೃದಯ ಕವಿಹೃದಯದೊಡನೆ ಒಂದಾಗುವಾಗ ಇವನ ಮೈಷಮ್ಯವಳಿಯುವದು; ತಗ್ಗು ದಿನ್ನೆ ಹೋಗಿ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ ಸೆಳೆದತ್ತ ಹರಿಯುವದು; ಇದಕ್ಕೆ ದ್ರತಿ ಎನ್ನುವರು. ಆಗಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅದು ಜೀವದರಿಕೆಯಾಗಿ ಪರಾಂತ ಕರಣ ಪ್ರವೇಶ ದೊರೆತ ಸತ್ತ್ವವು ಹಾಗೆ ಸಂಸ್ಕಾರರೂಪವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವದು; ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಎನ್ನುವರು. ಈ ಮೂರು ಶಕ್ತಿಗಳು ಯಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೋ ಅದು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಆ ಒರೆಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಈ ನೀಳವನಗಳ ಬಣ್ಣವೂ ತೋರಬೇಕು. ಅದು ಸಾಹಿತ್ಯಸಿದ್ಧಿ.

ವೃತ್ತ ಧಾಟಿಗಳ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಕವನವನ್ನು ಹೇಳಲೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ಒಂದು ಪರಿಣಾಹದಂತೆ, ರೂಢಿಯ ರಸಭಾವಗಳನ್ನು ಕಾಣದೇ ತಾವು ಓದುವ ವಾಚ್ಯಯವು ಕಾವ್ಯವಹುದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯಾಕುಲಿತವಾಗುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಒಂದಿದೆ. ಗೆ! ಗೋಕಾಕರವರ

ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದುದು ರತಿಕೇಂದ್ರಿತವಾದ ಅಷ್ಟರಸ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಗಮ್ಯತೆಯ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಯಾವ ಬಗೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಇದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲ ನನಗೆ. ಮಾನವನ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವಗಳು ಎಂಟೆ ಇಲ್ಲ. ಈ ನೀಳವನಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸುಳಿವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವಿರುವುದು ಬೇರೆ ಭಾವಗಳಿಗೆ. ವಿಸ್ಮಯವು ಎಲ್ಲ ಕಥಾವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಬಿದೆ; 'ಕಲೋಪಾಸಕ' 'ತೀರದ ದಾರಿ' 'ಸೆಳವು' ಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಿದೆ. 'ಪತನ' 'ತಾಯವ್ವನ ಸಮಾಧಿ' ಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಧದ ಕಾರುಣ್ಯವು ಹಬ್ಬಿಕೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿರುವುದು ಜೀವನದ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ. ಕೂಸು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಜ್ಞಾನಿಗಳವರೆಗೂ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ-ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬಾಸೆ-ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬೇಕಾದುದು ಬರಿ ಬುದ್ಧಿಗಲ್ಲ. ಹೃದಯಕ್ಕೂ ಒಂದು ಮಹಾಜೀವನಸಂಸ್ಕರ್ತದ ಅನುಭವಬೇಕು. ಆ ಸ್ವರ್ಶಾನುಭವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿದೆ. ಅದರ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿದೆ. ಅದರ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸಾಧನವಿದೆ. ಯುಕ್ತಚಿತ್ತದಿಂದಿದ್ದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಗಮ್ಯವಿದೆ.

ಹೊರಗಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮೂಕವಾಗಿದೆ. ಒಳಗಣ್ಣು ಇದಿರು ಕುಣಿದಾಡುವ ಕನಸು ವಿಕೃಷ್ಟಸೃಷ್ಟಿಯಂತೆ ತೋರುವುದು ಹೊಳೆಗಣ್ಣಿಗೆ ನಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಕರ್ಮಜಾಲವೆಲ್ಲ ದೈವಲೀಲೆಯಾಗಿ ತೋರಿ ನಮ್ಮ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯೂ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯಂತೆ ಭಾಸವಾಗುವುದು. ತಿಳಿಗಣ್ಣಿಗೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವನವು ಧರ್ಮಮಯವಾದ ನಾಟಕವಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವುದು. ಈ ಚತುರ್ಮುಖವಾದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಇದೆ. ವಿವೇಕಿಸಿ ನೋಡಿದಾಗ ಎಂಥ ಮೂಢನಿಗೂ ಇದು ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಬರಿ ಹೊಳೆದು ಫಲವಿಲ್ಲ, ಹೊಳೆಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಆ ಹಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವನವು ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದೆ; ಸಂತಯ, ವಿಕಲ್ಪ, ಭ್ರಮೆ ಮೊದಲಾದ ಸಂಚಾರಿಭಾವಗಳು ಜಿಜ್ಞಾಸೆಗೆ ವುಟಗೊಡುತ್ತಿವೆ.

'ಸೆಳವಿ' ನಲ್ಲಿ ದ್ವಿಧಾವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಳಿದು ಮಿಂಚುವ ಉತ್ಸಾಹ,

‘ తీరధ దారి ’ యు కేసనగాణధ రియియల్ల అక్షయియిద్దు శ్రద్ధే; ‘ పతన ’ ద అశక్తతయిల్లి తలయిత్తిరువ సంకల్ప ఇత్తి ఒందు జీవన పథవన్ను రేఖిసిదరే, ‘ కలీలవాసక ’ ‘ తాయవ్వున సమాధి ’ గళ్లి అపూర్వానుభవక్యే నవీన జీవనబీకు- ఎందు వణున ఇదే. ‘ కలీలవాసక ’ న మనదరికియిద కణవరికియు జిజ్ఞాసేయింద జీవనక్యే క్షోగివదు; తాయవ్వున కరుణ సింజిత చాత్సల్యపు ఒకశోరగిన ప్రకృతియ ముజ్జిద కదగళ్లన్ను తేరియు వదు. ఆదరే ఎల్ల కవనగళ్ల ‘ జీవన ’ ‘ మహాజీవన ’ ఎంబ కుగి, కనవరికే, ముంబరేందేసికేలొళ్ళువవరల్లియొ ఈ బగియ జిజ్ఞాసేయు హాకుపట్టణదంతే ముగిదుకొందిదే. గతిసిద సంస్కృతిగళు మానవజాతిగే కేలొట్ట వరవదు. ముందిన దివ్య జీవనదల్ల జీవన జిజ్ఞాసేయిందు సా యిభావ.

మహాశ్లేతయ ‘ అసువిసేలమే ’ యు రతియ జాతిగే సేరి దుదల్ల. స్నేహసాధయిభావవాద ప్రేమరసవదు. భవభూతి నొదలాదవరు ఇదన్ను కండిద్దురు. వృష్ణవ కవిగళ ‘ మధుర ’ భావక్యే, శ్రీవర ‘ సతిపతి ’ భావక్యే, హళయ రతియ సేకే తాకదే క్షోగిల్ల. స్వతః రతియే వాజ్యవల్ల. సుశ్యవదాగ బీరే మిరుగన్ను పడేయివదు. స్నేహవు పురుష ప్రకృతి భావదొందు నేలీ. మృత్యయ ఒందు విధాన.

మేలినంతే బరేయువదేందరే సణ్ణ విచారగళన్ను దొడ్డ శబ్దగ గళ్లి తుంబలు కవణిసిదంతే ఎందు ఆపాతతః కాణబకుదు. ఆదరే దొడ్డ శబ్దగళ్లి సుశితవాగువ బగియు సణ్ణదేందు తొలరువ జీవనదల్ల కేగి మింజి మాయవాగుత్తిదే, అదన్ను నేలీగే తరబీ కాద అగత్యవేష్టిదే, ఎంబుదే ఈ దిలభావివరణియ అపేక్ష.

పుణి

ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು

ಉತ್ತರಾರ್ಧ

೧

ಇಲ್ಲಿಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ನಾನು ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದರೂ ಇದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕವಿತೆಯೂ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದ ಭಾವನೆಯ ಸುತ್ತ ಬಿಡಿದ ಬಂದ ದೇಹವೆನ್ನಬಹುದು. ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಈ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದರೆ ಕವಿತೆಯು ಒಂದು ಮೈಣಿಕ ಗೀತೆಯಾಗುವದು. ಆದರೆ ಭಾವನೆಯು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುಳಿದರೂ ಅದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜಿಂಜುಸುವಂತೆ ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ಹಾದಿಗಳಿವೆ. ಭಾವನೆಯನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ (ಅಲಂಕಾರಯುಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ) ನಿರೂಪಿಸದೆ ಅದನ್ನು ಒಂದು ಕಥೆಯೊಳಗಿಂದ ಹಾಯಿಸಿ ತರಬಹುದು; ದೃಶ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬಹುದು; ಇಲ್ಲವೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಿಚಾರಗಳ ಜಿಂಬಲವನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ಇದರಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ರೀತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರೂ ಕವಿತೆಯು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯಾಗುವದು. 'ಸೆಳವಿ'ನಲ್ಲಿಯ ಸಂವಾದ ವಿಧಾನ (ದೃಶ್ಯದ ಒಂದು ರೀತಿ) ಹಾಗೂ ವಿಚಾರಸರಣಿ; 'ಪತನ'ದಲ್ಲಿಯ ವಿಚಾರಸರಣಿ ಹಾಗೂ ದೃಶ್ಯರೂಪ; 'ತೀರದ ದಾರಿ'ಯಲ್ಲಿಯ ದೃಶ್ಯಮಯತೆ; 'ಮಹಾಶ್ವೇತೆ'ಯಲ್ಲಿರುವ ನಾಟಕದ ಹೊಳಪು; 'ತಾಯವ್ವನ ಸಮಾಧಿ' ಯಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ; ಹಾಗೂ 'ಕಲೋಪಾಸಕ'ದಲ್ಲಿಯ ಕಥೆ, ವಿಚಾರಸರಣಿ, ಮತ್ತು ಸಂವಾದ ಕ್ರಮಗಳು, - ಇವೆಲ್ಲ ಆಯಾ ಕವಿತೆಯನ್ನು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅಂಗಗಳು.

ಆದರೆ ಒಂದು ಅಂಗವಾಗಿ ಬಂದ ಕ್ರಮವು ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಿದರೆ ಕವಿತೆಯು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯಾಗುವುದು; ಆದೊಂದು ಪದ್ಯಕಥೆ (Narrative poem) ಪದ್ಯಪ್ರಬಂಧ (Argument in verse) ಎಲ್ಲವೆ ದೃಶ್ಯ ಕಾವ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ 'ಮಹಾಶ್ವೇತೆ'ಯನ್ನು ಒಂದು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯೆಂದು ಕರೆಯುವವಕ್ಕಿಂತ ದೃಶ್ಯವೆಂದು ಕರೆದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಬಹುದು. ಈ ಮಾತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ 'ತೀರದ ವಾರಿ'ಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವದು. ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ 'ತಾಯವನ ಸಮಾಧಿ' ಯು ಒಂದು ಪದ್ಯಕಥೆಯನ್ನೆ ಒಳಗೊಂಡು. ಆದರೆ ನನಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ಈ ಕ್ರಮಗಳಿಗಿಂತ ಮೂಲಭಾವನೆಯೇ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳನ್ನು ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ.

ಕಾವ್ಯಸೂತ್ರಿಯು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರದು; ಕಾರಣ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯೂ ಕೆಲವು ಲಘು ನೀತಿಗಳ ಒಂದು ಮಾಲೆಯೆಂದು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಾದವಿದೆ. ಈ ವಾದಕ್ಕೆ 'ತಾಯವನ ಸಮಾಧಿ' ಹಾಗೂ 'ಮಹಾಶ್ವೇತೆ'ಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಸ್ಪದವು ಸಿಕ್ಕಬಹುದು. ಇದನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಮಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಶಕ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಿ ಬಿಡಬಹುದು. ವಾದವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರದ ಕೂಡ ನೀಳ್ಗವಿತೆಯ ರಚನಾ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಯಾವ ಅಭ್ಯಂತರವೂ ಇಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಲ್ಪನೆಯು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ವಿರಾಜಮಾನವಾಗಿರುವನಕೆ ಅದು ನೀಳ್ಗವಿತೆಯೇ.

ಬಟ್ಟಾರೆ ಕಾವ್ಯದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅನೇಕ ಮುಖವಾದ ಅನುಭವವನ್ನು ಕವಿಯು ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವು ತೆರೆದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಜಾಗೃತಿ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ, ಸಮಾಧಿ, ಇವೆಲ್ಲ ಅನುಭವದ ಲೋಕಗಳು. ಈ ನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ರೀತಿ-ಸಂದರ್ಭಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಅಂತರವಿಲ್ಲ, ಪಾರವಿಲ್ಲ.

ಉರಭನೆಯ ಮಾತು: ಕವಿಯು ತನ್ನ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮೇಲಿನಂತೆಯೇ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಜಾಗೃತಸೃಷ್ಟಿಯದೇ ಇರಲಿ, ಸ್ಪಷ್ಟಸೃಷ್ಟಿಯದೇ ಇರಲಿ, ಆ ವಸ್ತುವು ಕವಿಯ ಅನುಭವದ ವಾಹಕವಾದರೆ ತೀರಿತು. ಕವಿಯು ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ಮಾನವನದ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಅನುಭವದ ವಾಹನವೂ ಆಗುವದು. ಕವಿಯು ದೃಷ್ಟಿಯು ಅವನ ಅನುಭವದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಂತೆ ಅವನ ಸಂಸ್ಕಾರ-ಸಂಸ್ಕೃತಿ-ಸಂದರ್ಭಗಳು ಕವಿಯ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುತ್ತವೆ.

ಮೂರನೆಯ ಮಾತು : ಅವನ ಕೃತಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರವು: (Literary form) ಅವನು ಪಡೆದ ಅನುಭವ-ವಸ್ತುಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಮೇಲೆ, ಅವನ ಪ್ರಯೋಗಾಭಿಲಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಅದು ಪರಂಪರಾ ನುಗತಿಕವಿರಬಹುದು; ಹೊಸತು-ಹಳೆಯದರ ಸಮಿಶ್ರಣವಿರಬಹುದು; ಹೊಸತಿರಬಹುದು; ತೀರ ಹೊಸತಿರಬಹುದು.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮಾತು: ಕವಿಯ ಶೈಲಿಯೂ ಸಹ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕವಿಯ ಸಿದ್ಧಿ - ಸಂಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ, ಅವನ ಅನುಭವ-ವಸ್ತು - ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಂದ ನಿರ್ಣಯಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ದೇಹವೆಂದೆಂತೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದು ಗ್ರಾಹ್ಯವಿರಬಹುದು; ಗ್ರಾಂಥಿಕ ವಿರಬಹುದು; ಬಳಕೆ ಮಾತಿನದಿರಬಹುದು; ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮಿಶ್ರಣವಿರಬಹುದು. ವಿವಿಧ ರೀತಿಯದಾದರೂ ಗಮ್ಯವಾಗಿರಬೇಕು; ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಓಟ್ಟು ದೂರ ಹೋಗಿರಬಾರದು.

ಐದನೆಯ ಮಾತು: ಅಲಂಕಾರದ ನಿರ್ಣಯವು ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ; ಕವಿಯನ್ನೂ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಇಷ್ಟ ಇಷ್ಟ ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಹುದು. ಮೇಲಿನ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ 'ಅಲಂ' ಎಂದು ಉಸಿರಬೇಕಾಗಿ ಬರುವದು.

ಆರನೆಯ ಮಾತು: ಅನುಭವದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊನೆಗೆ ತಂದಿಟ್ಟರೂ ಛಂದಸ್ಸು ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತೀರ ಸಮೀಪವಾದುದು; ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇದು

ಅನುಭವದೊಡನೆ ಸಹ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವದುಂಟು. ವೃತ್ತಗಳಿಲ್ಲ; ಷಟ್ಪದಿ-ಸಾಂಗತ್ಯಗಳಿರಲಿ; ನೂತನ ಭಂದಸ್ಥಿರಲಿ: ಅನುಭವಕ್ಕೂ ಆದಕ್ಕೂ ಅಸನ್ಮ ಬಾಂಧವ್ಯವಿರದೆ ಹೋದರೆ ಆ ಭಂದಸ್ಸು ನಿಲ್ಲಲಾರದು. ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ನಿಂತ ಭಂದಸ್ಸು ತನಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವಂತೆ-ಕೃತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಉಳಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗುವಂತೆ-ತನ್ನ ಅಂದ-ಚಿಂದವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು.

ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಬಾಂಧವ್ಯ,- ಒವ ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಬ್ರಹ್ಮ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಮಾನವ್ಯ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ದೇಶ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಮಾಜ,-ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಾದ 'ಏಲ್ಲವೂ' ಆಹುದು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ; ತನ್ನೊಡನೆ, ಇತರ ಜೀವಿಗಳೊಡನೆ, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಡನೆ ಪರಮಾತ್ಮನೊಡನೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅವನ ಆತ್ಮ, ಮನಸ್ಸು, ಬುದ್ಧಿ, ಹೃದಯ, ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ದೇಹ ಮುಂತಾದ ಏಲ್ಲ ರಕ್ತಿಗಳು ಸಮಾ ವೇಶವಾಗುವವು. ಕವಿಯೆಂದರೆ ರಂಭ ಅನುಭವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾ ಗಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮತರವಾಗಿಯೂ ಪಡೆದು ಅದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಳಸೆಕೊಳ್ಳುವ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಭಂದೋಬದ್ಧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದವ ರನ್ನು ಕವಿಗಳೆಂದು ಕರೆಯುವದೂ ಉಳಿದವರಿಗೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಹೇಳುವದೂ ಒಂದು ಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿದೆ. (ನಾಟಕಕಾರ, ಕತೆಗಾರ, ಮು.)

ಅಂದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಲು ಎರಡು ಮಾತುಗಳು ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಕವಿಯ ಅನುಭವದ ಜಾತಿ, ರೀತಿ, ಮತ್ತು ತರಗತಿ; ಹಾಗೂ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಪಡೆದ ಯಶಸ್ಸು. ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ಉಳಿದ ಐದು ಮಾತು ಗಳು ಸೇರುವವು.

ಅನುಭವದ ಜಾತಿ-ರೀತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವಾಗ ನಾವು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರಬೇಕಾಗುವದು; (೧) ಆ ಅನುಭವ ದಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕವಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ; ಅಂದರೆ ಕವಿಯ ಧ್ಯಾನ

ಸಾಫಲ್ಯದ ಫಲವು. (೨) ಆದರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾದ ವಸ್ತುವಿನ (ಸ್ವತಃ ತಾನು, ಇತರ ಬೀವಿಗಳು; ಪ್ರಕೃತಿ; ಇಲ್ಲವೆ ಪರಮಾತ್ಮ. Object) ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ರಾಮಣೀಯಕತೆ. (೩) ಆ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಕಾಲವಾನದ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ವರ್ತಿಸ್ಸು. (೪) ಆದರಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಕಾಣುವ ಸರ್ವಕಾಲೀನ ಜನಾಂಗಜ್ಞೇಯವಾದ ಮಾತುಗಳ ಬಗೆ. (೫) ಇವೆಲ್ಲ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಒಂದರೊಳಗೆ ಒಂದು ಕೂಡಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಮ ರಸದ ಉಜ್ವಲತೆ, ಪೂರ್ಣತೆಗಳು.

೪

ಇಂತು ಕವಿಯ ಅನುಭವ-ನಿರೂಪಣೆಗಳನ್ನು ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟುವುದು ವಿಮರ್ಶಕರನ್ನು ಕೂಟದೆ, ಜನತೆಯನ್ನು ಕೂಟದೆ. ಆದರೂ ನಾವು ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯ ಕವಾನಿ ಕಟ್ಟಲು ನಾಲ್ಕು ವಿಷಯಗಳು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗುವವು: (೧) ಕೃತಿಯನ್ನು ಒರೆಯುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೆ ಕವಿಯ ಮನಸ್ಸಿತ್ತಿಯನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿಯಬೇಕು. (೨) ಬರೆಯುವುದು ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಆ ಕೃತಿಯ ಬಗೆಯೇ ಇನ್ನೂ ಕವಿಗೆ ಏನೆನಿಸುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. (೩) ಕೃತಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದಾಗ ಜನತೆಯು ಏನೆನ್ನುವದೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗ ಬೇಕು. (೪) ಕವಿಯ ಕಾಲವು ಗತಿಸಿ ಹೋದ ಮೇಲೂ ಸ್ಥಿರವಾಗುವುದು ಜನತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ನಾನು ಈ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ 'ಮೊದಲು ಮಾತು'ಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ ಮೊದಲನೆಯ ಕಾರಣದ ಸಲುವಾಗಿ. ಮೊದಲು ಮಾತು ಗಳೂ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯೂ ಕೂಡಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಿ ಕೊಡುತ್ತಿವೆ. ಮುಂದೆ ವಿಮರ್ಶಕರ ಕೆಲಸ. ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಲಾರವು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಈ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯು ಉಳಿದಿದೆ, - ಕವಿಯು ಅಪರಾಧಿ, ವಿಮರ್ಶಕನು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೆಂದು. ನಿಜವಾದ ನ್ಯಾಯಾಧೀಶನು ಬೇರೆಯಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ಈ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ತರುವನು.

ಆದರೆ, ಮೂರನೆಯ ಮಾತಾದ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಕವಿಯ ಕೃತಿಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆಸ್ತಿಯಿದ್ದಂತೆ. ಕವಿಯು ಆ ಆಸ್ತಿಯ ಪರಿಪಾಲಕನಿದ್ದಂತೆ. ಜನತೆಯು ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಕೆಲವು ದೋಷಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಕವಿಯು ಅದರಂತೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳೆಂದೂ ಜನತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿ ಕವಿಗೂ ಅದು ಸತ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅವನು ಆ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುವದು. ಪೂರ್ಣಕೃತಿಗಳು ಬೆಳೆಯಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು.

“ಹಲಗೆ ಬಳಪವ ಪಿಡಿಯದೊಂದಗ್ಗಲಿಕೆ”

ಒಂಬ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಳೂ - ಜೊಳ್ಳೂ ಬೆರೆತುಕೊಂಡಿದೆ. ಕವಿಯು ತನ್ನ ಮೂಲಭಾವನೆಗೆ ಭಂಗ ಬರುವಂತೆ ತಿದ್ದಲಾರ; ತನ್ನ ಹೃದಯವು ಉಕ್ಕೇರಿದಾಗ-ಶಬ್ದವೇ ಶ್ರುತಿಯಾದಾಗ-ಬರೆದ ಚರಣಗಳನ್ನೂ ತಿದ್ದಲಾರ. ಆದರೆ ಶಬ್ದವು ಎಲ್ಲಿಡೆಗೂ ಶ್ರುತಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶೈಲಿಯ ಪರಿಪಾಕವು ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬರತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕವಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಜಗತ್ತಿನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಯುವ ವರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಿದ್ದುತ್ತ ನಡೆದರು. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಂತೆ ಕೆಲವರು ತಿದ್ದದಿದ್ದರೆ ಆ ಮಾನಕೃತಿಯ ಸರಿಸಿ ಅವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ತಿದ್ದುವದು ನಿರ್ದೋಷಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವಶ್ಯವಾದ ಮಾತು.

ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರ ಮಾತಿನ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ. ಜನತೆಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳೂ ಬರಲಿ. ಅವು ನನಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಳಿಸಿದವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು.

ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ರೂಢಿಯ ವಿಮರ್ಶಕರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಓದುಗರಿಗಿಲ್ಲರಿಗೂ ಬಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ. ವಯಸ್ಸು, ಉದ್ಯೋಗ, ಪದವಿ,- ಇವೆಲ್ಲ ಅನುಷಂಗಿಕ ವಿಷಯಗಳು. ಕವಿಹೃದಯವೂ ಅದನ್ನು ವಿಮರ್ಶ

ಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಒಪ್ಪೊಪ್ಪು ಚಿಕ್ಕವರಲ್ಲ, ಅಂಗಡಿಕಾರರಲ್ಲ, ಕಂಡು ಬರಬಹುದು. ಅದೂ ಸ್ವೀಕರಿಸತಕ್ಕದು. ಎಲ್ಲ ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ಒಂದೇ ಕಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ಇರುವದು: ಅದು ಸ್ವುಟವಾಗಬೇಕು, ಮಂಜಿನಂತಲ್ಲ. "ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲ" ಎಂದಿಷ್ಟೇ ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದು. ಅದನ್ನು ಸೋದಾಯರಣವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಅದನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು.

(೬)

ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ನಾನು ಒಂದು ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಓದುಗರೆದುರಿಗಿಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ದಯವಿಟ್ಟು ಅವರು ಆ ರೀತಿಯಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಳಿಸಿದರೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಉಪಕೃತನಾಗಿ ನೆನು. ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ವಿಸುವಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಎರಡು: (೧) ಕೃತಿಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. (೨) ನಾನು ವಿಮರ್ಶಾಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವದು.

ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಮಹನೀಯರು ನನ್ನ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ತಥ್ಯವನ್ನು ಕಂಡು ಆ ರೀತಿಯ ಉಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಸಮ್ಮತಿಸುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗ ಅವರ ಸಮ್ಮತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅವರ ಹೆಸರನ್ನು ನಾನು ಪ್ರಕಟಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಶಂಸನೆ, ದೋಷವಿವರಣೆ, -ಎನೂ ಇರಬಹುದು. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಅಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವವಿದೆ.

ನನ್ನ ಹಂಚಿಕೆ ಹೀಗೆ: ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಮೊದಲನೆಯ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಗಳಿಗೂ ನಂಬರು ಹಾಕಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಲಮುಗಳುಳ್ಳ ಒಂದೊಂದು ಪಾಠವನ್ನು ಇಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಪ್ರತಿಯ ನಂಬರು, ಅದನ್ನು ಪಡೆದವರ ಹೆಸರು, ಅವರ ವಿಳಾಸ, ಅವರ ಉದ್ಯೋಗ, ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಲು ಸಮ್ಮತಿಯಿದ್ದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಚನೆ, -ಇವೇ ಮುಂತಾದವು ಅಲ್ಲಿಯ ಕಲಮುಗಳು. ಅಭಿ

ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕಳಿಸುವಾಗ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯದ ಮುಖಪತ್ರವೆಂದು ಈ ಪಾನಿನಲ್ಲಿಯ ಕಲಮುಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆ. ನಾನು ಓದುಗರ ಮೈಯಕ್ತಿಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಈ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಚಿಜ್ಞಾಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದೇನೆಂದು ಯಾರೂ ಭಾವಿಸ ಲಾರರೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವು ನನಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ. ಅದರ ಪ್ರತಿವಾದ ನೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಇಂಥ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಬಂದಾಗ ಅವುಗಳನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿ ಯಿಂದ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಹೊಣೆಯು ನನ್ನ ಮೇಲೆ. ವಿಮರ್ಶಾಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿವರಣೆಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಯೋ ಗಿಸುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬಲ್ಲೆನು. ಇಂಥ ಕೆಲವು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುವಾಗ ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು: (೧) ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದುವ ರೀತಿ. (೨) ಕಾವ್ಯಾಸುಭವವನ್ನು ಪಡಿಯುವ ರೀತಿ. (೩) ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ರೀತಿ; ಮು. ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸುವಾಗ 'ಇಂಥ ನಂಬರನವು' ಎಂದಿಷ್ಟೆ ವಾಡಿಕೆ ಯಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗುವದು.

ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಅದನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡವರೂ ಸಹ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಬಹುದು. ಅನರು ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಯವಿಟ್ಟು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗಿ ಬಿನ್ನಹ: (೧) ತಾವು ಓದಿದ ಪ್ರತಿಯ ನಂಬರನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕು. (೨) ಕೊನೆಯ ಪಾನಿನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಕಲಮು ಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತುಂಬಿ ಕಳುಹಿಸಬೇಕು. ನನ್ನ ಸಂಗ್ರಹ ದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ನಂಬರನ್ನು ಮರುಟಪಾಲಿಗೆ ನಾನು ತಿಳಿಸುವೆನು.

ಇಂಥದೊಂದು ಪ್ರಯೋಗವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನನಗೆನಿಸಿದ್ದ ರಿಂದ ನಾನು ಈ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ವಿಮರ್ಶೆಯ ಪ್ರಾಂತವು ಒಂದು ರಣರಂಗವಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಪಾಕಶಾಲೆ. ಬಲ್ಲ-ಬಲ್ಲವರು ಕೂಡಿ ಅಡಿಗೆ ಯನ್ನು ಪಾಕಕ್ಕೆ ತರುವ ಸ್ಥಳ.

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಮಹಾಜನರ ಕೈಯಲ್ಲಿರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ನನಗೆ ನೆರವಾದರು. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸೌಂದರ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಗೆ. ಬೀಂದ್ರಿಯವರು ನನ್ನ ಬಿನ್ನಹದ ಮೇರೆಗೆ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ಪೂರ್ವಾರ್ಧವನ್ನು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟರು; ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನೇಕ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಉಳಿದ ಗೆಳೆಯರೂ ವಿಧವಿಧವಾಗಿ ನೆರವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಷ್ಟು ಬೇಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿದ ಶ್ರೀಯಸ್ಸು ಗೆ. ಚುಳಿಕಿಯವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುವದು. ಶ್ರೀ. ರಾಯದುರ್ಗರವರು ತಮ್ಮ ಮೋಹನ ಮುದ್ರಣಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ನಾನು ಉಪಕೃತನಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ.

ಬಿನ್ನಹ

ಶ್ರೀ. ಶ್ರೀರಂಗ ಇವರ “ ಪರಿಜನ್ವಾರ ” ಹಾಗೂ ಶ್ರೀ. ರಮಾ ಕಾಂತ ಇವರ “ ಕಲ್ಕಿ ” ಎಂಬವೆರಡು ಪ್ರಕಟನೆಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರವು ಪ್ರಕಾಶನಗೊಳಿಸಿ ಇದೀಗ ಗೆ. ವಿನಾಯಕ ಇವರ “ ಕಲೋಪಾಸಕ ಮತ್ತು ಇತರ ನೀಳ್ಗವಿತೆಗಳು ” ಎಂಬ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಕಟನೆಯನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿ ತನ್ನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಮುಂದಿಡುತ್ತ ನಡೆದಿದೆಯೆಂದು ಜೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ನಮಗೆ ಹರುಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಗೆ. ವಿನಾಯಕ ಇವರ ಈ ಕಾವ್ಯ ಸಂಗ್ರಹವು ನಮಗೆ ಪ್ರಕಟಮಾಡಲು ಲಭಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಬಳ್ಳಿಕ್ಕಿ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನುಕೂಲತೆಯಾದಂತೆ ಬೆಳಕಿಗೆ ತರುವ ಗುರಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರವು ತನ್ನ ಶಕ್ತ್ಯನ್ನು ಸಾರವಾಗಿ ಸರಸತಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಲಿದೆ.

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ

ಪರಿವಿಡಿ

೧. ಮಹಾಶ್ವೇತೆ	..	..	..	..	೧-೨೨
೨. ತೀರದ ದಾರಿ	..	..	..	..	೧-೧೭
೩. ಪತನ	..	..	..	..	೧-೧೨
೪. ಸೆಳವು	..	..	..	..	೧-೧೮
೫. ಕಲೋಪಾಸಕ	..	..	..	..	೧-೨೭
೬. ತಾಯವ್ವನ ಸಮಾಧಿ	..	..	..	..	೧-೧೩

(ಒಂದು ನಿಘಂಟು)

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ

(ನೊದಲು ನಾತು)

ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ನಾಗವರ್ಮನ 'ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹ'ವನ್ನು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈ ದೃಶ್ಯದ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಯು ಹೊಳೆಯಿತು. ಅದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಅತಿಭೌತಿಕ ಪ್ರೇಮ ವಾದಿಗಳು ವರ್ಣಿಸುವ 'ಅಸುವಿನೋಲುಮೆ'ಯನ್ನು ಕುರಿತು ಧೇನಿಸುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೆ. ಪ್ರೀತಿಯು ಕೇವಲ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿರಲಾರದು; ದೈಹಿಕವೂ ಆಗಿರಲಾರದು. ಇವೆರಡರ ಸಮಾಗಮವೇ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಯೆಂದು ನನಗೆನಿಸಿತ್ತು. 'ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹ'ವನ್ನು ಓದುತ್ತಿರುವಾಗ ನನಗೊಂದು ಮಾರ್ಪಾಟು ತೋಚಿತು. ಜಾಬಾಲಿ ಋಷಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮೈಶಂಪಾಯನ ಶುಕವು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಶೂದ್ರಕನೆಡೆಗೆ ತೆರಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹಾರಿ ಬರಬಾರದೇಕೆ? ಹೀಗಾಗಲು ಆದೊಂದು 'ಅಸುವಿನೋಲುಮೆ'ಯ ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗುವದು. ಇತ್ತ ಮೂಲದಲ್ಲಿಯೇ ಕಾದಂಬರಿಯು ಚಂದ್ರಾ ಪೀಡನ ಮೃತ ದೇಹವನ್ನು ಪರಾಂಬರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ದೇಹವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಾಂತಿಯುತವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಆದರೆ ಅವಳು ನಲ್ಲನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡವಳು! ಇವರಿವರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಕೊರತೆಯನ್ನೂ ಅದು ಸುಖದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಾಣುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಚಿತ್ರಿಸಿದರೆ ನಾನು ಕಂಡು ಕೊಂಡ ಪ್ರೀತಿಯ ಆದರ್ಶವು ಜೆನ್ನಾಗಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಮಾಡಿದ ಮುಖ್ಯವಾದ

ಮಾರ್ಪಾಟು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೊಂದೇ. ಉಳಿದ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಬದಲಾವಣೆಗಳು ಅದರ ಮೂಲಕ ಬರುವವು.

ಕೆಲವು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬದಲಿಸಿದ ಕಥೆಯು ಇಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ದೃಶ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತುವು ಆ ಕಥೆಯಲ್ಲ, ನಾನೇ ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು. ಅವುಗಳನ್ನು ಪುಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಮಾತ್ರ ಕಥೆಯು ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಮೂಲದಲ್ಲಿಯಂತೆ ಕಾದಲರ ಸಮಾಗಮವಾಗುವದು, ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಅದೇ ಕಾರಣಗಳ ಸಲುವಾಗಿ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬರಗುವ ವೃತ್ತಾಂತವೆಲ್ಲ ನಾನೇ ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು. ಎರಡನೆಯ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ, ಕಥೆಯೂ ಸಹ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನದು. ಮೂರನೆಯ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ, ಗಂಧರ್ವ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವಾಹವಾಗುವದೆಂಬ ಸೂಚನೆಯು ಮೂಲದೊಳಗಿನದು. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲ ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದು. ಮೂಲದೊಡನೆ ಸ್ಪರ್ಧೆಯನ್ನು ಹೂಡಿದೆ ನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಈ ಹೇಳಿಕೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಯಾರೂ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ನಾನು ಬರೆದ ರೀತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿದೆನು. ಇಷ್ಟೆ. ಮೂಲ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಅದರೊಡನೆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ ಸಾಮ್ಯ-ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಗೊತ್ತಾಗುವವು.

ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರವೇಶದೊಂದಿಗೆ ದೃಶ್ಯವನ್ನೂ ಮುಗಿಸುವ ವಿಚಾರ ಎದ್ದಿತು. ಆದರೆ 'ನಾನು ಅರಸ; ನೀನು ಅರಸಿ' ಎಂಬ ನನ್ನ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕವಿತೆಯ ಅನುವಾದವು ನನಗೆ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರವೇಶದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು. ಮುಂದೆ ಕವಿತೆಯನ್ನೂ ಆ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ. ನಾನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಬರೆದಿದ್ದ 'ಕಿನ್ನರಿಯರ ಹಾಡು' ಮೂರನೆಯ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ಬರೆಯಲು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಕಾರಣ ಆ ಹಾಡನ್ನೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದೆ.

ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯದ ಅಂಗವು ಈ ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಒಂದು ಕವನಾತ್ಮಕ ದೃಶ್ಯವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇನೆ. Masque (ನಾಟಕೀಯ) ದ

ರೀತಿಯಾಗಿ ಇದು ಅಭಿವಯಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆಯೆಂದು ಕೆಲವರು ನನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಪ್ರಯೋಗಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೋಡಬೇಕಾದ ಮಾತು.

ಇಲ್ಲಿಯ ನೇಪಥ್ಯವಿಧಾನ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ನಾಗವರ್ಮನಿಂದ ಆಯ್ದು ಕೊಂಡಿದೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕವಿಗಳು ನೋಟಗಳನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರು; ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪವನ್ನೇ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದಿರುವವರು. ಬಾಣ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಅನುವಾದಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಹ ನಾಗವರ್ಮನ ಶೈಲಿಯು ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ಬೇಕಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸರಿಹೋಗುವ ವರ್ಣನೆಯನ್ನೂ ಭಾಷೆಯನ್ನೂ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ನಾಗವರ್ಮನ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವು ಒಂದೆಡೆಗೆ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ; 'ಕಾದಂಬರಿ ಸಂಗ್ರಹ'ದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹರಡಿ ಕೊಂಡಿವೆ. ನಾನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳೇ ಇವುಗಳನ್ನು ಪವಣಿಸುವ ಸೂತ್ರಗಳಾಗಿವೆ. ಮೂರನೆಯ ಪ್ರವೇಶದ ನೇಪಥ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಾಮಗ್ರಿಯು ನಾಗವರ್ಮನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಅವತರಣಕ್ರಮವನ್ನು ಕೇವಲ ನೇಪಥ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯೋಜಿಸಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ನಾನು ಬರೆದ ಪ್ರವೇಶಗಳಿಗೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ.

ಮೂಲ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. " ಇಲ್ಲಿಯ ಕಥಾನಾಯಕಿಯರಿಬ್ಬರೂ ದೇವವರ್ಗದವರು. ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಹಂಸನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವನ ಹಾಗೂ ಗೌರಿಯೆಂಬ ಅಪ್ಸರಿಯ ಮಗಳು; ಕಾದಂಬರಿಯು ಚಿತ್ರರಥನೆಂಬ ಗಂಧರ್ವ ರಾಜನ ಕುವರಿ. ಫುಂಡರೀಕ-ಚಂದ್ರಾಪೀಡರು ಇವರ ಪತಿಗಳು. ಇವರು ಮಾನವರಾದರೂ ದೇವಾಂಶವಿದ್ದವರು. ಚಂದ್ರನು ಫುಂಡರೀಕನಿಂದ ಶಾಪ ಹೊಂದಿ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಕಾದಂಬರಿ-ಚಂದ್ರಾಪೀಡರ ನಡುವೆ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿಯು ಬೆಳೆಯುವದು. ಆದರೆ ತನ್ನ ಗೆಳೆಯನು ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾದುದನ್ನು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನು; ಶೂದ್ರಕ ರಾಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು.

ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾದ ಬಳಿಕ ತನ್ನ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ ದೇಹವನ್ನು ಪಡೆದು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವನು. ಇತ್ತ ವಿರಹತಾಪದಿಂದ ಚಂದ್ರನ ಕಾಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಪುಂಡರೀಕನು ಚಂದ್ರನು ಚಂದ್ರಾಪೀಡನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದಾಗ ಅವನ ನೇಹಿಗನೂ ಮಂತ್ರಿಕುವರನೂ ಆದ ವೈಶಂಪಾಯನನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು. ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮ ಸಂಸ್ಕಾರ ಬಲದಿಂದ ಅವಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ವೈಶಂಪಾಯನನಲ್ಲಿ ವೋಹವು ಉಂಟಾಗುವದು. ಇವನು ಪರಪುರುಷನೆಂದು ತಿಳಿದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು “ಶುಕವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿಂ”ದು ವೈಶಂಪಾಯನನನ್ನು ಶಪಿಸುವಳು. ವೈಶಂಪಾಯನನು ಗಿಳಿಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಮರಳಿ ಪುಂಡರೀಕನಾಗಿ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯನ್ನು ವರಿಸುವನು.

ಪುಣೆ
೧೦-೧೧-೩೪

}

ವಿನಾಯಕ

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ

ದೃಶ್ಯಂ

[ದೃಶ್ಯ: ಕೃಲಾಸಶಿಖರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಚ್ಚೋದ ಸರೋವರದ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶ. ಅಲ್ಲಿ ಲಲಿತ ಲತಾಗೃಹಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಸಿಂಧಾಯತನವಿರುವುದು. ಅದರಿಂದ ಕಿಂಚಿತ್ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಾಲದ ಮಬ್ಬಿನಂತೆ ಹಬ್ಬಿದ ತಮಾಲವನಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ, ಛಂಗಾಳಿಯ ಗಾನವಿಂದ ನಿತ್ಯವಾಗಿ ಸುಧುರವಾಗುತ್ತಿರುವ ಪುಷ್ಪಲತಾಗೃಹಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತ್ತ, ಚಂದ್ರಿಕಾಜಾಲದಂತೆ ಸುರಿಯ ಬರುವ ನಿಯುರಾಸ್ಥಾನಸೀಕರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಒಂದು ಗುಹೆಯು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆ ಬೃಹದ್ಗುಹಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸುರಭೂಜವಲ್ಮ ವಸನಗಳು, ಒಂದು ದಂಡ, ಒಂದು ಜೋಗವಟ್ಟಿಗೆ, ಒಂದು ಕಮಂಡಲು, ಒಂದು ಭಸ್ಮಶಯ್ಯೆ, ಶಶಿಮಂಡಲಾಕೃತಿಯನ್ನು ತಳೆದ ಒಂದು ಶಂಖದ ಪಾತ್ರೆ, ಇವು ವಸ್ತುಗಳು ಕಂಡುಬರುವವು. ಭಕ್ತಾಪಾತ್ರೆಯ ತುಂಬ ಅಮೃತರಸಸ್ವಾದುಗಳಾದ ಫಲಗಳಿರುವವು.

ಗುಹಾಂಗಣದಲ್ಲಿಯೇ ತುಸು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೂಗು ಹಾಕಿದ ಕನತ್ಯನಕ ಪಂಜರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗಿಳಿಯಿದೆ. ಗಿಳಿಗಾಗಿ ಕೇವಲ ಶಯ್ಯಾಗಾರವೆಂದೇ ಈ ಪಂಜರದ ರಚನೆಯಾಗಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಎಕೆಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾರವಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಗ್ಗಲು ಯಾವಾಗಲೂ ತೆರೆದೇ ಇದೆ. ಈ ತೆರೆದ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿ ಒಂದು ನೀಳವಾದ ಅಗಲವಾದ ಚಿನ್ನದ ಹಲಿಗೆಯಿದೆ. ಈ ಗಿಳಿಯ ಹೆಸರು ವೈಶಂಪಾಯನ. ಅದಕ್ಕೆ ಅತಿಸ್ವಪ್ನವರ್ಣ ಸಂಸ್ಕಾರವಿರುವ ನಾನೆಯಿದೆ. 'ಸಕಲಾಂಗವೇದವಿವಾ' ಮುಂತಾಗಿ ಅದರ ವರ್ಣನೆಯೇ ಇದೆ.

ಆ ಪಂಜರದ ಹತ್ತಿರ ಒಂದು ಶಿಲಾಪಟ್ಟದ-ಮೇಲೆ ದಿವ್ಯ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಪುಂಪರಿಕನು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಕ್ಷಾವಳಿಯುಂಟು. ಒಮ್ಮೆ ಬನದ ಕಡೆಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ಗಿಳಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಅಲೋಚನಾಪರಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಾಪೀಡನ ಜಡದೇಹವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕಾದಂಬರಿಯು ಕುಳಿತ ದಿಕ್ಕಿನೆಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಯನ್ನು ಚೆಲ್ಲುವಳು.

ವಸಂತಕಾಲವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಎರಹಣೆಯರ ನೋವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿದೆ. ಬನದಲ್ಲಿರುವ ಅಶೋಕ ವೃಕ್ಷಗಳು ಕೆಂದಳಿರನ್ನು ತಳೆದಿವೆ. ಲತಾನಳಿಗೆ ಲಾಸ್ಯಾರಂಭವನ್ನು ತಂದುಕೊಡುತ್ತ,

ಅಚ್ಚೋದ ಸರೋವರದ ನವೋತ್ಪಲಪ್ರಸರದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯನೋದವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತ ತಣ್ಣಲರು ಉದ್‌
 ತ್ರಿದೆ. ಮಧುಪ್ರಾತಾಠಿಯೂ ಮದೋತ್ಕಳೋಕಿಲ ಕದಂಬಕವೂ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿರಲು ಇಳಿಯನ್ನು
 ನೋಡಲು ರಸಾತಳದಿಂದ ತಲೆಯಿತ್ತಿದ ನಾಗರಾಜನ ಹೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಳವ ಅರುಣಕಿರಣಮಗ್ಗ
 ಮಂಡಲದಂತೆ ಇಂದುಮಂಡಲವು ಉದಯಿಸುವದು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಗಸವನ್ನು ಸುಧೆಯಿಂದ
 ಲೇಸಿಸುವಂತೆ ಉರ್ವಿಚಕ್ರವನ್ನು ಪಯುಃಪ್ರಸರಾಪೂರದಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸುವಂತೆ, ದಸೆಗಳನೆಲ್ಲ ಚಂದನ
 ಸಾರದಿಂದ ಮುಸುಕುವಂತೆ ಬೆಳ್ಳಿಳಗು ರೋದೋಂತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬುವದು.

ಆಗ ಗುಹೆಯ ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ತರಳಿಕೆಯು ಮಲಗಿರುವದು ಕಂಡುಬರುವದು.

ಗುಹೆಯ ಎದುರಿನಲ್ಲಿರುವ ಶಾಲ್ಮಲ ವೃಕ್ಷದಮೇಲೆ ಒಂದು ಗಿಳಿವಿಂಡು ಕುಳಿತಿರುವದು.
 (೨ತ್ತಿರದ ಮರಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಲವು ಕೋಕಿಲಗಳು ಕುಕಿಲುತಿರುವವು.)

ಒಂದು ಕೋಕಿಲ:

ಮೇಲೆ ಬಂದ ಚಂದ್ರಮಾ!
 ಬಾರೆ! ಬಾ! ಮನೋರಮಾ!
 ಮರದ ತುದಿಗೆ ಕೂಡುವಾ!
 ಒಂದು ಹಾಡ ಹಾಡುವಾ!
 ಬಾರೆ! ಬಾ! ಮನೋರಮಾ!
 ಮೇಲೆ ಬಂದ ಚಂದ್ರಮಾ!

(ಹಾರಿಷೋಗುವದು).

ಗಿಳಿವಿಂಡು:

ಮರದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವದು, ಮುಗಿಲಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವದು,
 ಅಲೆಯುವದು ನಮ್ಮ ಹಿಂಡು!
 ಹೆಣ್ಣಿ ಹೆವು; ಗಂಡಿಹೆವು; ಗಿಳಿ-ಮಾನವರ ನಡುವೆ
 ಮತ್ತೇಕೆ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡು?
 ನಾವು ಗಳಹುವೆವೆಂದು ಗಳವುವನು ಮಾನವನು;
 ಸುಡಿಯಲಾವನಿದನಿಯಲಿ
 ತಳೆರುಡೆಯ, ಹೂಮುಡಿಯ ತಳೆಯುತ್ತ ಮಾಮರವು;
 ನಿವಿರುವದು ನನಕೊನೆಯಲಿ.

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ

ಓದಿ ಪಂಡಿತವಕ್ಕಿಯಾಗದಿರಲೇ; ಹಕ್ಕಿ !
ಜಾತಿಗಿಹ ಪ್ರೀತಿಯಿರಲಿ!
ಮನುಕುಲದ ದನಿಗೇಳಿ ಶುಕಸೆಂಕುಲದ ಬರನ
ಮರೆವುದರ ಭೀತಿಯಿರಲಿ!
ಮನವದೊ ಇಲ್ಲದೆಯೊ ಸೇರಿರುವೆ ಗುಹೆಯನ್ನು;
ನಿಂತು ಯೋಗಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ !
ರಕ್ಕೆಗಳು ಜೋಲ್ದಿಹವು, ಪುಚ್ಚಗಳು ಕಂದಿಹವು;
ನಿಂತಿರುವದಲ್ಲ ಬೆಳಿಗೆ!
ಹಸಿಮುರಿವ ಮೆಯ್ಯೆಲ್ಲ ಪಸೆಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿಹುದು;
ದಸೆಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಡ!
ಹಿಂಡಿನಲಿ ಭೂರಮೆಯು, ಇಹಳಾ ಮನೋರಮೆಯು !
ಇವರ ಗೀಳೆಮಾಡಬೇಡ !
ಬೆಳೆಗು ಬಹ ಜಾವದಲಿ, ಒಂದು ಸದ್ಭಾವದಲಿ,
ಗಿಳೆಯೆಂಬ ಹೇವದಿಂದ
ತಳೆಗಿಂಪು ಕಾವಣದಿ ನಿನಗಾಗಿ ಕಾದಿಹವು;
ಬಾ! ಬಾರೊ! ಜೀವದಿಂದ!

(ಸುರಿಯೆ, ೧೨೨)

ವೈಕಂಠಸಾಯನ:

(ಪಂಜರದಲ್ಲೆ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಬಸಿಹು ವ್ಯಾಕುಲಗುಳ್ಳುತ್ತ)

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ!

ಕೊಲ್ಲೆನ್ನ ಕಮಲನಯನೆಯೆ! ಇಲ್ಲದಾಗಿಸು !
ಜಾತಿಸ್ಮರವದು ಎರಕ್ಕಿಗೆ ಹೇತುವೆಂಬುಸಿರು
ಬಯಲಾಗುತಿದೆ ಸ್ಮರನ ತಾಪಕೆದೆಯುರಿಯುತಿದೆ.
ಮುನಿಯುಸಿರಿಂದ ತಿಳಿವಂಕುರಿಸುವದಕಿಂತ
ಮೊದಲೆನ್ನ ಜನಕನನು ಮುರಿದೊಗಿದ ಮುದಿವೇಡ
ನೆನ್ನೇತಕುಳಿಸಿದನೊ! ಇನಿತರೊಳು ಕಾದಲ್ಮೆ

ಪರಿಪೂರ್ಣವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಫುಂಡರೀಕನೆ ಆಗಿ
ನಿನ್ನೆ ಮರೆ ಹೊಗುತ್ತಿದ್ದೆ, ಕೊಂದು ಸಲಹುವದೀಗ!

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ದುಃಖದಿಂದ)

ತಾಳ್ಮೆಯಿರಲೆನ್ನೊಡೆಯ!

ಎರಡು ಕೊಲೆಗಳ ಪಾಪವೆನ್ನುಡಿಯಲಿರುತಿರಲು
ಅದ ಹೆಚ್ಚಿಸುವದಿದೆಯೆ! ನಿಮ್ಮನಗಲಿಸಿ ಕೊಂದೆ.
ಎನ್ನ ಪುವಾಸೆಯಿರೆ ಸಾಗಿಬರುತಿಹ ನಿಮಗೆ
ಶಪಿಸಿ ಸಾಯಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಗಿಳಿಯ ರೂಪವನಿತ್ತೆ.
ಇನ್ನೇನನೆಸಗುವದು ತನ್ನ ನಲಮೆಯ ಮಿಡಿಯ
ತಾನೆ ತಿರಿದಿಹ ಪಾಪಿ? ತಾಯಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ
ಮರುಹುಟ್ಟಿ ತಳೆದು ಶೂದ್ರಕನಾಗಿ ಬಾಳುತ್ತಿಹ
ಜಂದ್ರನನು ಕಂಡು ಸತ್ಯವನರುಹಿ ತನ್ನ ನಿಜ
ಮಂಡಲವನುಗುವಂತೆ ಅನಿತರೊಳು ಗೆಯ್ಯಮ್ಮ
ಕೋಟಲೆಯ ನೀಗಿಸುವಳೆಂದಾ ಕಪಿಂಜಲರು
ಅಭಿವಚನವಿತ್ತಿಹರು. ಮತ್ತೆ ನಿಮ್ಮಯ ತಂದೆ
ಎಸಗುತಾಯುಷ್ಯಾಮಹೋಮವನು ಕಾಮಿತಾ-
ರ್ಥವನು ಪೂರೈಸಲೆಂದನುಗೊಳುತಿಹರು ನಿತ್ಯ.
ಇಂದು ಮಂಡಲದೊಳಿಂದಿಗು ಕಾಂತಿಗೊಳುತಿರುವ
ದೇಹವನು ತಳೆದು ನೀವಾ ಬರುವಧನು ಕಣ್ಣಾರೆ
ಕಾಣ್ವ ಪರ್ವದ ಗಳಿಗೆ ಬರಬಹುದು, ನಲ್ಲ!

ವೈಶಂಪಾಯನ:

ಉದಿಸುವ ಸುಧಾಸೂತಿಬಿಂಬದೆಯಿಂದಾಗ
ಬಂದ ಧ್ವನಿಯನು ನಂಬಬೇಕೆಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿಹೆ.
ಇತ್ತ ಜಾಬಾಲಿಗಳು ಕಾಮಿತ್ವದಿಂದಾನು
ದೇವತ್ವಗೆಟ್ಟಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಹೇಳಿದರು.

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ

ಬೇಟದೇಸಕವನವರು ಗುರುತಿಸಿಲ್ಲವು, ಬಾಲೆ!
ಶ್ವೇತಕೇತುಕುವಾರನಾಗುತ್ತ, ಮಹಾಶ್ವೇತೆ!
ನಾ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ; ಫಲ ಬಂದುಬಿಲ್ಲದಕೆ.
ಪ್ರೇಮದೇಳೆಗೆ ನನ್ನ ತಪವು ಸಾಲದೆ ಹೋಯ್ತು.
ಅಧಕಂತೆ ಗಿಳಿಯಾಗಿ ಕೊಳೆಯುವೆನು. ಅಕಟಕಟ!
ರತಿಕಾರರೊಲುವೆಗಳು ತೊರೆದು ಸಂತಿಪವೆಮ್ಮು.
ನೋಡಿವೆನು ನೂರು ಸಲ, ಸಲ್ಲೆ! ನಿನ್ನಯ ಪ್ರೀತಿ
ಮೇಲೆವೆಬರೆ, ನನ್ನ ಸವ್ಯ ಮುಟ್ಟಿಹಲೆಂದು
ಪಂಜರವ ಬಳಿ ಸಾಲ, ಶುಕದೇವವನು ಕಂತು
ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರೆ, ಕಂಗೆಟ್ಟು ಕರಕಮಲಬರೆತ್ತ
ಉದ್ವಾಹ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದೆನ್ನ ಪೂಗವನು ನೋಡಿ
ಕಿರುಳನ್ನೆಯ ಮೆಯ್ಯ ತನಿವಿಟಿಸುವಂತೆಪ್ಪಿ
ತಲೆಯ ಮೇಲೆನ್ನ ಕಾಲ್ಗನೆಟ್ಟು ರೋದಿಸುವೆ;
ತೊಡೆಯಮೇಲೆನ್ನ ಕೂಗಿಸಿಕೊಳುತ ನೋಂದಿರುವೆ.
ಈಗ ನನ್ನ ಕ್ಷಮಾಲೆಯ, ದಂಡಸಾತ್ಯಗಳ
ಕೊಳುತ ಯೋಗಿಸಿಯಾದ ಕಮಲಲೋಚನೆ! ನಿನ್ನ
ಗಿಳಿಯಂತೆ ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಕಾಣುವದೆನಗೆ
ಶುದ್ಧ ರವರವ ನರಕ! ಬಾಳು—ಮಸಣವ ಬೀಳು!

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ಕಣ್ಣೀರು ಸುಸುತ್ತು)

ತಾಳುವದು ನನ್ನೊಡೆಯ!

ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷಮಾಲೆಯನು ಪಡೆದು ಧರಿಸಿರುವಂತೆ
ನೀವಿತ್ತ ವುಷ್ಪವಂಜರಿಯನೊಳಕೊಂಡಿವೆನು.
ಅಶರೀರರಲು ಬಯಸುವ ಜಗದ ಕಾಡಲರು
ಆತ್ಮಗಳ ಕೂಟವೊಂದಿರಲೆಂದು ದೇವನೆಡೆ
ಮೊರೆಯಿಟ್ಟುದರಿತೆನು. ಸಾಧಿಸಿಹವಾವದನು.

ದೇಹಗಳ ಪರಮೈಕ್ಯವೆಮಗೆ ಸಂಧಿಸದಿರಲು
 ವಿವಿಧ ಜೀವಾಲಾಪನೆಯಲಿ ಕಾಲವ ಕಳೆದು
 ಪ್ರೇಮದಮೃತವನಷ್ಟೆ ಮನಗಾಣಲೆಳಸುವೆವು.

ವೈಶಂಪಾಯನ:

(ಆಕ್ರೋಶದಿಂದ)

ಆಯ್ಯೋ! ಇದು ಬರಿ ಹುಚ್ಚು! ಸಿಗ್ಗಿಲ್ಲದರ ನೆವವು!
 ಕಾಮದಿಂದೆನ್ನ ದೇವಾಂಶವಳಿದಿಹುದೆಂಬ
 ಸುಡಿಗೇಳಿ ಗಿಳಿಯಾದುದೊಂದು ಚೆನ್ನಾಯ್ತೆಂದು
 ಹಾರಿ ನಿನ್ನೆ ಡೆ ಬಂದು ಮೋಹವಿನ್ನಿಲ್ಲದಲೆ
 ಆಸುವಿನೊಲುಮೆಯನೆಸಗಿ ಎನಿತೊ ದಿನ ಬದುಕಿದೆನು.
 ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಂಕಥಾ ವೇದಗಳನೋದಿದೆನು.
 ಆಗ ಎದೆಯೊಲವಣಿಸುತ್ತ ನುಡಿದಿತು ನನಗೆ:
 “ಎಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಯ ಪ್ರೇಮ?” ಲತೆಗಳನು ತೀಡುತಿಕ
 ಸುಯ್ಯೊಲರು ಕೇಳಿತ್ತು: “ಏಕೆ ವೇದದ ಮಂಕು?”
 ಪಸಲುಗವಿದಿಹ ಬನದೊಳಿರುವ ಶುಕಸಂಕುಲವು
 ಉಸುರಿತ್ತು: “ಇಲ್ಲಿ ಬಾ! ಗಿಣಿರಾಮ! ನಾವಿಹೆವು!”
 ವೇದಶಾಸ್ತ್ರವನೆಲ್ಲ ಮರೆಯಲೆಳಸಿದೆನಂದು.
 ಮಾತೆಸಗಿ ಮಾತೆಸಗಿ ಬೇಸರಿಟ್ಟಿತು ಮನವು.
 “ಮಾತಿನಲಿ ವೋದವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿದ ಪ್ರವೀಣ!
 ಮಾತೆಸಗು. ನಾವಿಂತು ಇಂಚರವನೆಸಗುವೆವು”
 ಎಂದು ಪಿಕ ಹಾಡಿದವು. ಮಿಗಿಲಾಯ್ತು ರಣರಣಕ.
 ತವಸಿಯಾಗುತ್ತ ನಿನ್ನೊಳೊಸೆದು ಪ್ರಾಣವ ತೊರೆದು
 ನವೆದು ನಿಂತಿಹ ನಾನು ಮಾತಿನಲಿ ಪ್ರೇಮವನು
 ಕಾಂಬುದೆ, ಮಹಾಶ್ವೇತೆ? ಕೃತಕ ಪ್ರೀತಿಯು ಸಾಕು,
 ಕೊಲ್ಲೆನ್ನ! ಕಮಲನಯನೆಯೆ! ಇಲ್ಲದಾಗಿಸು!

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ದುಃಖವು ವಿಶಿಮಾಂ ಎದ್ದು ಗಿಳಿಯ ಪಂಜರದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ)

ಅಹುದಹುದು, ನನ್ನೊಡೆಯ! ನನ್ನ ಬಳಲಿಕೆ ಇದುವೆ.
ಅಚ್ಚ ರಸೆಯಾದ ಗೌರಿಯ ತನುಜೆ, ನಾನಿಂತು
ನಿಮಗೊಲಿದ ಪರಿಯೇನು? ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಾನವರ
ದಿವ್ಯಸ್ಪರ್ಶದಿ ಸ್ವರ್ಗ ತೂಗಿ ತೊನೆದಾಡುವದು.

“ಕಾದಂಬರಿಯು ನಿತ್ಯ ಕಾಂತಿಯುತವಾಗುತ್ತಿಹ
ಕಾದಲನ ದೇಹವನು ಎದುರಿರಿಸಿ ವೂಚಿಸುತ
ಆತ್ಮವೈತರಲೆಂದು ಹಾರೈಸಿ ನೊಂದಿಹಳು;
ನನ್ನ ಬಾಳುವೆ ಜೆನ್ನು; ನನ್ನಿ ಕಾರನ ಜೀವ
ಶುಕವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವದೀಗ” ಎಂದಿದ್ದೆ.

ಸಂತಸವು ಹುಸಿಯಾಯ್ತು. ಬರಲಿರುವ ನಲ್ಲೊರೆಯ
ಮುಂಗುರುಳುಗಳ ತೀಡಿ ಕರಕಮಲಗಳ ತಟ್ಟಿ
ಬಾಳ್ವ ಕಾದಂಬರಿಯೆ ಧನ್ಯಳಲ್ಲವೆ, ನಲ್ಲ!
ನೀವಿಂತು ಗಿಳಿಯಾದಿರೆನ್ನ ಕರ್ಮದ ಬಲದಿ.
ಈಗ ನನಗಿಹುದೊಂದೆ:- ಪಾಪಕರ್ಮವು ಗೆಯ್ದ
ಘೋರಾಪರಾಧವನು ನೋಡಿ ಕಳೆಯದ ಬಾಳು!

(ಅಳುಕಳು)

ವೈಶಂಪಾಯನ:

ಅಳದಿರು, ಮಹಾಶ್ವೇತೆ! ರೋಹಿಣೀವಲ್ಲಧನ
ಶಪಿಸಿರುವ ದಿನವೆನೆಗೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿಹುದು!
ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸದಿರು, ಕುಪಿತನಾಗದಿರೆಂದು.
ಇದನರಿತ ಬಾಳುವೆಯು ಶಿಲೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ, ಶಿಲೆಯು!
ನಾನೀಗ ಶುಕವಲ್ಲ, ಹರಿತ ಶಿಲೆಯೊಂದು ಮುರಿ.

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ಅಳುಕಳು)

ಹಾಗಲ್ಲ, ಮನದರಸ! 'ಅರಗಳೆಯೆ! ಬಾರೆ'ಂದು
ನೀವೆನ್ನ ಜಿಲುಕಿಯೆ, ನಿಡಿದೋಳ್ಳಳಲಿ ತೂಗಿ

ಕುಣಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಿತ್ತು! ನೀವೆ ಗಿ'ಯಾದಿರಿ |
 ತುಂಗಲಾವಣ್ಯದಲಿ ಮನ್ಮಥನ ದೊರೆವೆತ್ತ
 ಸಮ್ರ ಮುಂಗೈ ನೈಲೆ ರತಿದುಂಧ ಸಾರಿಕೆಯು,—
 ನಾ ಸಲಯಬೇಕಿತ್ತು. ಹಾ! ದುರ್ವಿಪಾಕವೆ!
 ತಂತೀಗ ಪಂಜವದೊಳಿಟ್ಟು ಸಿಮ್ಮನು ಸಲುವಿ
 ಜಾತವಂತವ ಸಮಯ ಒಂದಿತ್ತೀ, ಎಧಿಯೆ |

ವೈಶಂಪಾಯನ:

ಪಂಜರವಲಿವೆನೆಂದು ನೋಯದಿರು, ಮನವನ್ನೆ |
 ಅದು ನನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯು. ಪಂಜರವ ಬಳಿಸಾರಿ
 ನೀಸಂತು ಸಂತಿರಲು ನೀನೊಂದು ಶುಕವೆಂದು
 ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಬಗೆಯುವೆನು. ಸಿಮ್ಮನಿಡ
 ದೇಹವೌಷ್ಠವಗಳನು ತಾಣವಲೆ ಪೊಗವೊಂದೆ
 ತೋರತೀ:—ಸಿನ್ನ ಮೂಗಿನ ತೆನೆಯ, ತುಟಿಗಿಂಪ,
 ನೊಗದ ಪರೆಯ ಕಂಪ, ಕಣ್ಣ ನೇರಿಲ್ವಣ್ಣ—
 ನಸುಭವನು, ಶುಕಕುಲದ ಪ್ರೇಮರಾಜ್ಯವಿದೆಂದು
 ಕನವರಿಸಿ ಸಿಲ್ಲುವೆನು. ಸಿನ್ನ ಮುಂಚಂದ್ರಮನೆ
 ನೀನೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಆದರೆ, ಮಹಾಸ್ವೀತೆ |
 ಕನಸು ಕ್ಷಣಭಂಗುರವು. ನಾನು ಮಾಸಪನಾಂ
 ಗಾನ್ವೆಂದು ಬಸಿಸುವೆನೊ! ಇಲ್ಲದರೆ ಶುಕವಾಂ
 ನೀನೆನ್ನ ನನುಸರಿಸು. ಬನಬನಗಳಲಿ ತಿರುಗಿ
 ಮನದವಿಯೆ ಪ್ರೀತಿಸುವೆ. ಆಗಸಕೆ ಗುರಿಯಿಟ್ಟು
 ಸ್ವಸ್ಥಿಯಿಲ್ಲದ ದೆನೆಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯನು ಎರಚಿಸುವೆ |

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ದಿಶ್ಯವಾಗಿ)

ಬೀಡ, ಬೀಡೆನ್ನ ದೊರೆ! ಮನದ ಚ್ಚಾಲಾಮುಖಿಯು—
 ಸಂತು ಕೆರಳಲು ಬೀಡ. ಸಂಕಟಕೆ ಕಾರಣವು!
 ಉಸುರುತಿಮುದೊಳದನಿಯದೆೊಂದು: ತುಸು ತಡೆಯೆಂದು |
 (ನೈವರ ಮನದ ಮೈವಲೆ ಕಷ್ಟವಿಸುವಳು)

ವೈಶ್ರಂಪಾಯನ:

ತಡೆಯೆನು, ಮಹಾಶ್ವೇತೆ! ನೋದಿತ್ತು! ಚಂದ್ರಮನ
ಹಾವಳಿಯು ಭಳಿರೆಂದು ಕರೆಯುತಿದೆ, ಸುರಿಯುತಿದೆ.
ಬಂದೆನಿಗೋ! ಎಲೆ ಚಂದ್ರಹತಕ! ನಿನ್ನೆಡೆ ಬಂದೆ!
ನನ್ನ ದೇಹವಸಿಂತು ಸರೆಯಿರಿಸಿ ತೋಳಲ್ಪಡಿಸಿ
ಕಾನುತಿವೆ. ಸುಲಿಗೆಗೊಳುತಾ ನಿನ್ನ ಮಂಡಲವ
ನನ್ನ ದೇಹವ ಕೊಂಡು ಪೂತಾತ್ಮನಾಗುವೆನು!

[ಪಂಚರವಿಂಚ ಮೊರಗೆ ಬಂದ ಗುಣಮು ಅಕಾಶವಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಮುಗಿದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲೆ ತೇಲಿ
ಬಂದಿರುವ ಚಂದ್ರ ಮಂಡಲವೆದೊ ಮೋಗಲೆಸಗುವದ ಅಗ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಬುನ್ನಾದದಿಂದ
ಗುಪ್ತಾಗಣನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಡಿ ಬಂದು ಮೋಲವನ್ನು ಮೂಲೆತ್ತಿ ಗಿಳಿಯ ಕವಿಗೆ ಎರಹು ಕೈಗಳನ್ನು
ನೀಡಿ ಆಕಾಶಾಂತಿವನಳು.]

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

ರೆರಳದರು! ನನ್ನ ಪ್ರಾಣದ ಗಿಳಿಯೆ! ತೆರಳದರು!
ನೀನಿಲ್ಲದರೆ ಭೂಮಿ ಮಸಣವಟ್ಟಿಯು, ಮತ್ತೆ
ದಶದಶಿಗಳತಿ ಶೂನ್ಯ! ವಾಯುಪಥದಲಿ ಹಾರಿ
ಮೃತನಾಗಿ ಜೀಳದರು. ಎಲೆ ನೃಶಂಸನೆ! ಚಂದ್ರ!
ಪತಿದೇಹವನು ತುಡುಗಿಸಿಂದೆೊಯ್ದ ಕುಟಿಲಸಿಹ!
ಪತಿಪ್ರಾಣವನು ಮಾತ್ರ ಒಯಸದರು. ಒಲು ಜೋಕೆ!

[ಮೋಲವಿಂಚ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಗಿಳಿಯ ವೇಷಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಬಂದು ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ
ಬಿಟ್ಟನವಳು.]

ಇದು ಏನು? ರೆಕ್ಕೆಗಳು! ಪುಚ್ಚಗಳು! ಯಾರ ಗಿಳಿ?
ಇದು ಎಲ್ಲಿ ಪಯಣವನು ಬಿಳಿಸತ್ತು? ಹಾ! ತಿಳಿದೆ!
ನಲ್ಲಿ ಗಿಳಿಯಿಹನೆಂಬ ಕನಿಕರದ ಮನವೆಂದು
ಬೀಳ್ಕೊತ್ತು. ಇಂದಿಗೋ! ಗಾಳಿಯಲಿ ಕೊಳುಂಡ
ರೂಪವಿಲ್ಲದೆ ಮನೋವಲ್ಲಭನ ಪ್ರಾಣಗಳು
ರುದ್ರನಾಟ್ಯವನೆಸಗಿ ಕರೆಯುತಿವೆ. ಏನೆನಲಿ?

ಬಿಳಿ ಮುಗಿಲನಪ್ಪಲೆ? ಬಯಲೆ ಶರಣೆನ್ನಲೆ?
 ಪಾರಿಧಿಯ ಬೀಳಲೆ? ಪೂರ್ತಿಗೊಳದಾಸೆಯೆ!
 ಎಲ್ಲಿಹುದು ನಿನ್ನ ಮೃತಕಲಶವಹ ಮೂರ್ತಿ!

[ಮೂರ್ಚ್ಛೆಹೋಗುವಳು. ತರಳಿಯು ಜೇತರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾರ್ಜೀತೆಯು ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಿತ
 ವಾಗಿ ಬದ್ಧ ತಾಣದೆಡೆಗೆ ಬರುವಳು.]

ತರಳಿಕೆ:

(ಸ್ವಗತ)

ಇದನೇನು ತಂದೆ, ಎಧಿ! ದೇವಿಯೊರಗಿಹಳ್ಳ!
 ಅಚ್ಚ ಬೆಳುದಿಂಗಳಲಿ ಎರಹವೆಚ್ಚತ್ತಿಹುದು.
 ಇನ್ನೆನಿತು ಸಹಿಸಬೇಕೆಂದಿಹುದೊ ದೈವಲಿಪಿ!
 ಗಿಳಿಯಾಣ್ಣುನಿಲ್ಲೇಕೆ? ಅಹಹ! ಮೃತನಾಗಿಹನು.
 ಅದಕಂತೆ ದೇವಿಗೀ ಪರಿತಾಪ ಬಂದಿಹುದು.

[ಹತ್ತಿರವಿದ್ದ ಒಂದು ಕೊಳದಿಂದ ನಳಿನೀಪತ್ರಪುಟದಲ್ಲಿ ನೀರನ್ನು ತಂದು ಮಹಾರ್ಜೀತೆಯ
 ನಾಸಿಕದ ಮೇಲೆ, ಮೋರಿಯ ಮೇಲೆ, ಮುಲ್ಲನೆ ನೀರೆಯುವಳು.]

ಕೈಯಲುಗಿಸಿದಳ್ಳ! ನಭಕೆ ನೆಗೆದವಳುಸಿರು
 ಮನೆ ಸೇರುತ್ತಿದೆ ಪುತ್ತಿ. ಜೇತರಿಸಿಕೊಳು, ತಾಯೆ!

[ಉಪಚರಿಸುವಳು. ಆಗ ಅಚ್ಚೋದ ಸರೋವರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಮುಲ್ಲನೆ ಕಾದಂಬರಿಯ
 ಸ್ವರವು ಕೇಳಿ ಬರುವುದು.]

ಕಾದಂಬರಿಯ ಹಾಡು

ನಿನ್ನ ಮೋರೆಯಲಿಹುದು ಗೆಳೆತನದ ಕಳೆಯು.
 ನಿನ್ನ ಕಂಗಳಲಿಹುದು ನಲುಮೆಗಳ ಹೊಳೆಯು.
 ಹೊಳೆಹೊಳೆವ ಕಾಂತಿಯನು ತಳೆದ ಸುಕುಮಾರ!
 ನಿನಗಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದೆ ರತುಸಗಳ ಹಾರ!

ಇಲ್ಲಿ ತಾನೊರಗಿಹುದು ಸುಕುಮಾರ ದೇಹ.
 ಎಲ್ಲಿ ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿಹುದು ನೇಹ?
 ದೇವನಿಲ್ಲದ ಗುಡಿಗೆ ಮರಗುವುದು ಮನವು.
 ಕಾವನಿಲ್ಲದೆ ತೀವಿ ಬಹುದು ಕ್ರಂದನವು.

ಪಲ್ಲವದ ಸೌಸವವು ನಿನ್ನ ತಳೆರಡಿಗೆ;
 ಅದರ ನರುಗಂಪೆ ಸೋಂಕಿಹುದೆನ್ನ ಮುಡಿಗಿ.
 ತಂಗದಿರ ಬಾರದಿಹನೇ ತಂಗುವನೆಗೆ?
 ವ್ಯಂಗವಾಗಿಹುದೇನೊ ಆತ್ಮವದು ಕೊನೆಗೆ?
 ಒರ್ವರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಧಿವಾಸನವನಿತ್ತು
 ಒರ್ವರಿಗೆ ಮೂರುತಿಯುಪಾಸನೆಯನಿತ್ತು
 ನೋಡುತಿಹ ಮಾದೇವ! ಎಂದು ಬಹುದೊಸಗೆ?
 ಎಂದೊದಗುವದು ಸ್ಫೂರ್ತಿ-ಮೂರ್ತಿಗಳ ಬೆಸುಗೆ?

ತರಳಿಕೆ:

(ಸ್ವಗೌಪ್ಯವಾಗಿ)

ದೇವಿ ಮೆಯ್ಯರೆದಳೆನೆ ಅತ್ತ ಕಾದಂಬರಿಯು
 ಶೋಕಗೀತೆಯನುಸುರುತಿಹಳಿಂತು, ದೈವವೆ!
 ಪ್ರಣಯಿನಿಯರೊಲವ ಗುರುತಿಸದನಿತು ಕ್ರೂರನಿಹ!

(ಮಹಾಶ್ವೇತೆಗೆ)

ಜೇತರಿಸಿಕೋ, ದೇವಿ! ಎದ್ದೇಳು. ಈ ದುಃಖ
 ಕಡೆಯಿಲ್ಲದಂತಿಹುದು. ನಿನ್ನ ಮನ ಸ್ತಿಮಿತವಿರೆ
 ನಮಗೊಳ್ಳಿ ಸೈರಣಿಯು.

[ಗೀಯ ದೇಹವನ್ನು ಕಾಣದ ಕಾಣದಲ್ಲಿ ಇರಿಸುವಳು]

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ಕಣ್ಣಿರಿದು ಎದ್ದು ಕುಳಿತು)

ಯಾರವರು! ತರಳಿಕೆ! ಈಗ ನಾವಿಹುದೆಲ್ಲಿ?

ತರಳಿಕೆ:

ತಿಂಗಳಿನ ಬೆಳಕಿನಲಿ ಆತಿ ಶಾಂತವಾಗಿರುವ
 ಬನದಲಿಹ ಸಿದ್ಧಾಯತನದ ಬಳಿ, ದೇವಿ!

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ಎಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತ)

ಅಹುದು ನಡೆ, ತರಳಿಕೆ! ಆಯ್ಕೊ! ಮತ್ತಿಲ್ಲೇನು!
 ನಭವು ರಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿದೆ. ಬನ ಹಾಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ.

ತಿಂಗಳನ ಬಿಳಕಲ್ಲ, ಎದೆಯಸುರಿಸುವ ಬಿಸಿಲು
 ದೆಸೆಗಳನು ವ್ಯಾಪಿಸಿದೆ. ಹಾ! ನನ್ನ ಆರಗಿಳಿಯೆ!
 ನಿನ್ನ ನಗಲದೆ ಇರುವ ಬಾಳುವೆಯು ಕನಸಾಯ್ತೆ?

[ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಹಾಗೆಯೇ ಕಣ್ಣೀರು ಸುಸುವಳು.]

ತರಳಿಕೆ:

(ಸ್ವಗತ)

ಇನ್ನೇನನೆಸಗುವೆನು? ದೇವಿಯರ ಸಂತಾಪ—
 ವಂದಿಲ್ಲದಂತೆಂದು ಮೇರೆಯನು ಎೂರಿಹುದು.

(ಗಟ್ಟಿಯಾಗ)

ಪದಕೆ ಬನ್ನವಿಸುವೆನು; ತಾಳುವದು, ದೇವಿ!

(ದುಃಖಿಸುವಳು)

[ಅಚ್ಚೊದ ಸರೋವರದ ಕಡೆಯಿಂದ ಹರ್ಷಭರಿತಿಯಾದ ಮದಲೇಖಿಯು ಓಪುತ್ತ ಬರುವಳು.]

ಮದಲೇಖಿ:

ದೇವಿ! ಮಹಾಶ್ವೇತೆ!

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

ಯಾರವರು? ಹೆಸರ. ದೆಸೆಯಿಲ್ಲದೆನ್ನನು ಕಂಡು
 ಹೆಸರೆತ್ತಿ ಕೂಗುವರು!

ಮದಲೇಖಿ:

ನಾನಕ್ಕ, ಮದಲೇಖಿ! ಇಂದೆಲ್ಲ ಮುಗಿದಿಹವು
 ದುರದೃಷ್ಟದಾಟಗಳು. ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿಯ—
 ನರುಹಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ! ಒಂದು ಯಾವುವು ಕಳೆದು .
 ಚಂದ್ರನುದಿಸರೆ, ದೇವಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಶೋಕ
 ಮಿತಿ ಎೂರಿ, ದೇಹವನು ತ್ಯಜಿಸುವದೆ ಲೇಸೆಂದು,
 ಇಲ್ಲದಿರೆ ಮನದಾಣ್ಣಿಸುಳಿಸಲೇಳುವನೆಂದು
 ನೋಂತು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಳು ನಲ್ಲನನು. ಮುನಿವರನ
 ಹೋಮ ಮುಗಿದಿರಬೇಕು; ಅಲ್ಲದೆಯೆ ಶೂದ್ರಕನ

ವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಕಳೆದಿರಲು ಸಾಕು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ:
 ಏನಿಹುದೊ ಕಾಣೆ. ಕಂಬನಿ ಸುರಿಸುತರಲಾವು
 ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿದಂತೆದ್ದ ದೇವ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ;
 ಲತೆಯಂತೆ ಸುತ್ತಿದಳು ಕಾದಂಬರೀ ದೇವಿ !
 ಇಂತಿರುವ ಸುಖಕೆ ಬರುವಾನಂದ ಮಿಗಿಲೆನಲು
 ಇಂದುಮಂಡಲದಿಂದ ದೇವಯಾನದಲಿಳಿದು
 ಅವ್ಯತದೇಹನು ಬಂದ, ದೊರೆ ಪುಂಡರೀಕ!
 ಕಂಬನಿಯ ಮಿಡಿ, ತಾಯೆ; ಚಿಂತೆ ಮಾಣ್ಡೆಹುದಿನ್ನು.
 ಇಲ್ಲಿಗೈತರುತಿಹನು ದೊರೆ ವಾಯುವೇಗದಲಿ.

(ನಿಡಿದೊಳ್ಳಳನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದ ಪುಂಡರೀಕನು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಬರುವನು.)

ಪುಂಡರೀಕ:

ತೋಳ್ಳಳನು ತಕ್ಕೈಸಿ ಭೂಮಿವೋಮವ ತಿರುಗಿ
 ಮನದ ಕಿಚ್ಚನು ನಂದಿಸಲು ಮುಂದುಗಾಣದೆಯೆ
 ಮರುಹುಟ್ಟುಗಳ ಕಳೆದು ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಬಂದಿಹೆನು.
 ಅಂದಿನಾ ಕೋಪವನು ನಟಿಸದಿರು, ನಲ್ಲೆ!

(ಆಲಂಗಿಸಿ ಮುತ್ತಿಡುವನು.)

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

(ಪುಂಡರೀಕನ ಮುಂಗುರುಳನ್ನು ತೀಡುತ್ತ)

ಮಂದಗಮನದ ಚಂದಕೊಂದು ಸಲ ಮಾರಿದೆನು
 ನಲುಮೆಯನು, ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಮುಳಿಸು ಬೀರಿದೆನು.
 ಅಳಿಯದಿರಲೆಂದಿಗೂ, ನಲ್ಲ ! ನಿನ್ನಯ ರೂಪು !

ಪುಂಡರೀಕ:

ಅವ್ಯತಮಯ ಫಲಗಳನು ತಂದು ತಿನ್ನಿಸಿದ ಬಾಲೆ !
 ಅಧರಾಮೃತವ ಪಾನ ಮಾಡಿ ಬಾಳುವೆನೀಗ,

ಅವ್ಯತಕಿರಣನ ಕಾಂತಿಯನು ದೇಹವಾಗಿಸುತ !
 ಶೂನ್ಯವಾಗಿಹ ಭೂಮಿ ಲಲಿತವಾಯಿತು ಮತ್ತೆ !
 ನಮ್ಮೀರ್ವರನುರಾಗವನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ತೆರದಿ
 ರೋದೋಂತವನು ಮುಸುಕಿ ನಸುಕು ಬರುತ್ತಿದೆ, ನೋಡು !

(ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪುಂಡರೀಕನು ವೈಶಂಪಾಯನನಾಗಿ ಬಾಳಿದ್ದಾಗ ಅವನಿಗಿದ್ದ ತಾಯಿತಂದೆಗಳು—
 ಶುಕನಾಸ ಮನೋರಮೆಯರು— ಬರುವರು. ತುಸು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯು ಬದಿಗೆ ಸರಿದು
 ನಿಂತು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು.)

ಶುಕನಾಸ ಮತ್ತು ಮನೋರಮೆ:

ಚಿರಕಾಲವಾಗಿರಲಿ ಸುಖವಿದು, ಸುಮಂಗಲೆಯೆ !
 ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದೆಮ್ಮೆ ಸಂತಾನ—
 ದಭ್ಯುದಯವಾಗಿಹುದು, ಬಯಕೆ ಪೂರೈಸಿಹುದು!

ಶುಕನಾಸ:

ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಕಾಣಲತಿ ತವಕಪಡುತ್ತಿರುವ
 ದೊರೆಗಳನು ಮನ್ನಿಸುವ. ತ್ವರೆಮಾಡು, ಕಂದ !

ಪುಂಡರೀಕ:

ಅಹುದಹುದು, ನನಗಾಗಿ ಚಿಂತಿಸಿದ ದೊರೆಗಳನು
 ಕಂಡು ಕಳೆಯಲು ಬೇಕು ಅವರ ಪರಿತಾಪವನು.

(ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವರು.)

ದೃಶ್ಯ ೨

[ಗಂಧವಾ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಮಕೂಟದ ಮೇಲೆ ಶೋಭಿಸುವ ಚಿತ್ರರಥ ರಾಜಧಾನಿಯ ಸುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಲೀಲಾಸರದಲ್ಲಿ ನೀರ್ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳ ತೆರದಿಂದ ತೆರಿಗಳು ಬೀಸುವವು; ಹಂಸಧ್ವನಿಗಳು ನಯನಮನೋಹರವಾಗಿ ಕಾಣುವವು; ನೀರ್ವಕ್ತೃಗಳು ಉಲಿಯುವವು; ನೀಲ ನೀರೇಜಿನಿಗಳಲ್ಲಿಯ ಬಂಧುರಗಂಧವನ್ನು ಒಳಕೊಂಡು ಸುಯ್ಯಲರು ಬೀಸುತ್ತಿರುವವು. ಆ ಕಮಲಾ ಕರದ ಮಗ್ಗುಲಿಗಿರುವ ತಮಾಳವೃಕ್ಷಗಳಾಚೆಗೆ ಬಾಲಕದಳೇವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮುತ್ತಿನ ಪಡುತಿಯ ಮೇಲೆ ಕಿನ್ನರದಂಪತಿಗಳು ಕುಳಿತಿರುವರು. ಬೆದರಿದಂತೆ ಅರಳಿಗಂಗಳಿಂದ ಕಿನ್ನರಿಯು ಸುತ್ತುವರಿದು ನೋಡುತ್ತಿರುವಳು. ಅದೇ ಚುಮು ಚುಮು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವ ನಸುಕು ಕದಳೇವನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸಲೆಗವಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು.]

ಕಿನ್ನರಿ:

ಹೇ, ಎನ್ನ ಮನದರಸ, ಮತ್ತೆ ಬಂದಿತು ಬೆಳಗು.
ಬನದಡಿಗೆ ಕೂಡಿದರು, ಹೇಮಕೂಟದ ಮರೆಯ
ಸೇರಿದರು, ಬಂದಿಂತು ಕೆಣಕುವಳು ಅಚ್ಚರನೆ!
ಶುಭ ವಸಂತದಲೆಮ್ಮ ನಲುವೆ ನಲಿಯುವದೆನಲು
ತಿಂಗಳಿನ ಕಿರಿ ಬಾಳು ಸೋಲಿಸಿಹುದಾಸೆಗಳ.
ಕಣ್ಣೆರೆದು ನಿಲ್ಲುವನಿತರೊಳು ಬರುವದು ನಸುಕು.
ನಮ್ಮ ಲೋಕದೊಳಿಂತು ಸಮನಿಸಿಹುದಿದೆ ಮೊದಲು.
ಇದರ ಕಾರಣವೇನು? ತಿಳಿದು ಬಲ್ಲೆಯ ನೀನು?

ಕಿನ್ನರ:

ತಿಳಿಯದಿದು, ಮನದನ್ನೆ! ನಿನ್ನೊಲಚ್ಚರಿಗೊಳುವೆ
ಅಣಕಿಸುವ ನಗೆ ನಗುತ ಬರುವ ಉಷೆಯನು ನೋಡಿ.

[ಹಾಡುವನು.]

ನಾನು ಅರಸ; ನೀನು ಅರಸಿ. ಎಸೆವ ಕೊಳದ ಬಳಿಯಲಿ,
ಬಂದ ಬನಗಳಡಿಯಲಿ,

ಇನಿಗಳಿಗೆಯ ಕಳೆಯಲೆಂದು ನಿಂತೆವತಿ ಎಲಾಸದಿ
ವಿಗುವ ಚಂದ್ರಹಾಸದಿ.

ಕೂಡಿ ನಲಿಯುತಿರಲು ನಲುಮೆಯೊಂದು ಅಂದಚೆಂದದಿ,
 ಒಂದೆ ಆನಂದದಿ,
 ಮಾಮರವದು ರೆಂಬೆಗಳಲಿ ಪಲ್ಲವಗಳ ತೆರೆಯನು,—
 ಕರುಣಿಸಿತ್ತು ಮರೆಯನು.
 ಹಳೆಯ ಮಸುಕು ಜಗವನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಕೂಡಿ ನಿಂದೆವು,
 ಅದಕೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೆವು:
 ಒಡನೆ ಬಂತು ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆಳಗು ಮಚ್ಚರ ನಗೆ ಸೂಸುತ,
 ಅಚ್ಚರೆ! ಕೈ ಬೀಸುತ!
 ಯುಗಯುಗಗಳ ಪಥವ ತುಳಿದ ಅಡಿಯಿಡುತಲಿ ಬಂದಿತು,
 ನಮ್ಮಿರವನು ಕಂಡಿತು.
 ನಲ್ಲೆ! ತಿಳಿದಿಯೇನು ಅವಳ ಶಲ್ಯದಂಥ ನೋಟವ?
 ಕಣ್ಣು ಕುಣಿತದಾಟವ!
 ಇತ್ತು ಮೇಲಕಿಟ್ಟ ದೀಪ: ನಾವೆ ಮುಗಿಲೊಳಿರಿಸಿದ
 ಚಂದ್ರ ಬೆಳಕು ಸುರಿಸಿದ!
 ಕಳೆವ ಹಳೆಯ ಮಸುಕು ಜಗವ ಕೂಡಿ ತೆರಳಿವೆಂದೆವು;
 ಸೆರೆಗಳಲ್ಲವೆಂದೆವು!
 ನಾಣಿಲ್ಲದ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಮರದ ಬುಡದಿ ಕೂಡುತ
 ಒಲಿಯುತಿರಲಿ ಹಾಡುತ,—
 ಅಯ್ಯೋ! ಒಡನೆ ಬೆಳಗು ಬಂದು ಸೋದನೆಯನು ಮಾಡಿತು:
 ತನ್ನ ಬೆಳಕು ಹರಹಿತು!
 ಹಳೆಯ ಮಸುಕು ಜಗವು ಕಿತ್ತು ಎಣ್ಣೆಸೆಯಲಿ ಬೆಳಕು ಜಿತ್ತು,
 ಬಂತು ಕುತ್ತು ಸುತ್ತು ಮುತ್ತು!
 ನಮ್ಮನುಳಿದು ನಮ್ಮದೇನು, ಏನು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲವು!
 ಮಾನವುಳಿಯಲಿಲ್ಲವು!

ಕಿನ್ನರಿ:

(ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಾದ)

ರಾಜಕುವರಿಯದೊರ್ವ ಧೂರಮಣನಲಿ ಒಸೆದು
 ಆವನು ಮೆಯ್ಯರೆದಿರಲು ಶೋಕಿಸುವಳೆಂಬುದನು

ನಾ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಿದ್ದೆ. ಇದುವೆ ಕಾರಣವೇನು ?
ಅವಳ ಸುಖದುರ್ವಿಗಳನೊಣಗಿಸಿದ ಬಿಳ್ವೆಗಳಗು
ಪ್ರಜೆಗಳಲಿ ಹಾವಳಿಯನೆಬ್ಬಿಸಿಹುದೆ ?

[ಕದಲೀವನದ ಬಳಿಗೆ ಸುಳಿಯುವ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಲತೀಕುಸುಮಗಳನ್ನು ನಳನೀಪತ್ರ-
ಪುಟದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡು ಕೇಯೂರಕನು ಬರುತ್ತಿರುವನು.]

ಕೇಯೂರಕ:

ಗಂಧರ್ವಲೋಕದಲಿ ನಲಿವ ದುಃಖತಿಗಳಿರ !
ಹೇಮಕೂಟದಿ ನಿಂತ ಕಿನ್ನರರೆ ! ಕೇಳುವದು.
ಇಂದು ಗಂಧರ್ವಚಕ್ರೇಶ್ವರನ ನಗರಿಯಲಿ
ಹಿರಿಯ ಬಿದ್ದಣವಿಹುದು. ಕಾದಂಬರೀದೇವಿ
ನೃಪರೂಪ ಚಂದ್ರಮನ ವರಿಸುವಳು ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ
ಮಂಗಲೋದಯವಾಗೆ. ಮತ್ತಾ ಮಹಾಶ್ವೇತೆ
ದೇವಾಂಶಸಂಭೂತನಿಹ ಪುಂಡರೀಕನಲಿ
ತನ್ನ ಬಾಳ್ವೆಯ ಕುಸುಮಮಂಜರಿಯ ಸಲಿಸುವಳು.
ಮೃತರಾದ ಮದುವಣಿಗಿಂದುಸಿರ ಪಡೆದಿಹರು.
ಕನ್ನಿಕೆಯರಾರ್ಷ ತಪಕತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ಸುರರೆಲ್ಲ
ಕರುಣಿಸಿಹರೀ ಕೂಟವನು. ನೀವು ಮರೆಯದಿರಿ
ಬಾಂದಳದಿ ಸಂಜಿವೆಳಗದು ಚಂದಿರನ ಬರವ
ಸೂಚಿಸಲು ರಾಜರರಮನೆಯೆದುರು ನೆರೆಯುವದ !

[ಹೋಗುವನು.]

ಕಿನ್ನರ:

[ಆನಂದದಿಂದ]
ನುಡಿಯನಾಲಿಸು, ನಲ್ಲೆ ! ಹೊಳೆದಿಹುದು ಮನಕೀಗ !
ನೀ ಕೇಳ್ವ ಭೂರಮಣನೇ ನಿಶಾಪತಿಯಂತೆ !
ಕಾದಂಬರೀದೇವಿಯವನ ವರಿಸುವಳಂತೆ !
ಎನಿತೊ ಮಾರ್ವಾಟುಗಳ ತಳೆದ ಚಂದ್ರನಿಗಹುದು
ಈ ಸಲವೆ ಪೌರ್ಣಿಮೆಯು. ನಮ್ಮ ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು
ಪಡೆಯುವೆವು ಬಾ, ಚೆನ್ನೆ ! ಬೆಳದಿಂಗಳಿನ ವರವ !

(ಹೋಗುವನು)

ದೃಶ್ಯ ೩

(ಕಾಂಚನಮಯ ತೋರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಚಿತ್ರರಥರಾಜನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ವಿವಾಹ ಮಂಟಪ. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪತಿಪತ್ನಿಯರಾದ ಕಾದಂಬರೀ-ಚಂದ್ರಾಪೀಡರೂ ಪುಂಡರೀಕ-ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಸಾಲು-ಸಾಲಾಗಿ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಕೋಲು ಹಾಕುತ್ತ ಕಿನ್ನರಿಯರು ನರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತುಸು ದೂರಕ್ಕೆ ಹೇಮಪದಾಂಕಿತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರರಥರಾಜ ಮದಿರಾದೇವಿ, ಹಂಸರಾಜ ಗೌರಿದೇವಿ, ತಾರಾಪೀಡ ವಿಲಾಸವತೀದೇವಿ, ಶುಕನಾಸ ಮನೋರಮಾದೇವಿ, ಶ್ವೇತಕೇತುಮುನಿ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮೊದಲಾದ ಗಂಧರ್ವಲೋಕ ಮಾನವಿ ಲೋಕಗಳ ದಂಪತಿಗಳು ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವೀಣಾನಾದ, ಗೀತಸ್ವನ, ವೇಣುರವ, ಮಾಗಧಿಯರ ಜಯಶಬ್ದ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಮಂಟಪವು ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದೆ. ಮಂಟಪದ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ತಾಲಾಪೀಡನ, ಗಂಧರ್ವರಾಜರ ಹಾಗೂ ಶ್ವೇತಕೇತು ಮುನಿಯ ಪರಿವಾರದವರು ನೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ವಿಧವಿಧದ ಬೆಳಕಿನಿಂದ ಮಂಟಪವೆಲ್ಲ ಛುಟಿತನಾಗಿದೆ. ಚಂದ್ರೋದಯವಾಗಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಿರುವ ಬೆಳುದಿಂಗಳು ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖವಾಗಿರುವ ದ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನವೀನ ದಂಪತಿಗಳ ಕಾಂಠಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ.

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕಿನ್ನರಿಯರ ನಾಟ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು.)

ಕಿನ್ನರಿಯರ ಹಾಡು

- ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ನಾವು ಕಿನ್ನರಿಯರು!
 ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಅನುಪಮ ಸುಂದರಿಯರು!
 ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಆದರೇನು? ನಮ್ಮ ಚೆಲುವು
 ನಮಗಾಗಿಯೆ ಕಾಯ್ದುದು.
 ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಒಂದು ಎರಡು ಸಲವೆ ನರನ
 ಮಾನಸದಲಿ ವಿಯಾಯ್ದುದು.
 ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಕೆಂದಳಿರಿನ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು
 ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ದಾಂಗುಡಿಗಳ ನಿಯು ಬಿಟ್ಟು
 ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಪಾರಿಜಾತ ಸ್ಥಿತದ ಮುಖ,—
 ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ನೋಡಿ ನಕ್ಕ ನಳಿನಸಖ!
 ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಮೃದು ಮೃಣಾಳದೇರಡು ತೋಳು,
 ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಬೆಳುದಿಂಗಳ ಸಿರಿಯ ಬಾಳು!

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಜುಳು ಜುಳು—ಮಂಜುಳವು ಗತಿ!

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಸುಯ್ಯೆಲರಿನ ತುಂಬ ರತಿ!

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಕೇಶವೋಮದಲ್ಲೆ ಚಿಕ್ಕೆ

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು ಸಿಕ್ಕೆ,

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ವಿಾನಕೇತುವಿನ ವಿಜಯ

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಕಣ್ಣೊಳು ಸೆರೆಯಿರುವ ನಯ!

ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ:

ನವಿಲ್ಲರಿ ತಲೆದುಡಿಗೆ ಧರಿಸಿ

ಜಗವನಲೆಯುತಿರುವೆವು!

ಲಾಸ್ಯಕಾಗಿ ಧ್ರುವಲೋಕದ-

ಲೊಮ್ಮೆ ಕಲೆಯುತಿರುವೆವು!

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ನಾವು ಸುರರ ಜೇತಸಗಳು;

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಋಷಿಯು ಕಂಡ ನವರಸಗಳು!

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಸಾಲುಗೊಂಡು ಮುಗಿಲಿನಿಂದ

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಬಹುದು ನಮ್ಮ ಲಲಿತವೃಂದ

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಗೂಡು ಸೇರಲೆಂದು ಬರುವ

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಗಿಳಿಗಳೊಡನೆ ಸೇರಿ ತರುವ,

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ದಿನದ ಕಥೆಯನೆಲ್ಲ ಮರೆದು

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಬರಗಿದವನ ಮನದಿ ನೆರೆದು

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಭೃಂಗಾಲಕವಾಗಿ ಎಸಗಿ

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ಭಸ್ಮಲಸಿತವಾಗಿ ಮಸಗಿ,

ಒಂದನೆಯ ಸಾಲು:—ಸುರಲೋಕದ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭೆ,—

ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು:—ನೆರೆ ತೋರಿಸುತ್ತದರ ಶೋಭೆ!

ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ:

ಮೈತ್ರಿಮನದ ಜೈತ್ರವನದಿ

ಮನುಗಿ ಜಲಿಸುತ್ತಿರುವೆವು!

ನಕ್ಕು ನಲಿದು ಬಗೆಯಣುಗರ
ಸೊಗದಿ ನೆಲೆಸುತ್ತಿರುವೆವು !

ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ:

ದೇವಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ನಮ್ಮ
ಲಾಸ್ಯ ಮನಕೆ ಬರದು. ತಮ್ಮ
ಮೌನದಿಂದ ಮನವ ಸೆಳೆದು
ನರನ ನಾಕಲೋಕಕೆಳೆದು
ರಮಿಸುತ್ತಿಹರು. ನಮ್ಮ ಲೀಲೆ
ನಡೆದು ಭೂಮಿಪಟದ ಮೇಲೆ,
ನರನ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬಳುಕಿ
ಅವನ ಜೀವದಲ್ಲಿ ತುಳುಕಿ,
ಸಿಕ್ಕುವೆಂದು ತೋರಿಸಿ
ಮತ್ತೆ ಇಲ್ಲದಾಗಿಸಿ
ನಿತ್ಯ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿಹೆವು.
ಮತ್ತೆ ಬಂದು ಕಾಣುತ್ತಿಹೆವು !
ಸ್ವರ್ಗದಾಸೆಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ
ಮರ್ತ್ಯರೊಡನೆ ನಲಿವೆವು.
ಅಮೃತದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡದೆ
ಅವರನೊಲಿಸಿ ಒಲಿವೆವು !

(ನಾಟ್ಯವು ನಿಲ್ಲುವದು. ಕಾದಂಬರಿ-ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯರು ಆ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಾಡು ಹಾಡುವರು.)

ಕಾದಂಬರಿ ಮಹಾಶ್ವೇತೆಯರ ಹಾಡು:

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

ಭೂಮಿದೇವಿಗೆ ಮುಕುಟವಿಡುವಂಥ ಮಾಣಿಕಗಳು,—
ಕಾರಣಿಕವುರುಷರಿಂತೊಗೆತರಲು, ಇಂದ್ರವುರಿಯು

ಕಾದಂಬರಿ:

ದ್ವಾರಗಳ ತೆರೆಯುವದು, ಹೂಗಳನು ಮಳೆಗರೆವುದು !
ಅವರ ಸ್ಪರ್ಶವೆ ಭಾಗ್ಯ, ಅವರ ದರ್ಶನವೆ ಸಿರಿಯು.

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

ಅವರ ದೇಹವು ತಳೆದ ಚಂದ್ರಿಕೆಯ ಒಳ್ಳುಗಳನು
ಸಕಲಪರಿವೂರ್ಣರಿಹ ದೇವತೆಗಳಾಸಿಸುವರು.

ಕಾದಂಬರಿ:

ಅವರ ಮನ-ಬುದ್ಧಿಗಿಹ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೆಲ್ಪುಗಳನು
ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರು ಮನದಣಿಯೆ ಮೂಸಿಸುವರು.

ಮಹಾಶ್ವೇತೆ:

ಕಿನ್ನರಿಯರೀ ಪುರುಷರೂಳಿಗದ ಬಾಳಿನವರು,
ಗಂಧರ್ವರವರ ಪದಪದ್ಮದಲಿ ಜೀವಿಸುವರು.

ಕಾದಂಬರಿ:

ತಾರೆಗಳ ಮೇಳದವರೆ ನಲಿವರ ವಚನಗಳಲಿ
ಮುಕ್ತಿಯೆಂದಾಪ್ಸರಿಯರನುದಿನವು ಭಾವಿಸುವರು !

[ಆಮೇಲೆ ಚಂದ್ರಾಪೀಡ-ಪುಂಡರೀಕರು ಹಾಡುವರು.]

ಚಂದ್ರಾಪೀಡ-ಪುಂಡರೀಕರ ಹಾಡು

ಪುಂಡರೀಕ:

ಮೂರು ಲೋಕಗಳಲಿ ಒಂದೆ
ನೂರು ಜನ್ಮಗಳಲಿ ಒಂದೆ
ಒಂದೆ, ಒಂದೆ ! ಎಂದಿನಂತೆ ನಲುವೆ ಒಂದಿದೆ !

ಚಂದ್ರಾಪೀಡ:

ದೇಹವ್ರಾಣಗಳಲಿ ಒಂದೆ
ಸೃಷ್ಟಿ ದೃಷ್ಟಿಗಳಲಿ ಒಂದೆ
ಸತ್ಯದಂತರಾಳವನ್ನೆ ಪ್ರೀತಿ ಹೊಂದಿದೆ !

ಪುಂಡರೀಕ

ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಭೂಮಿಗಳಿದು
 ಭೂಮಿಯಿಂದ ನಭಕೆ ಬೆಳೆದು
 ಎಶ್ವಪುರುಷನಾಗಿ ನಲುಮೆ ನಗುತ ನಿಂತಿದೆ.

ಚಂದ್ರಾಪೀಡ:

ನಲುಮೆಯೊಡನೆ ಸಾಮರಸ್ಯ-
 ವಿಹುದೆ ಜಗದ ಘನ ರಹಸ್ಯ
 ಬಾಳ್ಮೆಯೆಂಬ ಕಥೆಯ ಮೂಲ ಸಾರವಂತಿದೆ ।

[ತೆರೆಯು ಬೀಳುವದು]

ಅಕ್ಟೋಬರ್ ೧೯೩೩.

ತೀರದ ದಾರಿ

ತೀರದ ದಾರಿ

(ನೊದಲು ಮಾತು)

ಈ ದೃಶ್ಯಾತ್ಮಕ ಕವನದ ಉಗಮವು ಹೀಗೆ: ಒಂದು ದಿನ ನಾನು ಧ್ಯೇಯದ ವಿಶಾಲತೆಗೂ ಜೀವನದ ಸಂಕೋಚಕ್ಕೂ ಇರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳಿಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಒನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಾಳುವೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೋಲುವಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಧ್ಯೇಯದ ಒಳತಿರುಳೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ 'ತೀರದ ದಾರಿ'ಗೆ ಪುಟ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಸುಕುಮಾರನಿಗೆ ಒಂದು ಕನಸು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕನಸೇ ಅವನ ಧ್ಯೇಯದ ಪ್ರತೀಕ. ಧ್ಯೇಯವಾದಿಯಾದ ಅವನು ಆ ಕನಸನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುವದು ಅದರ ಬಹಿರಂಗ ಸಾಮ್ಯವು ಮಾತ್ರ. ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾದುದು ರತ್ನಪಕ್ಷಿಯಂತೆ ರೂಪಗೊಂಡ ಆ ನೀಲವರ್ಣದ ಪಕ್ಷಿ. ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯುವದೊಂದೇ—ಆ ರತ್ನಪಕ್ಷಿಯ ದೇಹಪಂಜರ! ಪಕ್ಷಿಯ ಕರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಧ್ಯೇಯದ ದಾರಿಯು 'ತೀರದ ದಾರಿ'ಯೆಂಬುದು ಸುಕುಮಾರನಿಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವದು.

ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಯು ದೃಶ್ಯರೂಪವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಇನ್ನೊಂದು ಪಾತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಾಯಿತು. ಕುಮಾರನು ಸುಕುಮಾರನ ಗೆಳೆಯ. ಶುದ್ಧ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ—ಸುಕುಮಾರನೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸಲೆಂದು ಮಾತ್ರ—ಅವನೂ ಕನಸನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಹಸಬಡುತ್ತಾನೆ. ಧ್ಯೇಯದ ಬಹಿರಂಗಸಾಮ್ಯದಿಂದ ಸಹ ಅವನಿಗೆ ಸಂತೋಷವೆನಿಸುವದು. ಆದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು 'ತೀರದ ದಾರಿ'ಯನ್ನು ನಡೆಯಲು ಅವನಿಗೆ

తుంబా అసమాధాన. ఆదరే సుకుమారన జీవితీయల్లిద్ద అవనిగూ
 ఆ ధ్యేయవు-పక్షియు-కాణిసికేఠాండాగ - అవన అసమాధానవు
 తొలగి హోలగువదు.

రత్నపక్షియ బళిగే సంజీవిని కడ్డియిరువదేందు ఒండు
 వదంతియిదే. ఈ దంతకథియన్నే అవలంబసి ఒండు కావ్యవన్ను
 బరేయబకుదాగి గేళియరు మాతనాడవదన్ను నాను కేళిదేను.
 అదన్నిల్లి బళిసికేళులు ననగే అవకాశవిరల్లి;-ధ్యేయ మత్తు
 జీవనగళ సడువిస మహదంతరవే ఇల్లియ ముఖ్య వస్తువాగిద్ద
 రింద. ఆదరే ఆ కథియల్లి 'రత్నపక్షి'గే ఇరబకుదాద దివ్యతే-మనో
 యరతేగళన్ను నానిల్లి లుపయోగిసికేళులు ప్రయత్నిసిద్దేనే. 'రత్న
 పక్షి'యు కల్పనారాజ్యదల్లి హారాడువ పక్షి. 'సంబారకాగి'యు
 ప్రపంచదల్లి అదర సామ్యవోల ఏనో!-

ఈ దృశ్యవన్ను బరేద మేలే నాను మేలరలింక్ అవరో
 'The Blue Bird (నిలపక్షి) ఎంబ దృశ్యకావ్యవన్ను ఓది నోడిదే.
 అల్లియ వరేగే అదర హేసరన్ను కేళి గోత్తిత్తు. ఇరబకుదాద
 యోలెలికే - వ్యత్యయగళన్ను తిళిదుకేళులేందే ఓదిదేను. అల్లియ
 కథియ పడియజ్జీ బేరేయాగిదే. 'తిరద దారి'యు ఓవ్ తరుణ
 కవియు బరేద ఒండు చిక్క రూపకవాగిదే; The Blue Bird ఎంబుదు
 ఆధునిక ఋషివయోరల్లిబ్బరు బరేద-అవర తత్వసారదంతిద్ద-
 ఒండు భవ్యదివ్యవాద నాటక!

'లుళిద భాగవు అష్టకృష్ణే; రత్నపక్షియ హాడు మాత్ర
 కావ్యమయవాగిదే'యేండు ఒబ్బ గేళియను హేళిద్దను. ఇదు
 విచారణీయవాద మాతు.

ತೀರದ ದಾರಿ

(ಒಂದು ದೃಶ್ಯಾತ್ಮಕ ಕವನ)

[ಒಂದು ನಿಬಿಡಾರಣ್ಯದ ಬದಿಯಲ್ಲಿಯ ದಾರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ, ಸುಕುಮಾರರಿಂಬ ಉರ್ವರು ಬಾಲಕರು ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದಾರೆ. ದೂರ ಕ್ಷಿತಿಜದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅರಮನೆಯ ಹೊಂಗಳಸಗಳು ಹೊಳೆದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆ.]

ಸುಕುಮಾರ:

ಅಲ್ಲಿ ನೋಡದೋ ಗೆಳೆಯ !

ನನ್ನ ಕನಸಿನ ಗುರಿಯು ಮಸಗಿ ಕಾಣುತ್ತಲಿಹುದು.
ನೂರಸಲ ಮುಗಿಲಿನಲಿ ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಮೇಲೀಸಿ
ಕಂಡ ತುಂಗೋತ್ತಂಗ ಪರ್ವತದ ಸೀಮೆಯಲಿ
ಒಂದು ಬನವಿದ್ದುದನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಲಿದ್ದೆ.
ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಕಾಣ್ಕೆ ಬನದ ಮೇರೆಯ ವಿೂರಿ
ಅದರೆಯ ನಾಡಿನೊಳಗೊಂದು ಪ್ರಾಸಾದವನು
ಕಂಡು ನಿಂದಂತಿತ್ತು. ಅದರೊಳಕೆ ಬಲಗೊಂಡೆ
ನನ್ನ ಮನವನು ನೋಲಿಸಿದ ರತ್ನಪಕ್ಷಿಯನು !
ಅದರ ಬಹುವಿಧದ ಮೋಹದ ಕರೆಯನಾಲಿಸುತ್ತ
ಮನದಿ ಜನಿಸಿತು ಅದನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬಾಸೆ.
ಕನಸಿನಲಿ ತಣಿಸಿರುವ ಕರೆಯು:—ದಿಗ್ವಲಯದಲಿ
ಒಂದು ಶುಭನಿಲಯದಿಂದೈತಂದುದೆಂದೆನಿಸಿ
ಅರಸಲನುರಾಗವಿರೆ, -ಒಡನಾಡಿ ನೀ ಬಂದೆ !
ಎದುರು ನೋಟವ ನೋಡು ! ಅರಮನೆಯ ಹೊಂಗಳಸ

ಹೊಂಗೆದಿಗಿಯ ತೆರದಿ ಹಸನಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದೆ !
 ಕಲ್ಲುಮುಳ್ಳಿನದಾರಿ ಇಲ್ಲದಾಯಿತು ಇಂದು !
 ಲಭಿಸಿದವು ನಾವ್ ಬಯಸಿ ನೊಂದಿರುವ ತೇಜಗಳು !

ಕುವಾರ:

ಅಚ್ಚ ರಿಯು ! ನಿನ್ನ ಬಣ್ಣನೆಯ ಕನಸನು ಮೀರಿ
 ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ ಸತ್ಯವಿದು. ಇದುವೆ ಯಾತನೆಯ ಕೊನೆ.
 ನಿನ್ನ ಮೇಲಿನ ಮೋಹವೆನ್ನ ನೆಸೆದಿತು ಇಲ್ಲಿ.
 ಇರಲಿಲ್ಲವೆನೆಗೆ ಈ ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ಬಯಕೆ;
 ಆದರಾ ನಿನ್ನ ಬಗೆಗೊಳುವ ಸ್ವಪ್ನಗಳನ್ನು
 ಕೇಳಿ ಹಾತೊರೆದಿದ್ದೆ ಆ ಪಕ್ಷಿ ಬೇಕೆಂದು.
 ನೀನೆ ಸಾಹಸಭೀಮ, ಕುಂದದಿಹ ಎದೆಗಾರ.
 ನಿನ್ನ ಬಿಂಗಾವಲಿಗ,-ನಾನೇನ ಗೆಯ್ಯುವೆನು !
 ನಿನ್ನ ಕೆಯ್ಯೆಯ ಮೈಮೆಯನ್ನು ಪಾಲಾಗಿಸಲು
 ಜೀವಿಸಿರುವೆನು ಮಾತ್ರ ! ಆದರೂ ಈ ದಾರಿ,-
 ಕೇಡುಗಾಲದ ಕೂಸಿಗಾದರೂ ಬೇಡವಿದು !-
 ಹಿಂತುಳಿದು ಮುಂತುಳಿದು ಬೇಸರಾಯಿತು ಜೀವ.

ಸುಳುವಾರ:

ಇಂತು ನುಡಿವುದೆ ಗೆಳೆಯ ! ಅರಮನೆಯ ನೋಟವನು
 ಕಾಣಲೆಳಸಿದ ಕಂಗಳೆಂದೊ ಕುರುಡಾಗಿಹವು
 ನೋವ ಸಣಸಾಟಕ್ಕೆ. ಉಳಿದುದೆಲ್ಲವು ಬಯಲು.
 ಅದರ ಜಿಲುವಿಕೆಯೊಂದು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಂಟುಹುದು.
 ಅಂದು ಕಂಡಿಹ ಕನಸನಿಂದಿಲ್ಲಿ ಕಾಣ್ವನಕ
 ಎಚ್ಚ ರಿಲ್ಲದೆ ಬಂವೆ-ದೂರೊಂದು ಜ್ಯೋತಿಯನು
 ಕಂಡಿರುವ ಹುಳದಂತೆ. ನಡೆದುದರ ನೆನಪಿಲ್ಲ.
 ಇಂದು ಕಾಣುವೆ ನೆಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ವಿಹಂಗಮವ !

ಕುವಾರ:

ನನ್ನಿಗನೆ ! ಪಕ್ಷಿಯನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಾ ಮೇಲೆ
 ನೆನಪಿಹುದು ನೀನೊರೆದ ಮಾತು. ಸಂಪದವೆಲ್ಲ

ಪದತಲದಿ ಪವಡಿಸುವದೆಂದೆ. ಕಲ್ಪದ್ರುಮವ
ನನ್ಯಾಣತಿಯ ತಾಣದಲ್ಲಿ ಎಸೆಯುವದೆಂದೆ.
ಕಾಮಧೇನುವು ಕ್ಷೀರವನ್ನು ಸುರಿಸುವದೆಂದೆ.
ಇದು ನಿಜವೆ ? ಅರಸುಗಳಿಗರಸು ನಾವಾಗುತ್ತ
ಸೂರೆಗೊಂಡಿಳಿಯೊಳಿಹ ಸಕಲ ಸುಖಸಾಧನೆಯ;—
ಇಂದ್ರನಮರಾವತಿಯನೇಳಿಸುವ ನಗರದಲಿ
ಮೆರೆಯಬಹುದೆಲೆ ಗೆಳೆಯ ?

ಸುಕುವಾರ:

ಕುರಿವಾಸಿಸರೆ ನಾವು ?

ಇವುಗಳೋಜಿಯು ನಾಚುವಂಥ ಬಾಳೊಂದಿಹುದು;
ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣೆದುರು ಕಟ್ಟಿಹುದು
ಆ ಬಾಳ ಪಡಿನೆಳಲು ಅದರ ದರ್ಶನ ಹೊಂದಿ,
ಕಾಲಾಂತರದ ಸ್ಮೃತಿಯು ತಾ ಚಿಗಿತು ಸುಮವಾಗೆ,
ನಿನ್ನೆದೆಯ ವೊದೆಯಲ್ಲಿ ಕರಕರೆಯ ಪಡುತ್ತಿರುವ
ಕಾಡು ಬಾನಾಡಿಗದರವಿತ ಬಂಧುವ ತೋರಿ
ಪುಣ್ಯವನು ಗಳಿಸಯ್ಯ. ಉದಯವಾಗಲಿ ಹಾಚು
ಅದರಕ್ಕುಧೆ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತ ಬಂದು. ಇಂತಿರಲು
ಲೋಕದೊಡೆತನದಲ್ಲಿ ಇನ್ನಾವ ಬಿನ್ನಾಣ ?
ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯು ನುಡಿದ ಮಾತು ಸೋಚಿಗವಹುದು.
“ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಗಲಿ ಕಾರ್ಬೊನ್ನು ವೊನ್ನಾಯ್ತು,
ನಿನ್ನ ಜೀವದ ಹಸುಳೆಹಕ್ಕಿ ನನ್ನನು ಸೋಂಕಿ
ರತ್ನ ಮಯವಾಗುವದು. ಆಗ ನೋಡುವೆಯಂತೆ !
ಬಹುರತ್ನ ಭೂಷಿತೆ ವಸುಂಧರೆಯು ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ
ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ತೋರುವಳು. ಕೋಕಿಲವು
ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಾಗುವದು. ನವಿಲು ಸೆರಳಾಗುವದು.
ಅರಸಿಯರ ಹೃದಯಸರಸಿಯಲಿ ವೇದನೆಪಡುವ
ರಾಜಹಂಸವು ಈಜಿ ನಿನ್ನೆಡೆಗೆ ಮರಳುವದು.

ಭೂಮಿಯಲಿ ಎರಡು ವಿಧ,-ರತ್ನ ಇಲ್ಲವೆ ಮಗಳಲು.
ನೀ ರತ್ನಮಯವಾಗಿ ದಾರಿಮಗಳನು ಕೂಡ
ರತ್ನವಾಗಿ ಸು ಕಂದ !” ಎಂದು ಕರೆದಿತು ಪಕ್ಷಿ

ಕುವಾರ:

ದಾರಿಹೋಕರು ತಿಳಿಯರೀ ನುಡಿಯ ಭಾವವನು.
ಆ ಪಕ್ಷಿಯೊಂದೆಮಗೆ ದೊರೆತು ಸಂಪ್ರೀತಿಯನು
ಇತ್ತುದಾದರೆ ಮುಂದೆ ನಮಗೆ ಬೇಕಿಹುದೇನು ?
ಪಕ್ಷಿಗೊಂದೆಮ್ಮ ವೃಕ್ಷವು ಬೆಳೆಯಲನುವಾಯ್ತು.
ಪಕ್ಷಿಯೊಂದೆಯೆ ಸಾಕು; ಪಕ್ಷಿ ಸಂಕುಲವೇಕೆ ?

ಸುಕುವಾರ:

ವಿಹಗದಾ ಕರೆಯಲೆಯ ಮೇಲಿಂತು ನಡೆಯುತ್ತ
ಬಂದಿಹೆನು; ನನ್ನ ಬಾಳಿನ ಮುಡುಪ ಸಲ್ಲಿಸುತ
ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ರತ್ನಭಂಡಾರವನು ಕೈಗೊಂಡು
ನನ್ನೆದೆಯ ಪೀಠದಲಿ ಪಕ್ಷಿಯನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
ಅದರ ನುಡಿಯಂತೆನ್ನ ಜೀವನವ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ
ಸೂರೆಗೊಳಿಸುವೆನಿಳೆಯೊಳಾ ರತ್ನರಾಶಿಯನು !

(ಮುಂದೆ ಸಾಗುತ್ತ ಬಂದ ಅವರು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುವರು.)

ಕುವಾರ:

ಇರಲಿ ನಡೆ. ಮೊದಲು ಪಕ್ಷಿಯನು ಕಾಣುವೆವಂತೆ.
ಕಾನನದಿ ಚಿಂತಿಸುತ ಕುಳಿತ ತವಸಿಯ ತೆರದಿ
ತಲ್ಲೀನವಾಗಿಹುದು ಕಾಂತಾರದರಮನೆಯು.
ಸ್ಯೂರ್ತಿಗಿಂದಾ ಋಷಿಯು ತನ್ನಂತರಂಗವನು
ತೆರೆದಂತೆ ಅದರ ದ್ವಾರಗಳೆರಡು ತೆರೆದಿಹವು.

ಸುಕುವಾರ:

(ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ)

ಕನಸಿಗಿಂದಾರತಿಯ ಬೆಳಗಿ ನಿಂತಿಹ ನಾನು
ಸತ್ಯವನು ವೂಜಿಸಿದೆ ! ಮನದಂತರಿಕ್ಕದಲಿ

ಮೆರೆದ ನೋಟವು ತುಂಬತೀ ಚರ್ಮಚಕ್ಷುಗಳ.
 ನೂರುಸಲ ಗಾನಸಿರಿಯಿಂದೆನ್ನ ರಮಿಸಿರುವ
 ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ನೆಲೆಯು ಕೊನೆಗೆ ಅವಗತವಾಯ್ತು.
 ಇನ್ನು ವಿಶ್ವದ, ನನ್ನ, ಬಾಳುವೆಗಳೊಂದಿಹವು.

ಕುವಾರ:

(ಆನಂದಾತಿರೇಕದಿಂದ)

ಗೆಳೆಯ ! ನೋಡೀ ಪವಡಿಸಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯವನು !

ಸುಕುವಾರ:

[ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ಸಮಾಪಿಸಿ]

ಇವನಿವನೆ ಅರಮನೆಯ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಿವನು !
 ಓ ! ಎನ್ನ ಕನಸಿನೊಳಗೊಲಿದು ನುಡಿದಿಹ ಬಂಧು
 ಇವನಿವನೆ ! ಪಕ್ಕಗಳನೊಯ್ಯನೆತ್ತಿಹ ರೀತಿ
 ಇವನದಿದು ! ಕೈಯಲಿಹ ದಂಡ ! ಕಾಲುಗಳನ್ನು
 ತೊಡಕಿ ನಿಂತಿರುವೆಸಕ ! ಅನಿಮಿಷರ ಕಳೆಯಿಹುದು.
 ಬೆಸನವೇನೆಂದೆನ್ನ ನಗುತ ಕೈವಿಡಿದೊಯ್ದು
 ದ್ವಿಜರತ್ನದೆದುರೆನ್ನ ನೂರುಸಲ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ
 ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಾಂಧವನೆ ! ನಾನಾಗಿ ಬಂದಿಹೆನು.
 ದೇಹವನು ತಳೆದು ಸಮಭಾಗಿಯಾಗುತ ನಿನ್ನ
 ಕಂಡಿರುವದಿದೆ ಮೊದಲು ! ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿರಲೆನಗೆ.

[ಮಹಾದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಪಾಲಕನಂತಿರುವ ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗೆ ಅಭಿನಂದಿಸುವನು. ಯಥೋಚಿತವಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಯು ಸುಮ್ಮನಿರುವದು.]

ಕುವಾರ:

[ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗೆ]

ನಾನಿವನ ಸಂಗಡಿಗ. ಇವನೊಡನೆ ಸಂಚರಿಸಿ
 ಕಾಣಬಯಸುವೆನಿಂದು ಆ ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯನು.

ಸುಕುಮಾರ:

[ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗೆ]

ನಿನ್ನ ವಾಕ್ಸುಧೆಯಿಂದ ನನ್ನೆದೆಯ ತೋಯಿಸಲಿ.
ಇಂದೆನಗೆ ನಿಜವಾದ ಜೀವನವು. ನುಡಿಯಯ್ಯು !
ಇನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯ ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯೆಡೆ ತೆರುಳುವೆನು.

ಕುಮಾರ:

[ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಗೆ]

ಅಹುದಹುದು. ಪಕ್ಷಿಯನು ಕಾಣುವೆವು. ತ್ವರೆಮಾಡು.

ಸುಕುಮಾರ:

(ಶಿಲಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ದುಃಖದಿಂದ).

ಅರರೆ ! ಎಳಸೆಗೆಯು ತಾ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಲ್ಲ
ಜೀವದಾಭಾವವದು. ಉಸಿರಿಗಾಸರೆಯೆಲ್ಲಿ
ಈ ಮೂರ್ತಿಯಂತರಾಳದಲಿನ್ನು ? ಅಕಟಕಟ
ಮೂರ್ತಿಯಿದು ! ಬರಿ ಮೂರ್ತಿ ! ಪ್ರಾಣದೇವನು ತೊರೆದ
ದೇಹದೊಳಗುಡಿಯಹುದು. ಅಯ್ಯೋ ! ವಂಚಿತನಾದೆ
ಬಾಳ್ಕೆಯೆಂದದರ ಪಡಿನೆಳಲನ್ನು ತಳ್ಳಿಸುತ್ತ !
ಆದರಜ್ಜಳಿಯದಿದೆ. ಆ ರೂಪು, ಆ ರೇಷೆ-
ಯೊಡಮೂಡಿದಂತಿಹುದು. ಆದರಿದರೊಳಗಿಲ್ಲ
ಅನಿಮಿಷನ ಕೋಮಲತೆ, ಚಿರಜೀವಿಗಿಹ ಬೆಳಕು.
ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನು ಮಾತ್ರ ನನ್ನೆದುರು ನೋಡುವೆನು.
ಇಲ್ಲಹುದು ಜೀವನದ ಮಾಯೆ. ಕವಿವುಂಗವರು
ಪಾಳ ದಿವ್ಯತೆಗಳನು ನೆನೆದು ಬಣ್ಣಿಸಲೆಸಗಿ
ನುಡಿಯ ಜಾಲವನೊಂದು ಹೆಣೆಯುವರು. ಶಿಲ್ಪಿಗಳು
ಸಂಜೆಮುಂಜಾವುಗಳನೆಲ್ಲ ಮೂಡಿಸಲೆಳಿಸಿ
ಬಣ್ಣದನುಕ್ರಮವನ್ನು ಬರೆಯುವರು. ದೈವಿಕತೆ-
ನಿರ್ಮಾಣಕಾರ್ಯದಲಿ ದೇವನಿತ್ತಿಹ ಬೆಳಕು-
ಅದು ಮಾಯವಾಗುವದು. ಅಕಟಕಟ ! ಇದರಂತೆ

ನನ್ನ ಜೀವವನುಂಡ ಕನಸುಗಳು ಜೀವನದಿ
ಮೂಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ನಾನೆಳಸುತ್ತಿರುವಾಗ
ಮಣ್ಣಿನಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಮಲಿನತೆಯ ಹೊಂದಿಹವು.
ಅಲ್ಲ, ನನ್ನಯ ಪಯಣ ಮುಗಿವ ಕಾಲವಿಲ್ಲ.
ಕನಸುಗಳು ನನ್ನ ಕೊಂಡೊಯ್ದುನಕ ಬಳಲಿಕೆಯು !
ಇಲ್ಲದಿರೆ ಅವನಿಲ್ಲ ಪಡೆವನಕ ಇರುವಿಕೆಯು !

ಕುವಾರ:

ಆಲಾಪವೇನಯ್ಯ ? ಮಾತನಾಡಿದ ಬೊಂಬೆ
ಮಾತನಾಡಿಸದಿರಲು ಕೊರತೆಯೇನಿಹುದಿಲ್ಲಿ ?
ಸಾಗಿ ಬಾ ಬಯಲು ಚಿಂತೆಯ ತೊರೆದು. ಪಕ್ಷಿಯದು
ಹಾರಿ ಹೋಗಲು ಬಹುದು. ಆಗ ನಡೆದಿಹ ದಾರಿ
ಫಲವಿಲ್ಲದಾಗುವದು.

ಸುಕುವಾರ:

[ಗಂಭೀರನಾಗಿ]

ಆಹುದು ತೀರದ ದಾರಿ !

(ತೆರೆಯು ಸರಿದು ಅರಮನೆಯ ಪಟಾಂಗಣವೂ ಒಳಭಾಗವೂ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು.
ಇವರೂ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮಾಪಿಸುವರು.)

ಸುಕುವಾರ:

ಅಯ್ಯೋ ! ಮತ್ತಿಲ್ಲಿಹುದು ಒಡೆದ ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ
ವಿದ್ರೂಪವಿಹ ಕನಸು. ಚಿಮ್ಮುತ್ತಿಹ ಕಾರಂಜಿ
ನೀರಿನಾಟವನಾಡಿ ದಣಿಯುತ್ತಿದೆ. ಮೊದಲದುವೆ
ಮನದೆದುರು ತಿಳಿಬೆಳಕ ಬೀರಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿತ್ತು.
ಭೂಮಿತಾಯಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ಸ್ಪರ್ಶವದು ಪಾವನವು.
ಆದರೀ ನಿನ್ನಣುಗರಾಟನೋಟಗಳಲ್ಲಿ
ಬಯಕೆಬೆರಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಲಿಸದಲೆ ನೆಲೆಸಿಹುದು
ಬೆಳಕನೆಲ್ಲವನ್ನಿಲ್ಲದಾಗಿಸುವ ಕಾರಿರುಳು.

ಕುಮಾರ:

ಇತ್ತ ನೋಡಲೆ ಗೆಳೆಯ ! ರಂಗಮಹಲಿನ ಜೆಲುವ.
 ವಾಣಿಕದ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿಹವು
 ಸ್ವರ್ಣಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ. ಬಹು ಬೆಲೆಯ ಪೀಠಗಳು
 ಕೂಡಲಿಕೆ ಕರೆಯುವವು. ಮುತ್ತುಗಳ ಪರದೆಗಳು
 ಮುದ್ದು ಮುದ್ದಾಗಿಹವು. ಯಾವ ರಜನಿಯಲೇನೊ
 ಇದರ ರಾಣಿಯು ಹೊತ್ತಿಸಿರುವ ದೀಪಾವಳಿಯು
 ಕಳೆಗುಂದದುರಿಯುತಿದೆ. ನಿನ್ನ ಕಾಣ್ಕೆಯು ದಿಟವು.
 ಕನಸಿನಲಿ ಕಂಡಿಲ್ಲವೀ ತೆರದ ಏಸಿರಿಯ !
 ನಡೆ ಬೇಗ ! ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ಕಂಡು ಮರೆವೊಕ್ಕು
 ಇದನೆಲ್ಲ ದೊರಕಿಸುವ !

[ಕುಮಾರನು ಆತುರನಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು, ಸುಕುಮಾರನು
 ದಿವ್ಯಭೂಷಣಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವನು.]

ಸುಕುಮಾರ:

(ಶೋಕಿಸುತ್ತ)

ಓ ಮರುಳು ಕಲ್ಪನೆಯೆ !

ನೀನು ಕಂಡಿರುವದಕೆ ಇಲ್ಲಿ ನಾ ಕಾಣ್ವುದಕೆ
 ಅಂತರವದೆನಿತೆನಿತೊ ! ಮುಗಿಲಿನಿಂದಿಳಿದಂತೆ,
 ಇಳಿದಿಳಿಯ ಮೇಲ್ನಂತ ದಿವ್ಯವೈಭವದಂತೆ
 ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಸಾದವಿಂದಿಳಿಯಾಣ್ಣು—
 ರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮೆತ್ತಿರಿಯ ಬಣ್ಣಿಸಲು ನಿರ್ಮಿಸಿದ
 ಹವ್ಯದಂತಿರುತಿಹುದು. ಮಿಳಿವ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿಂದ
 ಸಂಚರಿಸ ಸುರನಿಕಾಯವು ಶಿಲ್ಪಸಮುದಾಯ
 ವಾಗಿಹುದು. ಇದಕಲ್ಲ ನಾನಿಲ್ಲಿ ಬಂದಿಹುದು.
 ಅಕ್ಕರೆಯ ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯನು ಕಾಣಲು ಬಂದೆ.
 ಅದರ ಸಂಪದವೆಲ್ಲವೀ ರೂವುವೆತ್ತಿರಲು
 ನನ್ನ ಪಕ್ಷಿಯನಾವ ಮೋಡಿಯಲಿ ಕಾಣುವೆನೊ !

ದೇವದೇವನೆ ಗತಿಯು ! ಮುಡುಪನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು
 ಆಣತಿಯನ್ನಿತ್ತಿಲ್ಲ ! ಸೌಂದರ್ಯದಿಂಚರದ-
 ರಾಜತೇಜಕೆ ಸಾಜಮಾಗಿ ಸಿರಿವನೆಯಾದ-
 ವಿಹಗವನು ಗಮನಿಸಲು ಏಳು ಕಡಲನು ದಾಟಿ
 ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮುಡಿದಂದು ಅವ್ಯುತದಿನವಿದೆಯೆಂದೊ ?

ಕುಮಾರ:

(ಒಳಗೆ ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ರಭಸದಿಂದ ಕೂಗುವನು)

ಸುಕುಮಾರ ! ಇಲ್ಲಿ ಬಾ ! ನಿನ್ನ ಕನಸಿನ ಪಕ್ಷಿ !
 ವೆಂಸನಾಗಿರುತ್ತಿಹುದು. ಮಾತನಾಡಿಸಲೇಳು !

ಸು ಕುಮಾರ:

(ಆತುರನಾಗಿ)

ಎಲ್ಲಿ ? ಪಕ್ಷಿಯದ್ದೆಲ್ಲಿ ? ಅರ್ಣವವ ಕಾಣದಲೆ
 ಭೂಮಿಯಲಿ ತೋಳುತ್ತು ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಕಂಡಿರುವ
 ತೊರೆಯಂತೆ ಬಿರೆಯುವನು. ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯದ್ದೆಲ್ಲಿ ?

(ಸುಕುಮಾರನು ತೀವ್ರವಾಗಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ತೆರೆಯು ಸರಿದು ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿಯ
 ಒಂದು ಮಂದಿರವು ಕಂಡುಬರುವದು. ಅಲ್ಲಿರುವ ರತ್ನಪಕ್ಷಿಯ ಪಂಜರದ ಬಳಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಕುಮಾರ
 ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸುಕುಮಾರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ಕುಮಾರ:

(ಅನುವಾಚಮಾನಗಳಿಂದ)

ಇಲ್ಲಿ ! ಅರಸಿದನದನು ಕಡುಜಾಣ್ಮೆಯನು ತೋರಿ.
 ರಂಗಮಹಲನು ತೊರೆದು ಅರಸಿಯಂತಃಪುರದ
 ಇರ್ಕಡೆಯ ದ್ವಾರಗಳ ತೆರೆದಲ್ಲಿ ಕಾಣದಲೆ
 ಒಳನುಸುಗಿ, ಸ್ವರ್ಣಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿದುರ್
 ಅರಸ ತನ್ನ ರಸಿಯೊಡನಿನಿವೇಟವಾಡಿದರ್
 ಪ್ರಣಯದಾಗರದಲ್ಲಿ ಎಸೆದಿರುವ ಹೂವುಗಳ
 ಜಸವೆಲ್ಲ ಕಳೆಗುಂದಿ ಅದರ ವಾಸನೆಯೊಂದು
 ಮನವನ್ನು ರಮಿಸುತ್ತಿರೆ, ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಜಾರಿ

ಸಕಲ ಪಾವನತಿಗೆಂದೆಂದವರು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿ
 ದಾಲಯದಿ ಕಾಲಿಟ್ಟೆ. ಒಡನೆ ತಡೆಯಿತು ಬೆಳಕು.
 ನವರತ್ನಗಳ ಕೆಚ್ಚಿ ಹೆಚ್ಚಿ ಸಿದ ಪ್ರಭೆಯಿಂದ
 ಸೂಸುತಿಹ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಾರುಣರು
 ಕರಗಿ ಜರುಗಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯೊಂದು ಮಾಮರವಾದ
 ಶೋಭೆಯಿರೆ ರೆಂಬೆಗಳು ಸೌದಾಮಿನಿಯ ತೆರದಿ
 ನುಣ್ಣುವೆತ್ತವು, ಎಲೆಗೆ ಪಚ್ಚೆವರಣವು ಬಂತು.
 ನೀಲವರ್ಣದ ಪಕ್ಷಿ ಮರದ ತುದಿಯಲಿ ಕುಳಿತು
 ಮನದಿ ಧೇನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಬಳಿಸಾರುತಿರೆ
 ರೆಕ್ಕೆಗಳ ಕದಲಿಸುತ್ತ ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಿ ರತ್ನ-
 ಮಯವಾಗಿ ಬಣ್ಣವನು ಬದಲಿಸಿತು. ಕನಸಿಗನು
 ನೀನದನು ಕಾಣಬೇಕೆಂದೆಣಿಸಿ ಕರೆತಂದೆ,
 ನೋಡದನು; ಇಂದೆಮ್ಮ ಬಯಕೆ ಕೈಗೂಡುವದು !

ಸು ಕುವಾರ:

(ಅತೀವ ವೇದನೆಯಿಂದ)

ಅಯ್ಯೋ ! ನಾ ತಿಳಿದಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ ಬಂದಿಹುದು.
 ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯು ಮಾಯವಾಗಿ ನೀಲಾಂಬರದಿ
 ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಕನಸು ವಿದ್ರೂಪವನು ತಳೆದಂತೆ
 ಪಾರ್ಶ್ವದೃಷ್ಟಿಯ ಮಾತ್ರ ಪ್ರೇರಿಸುವ ನೋಟವಿದು-
 ಹಕ್ಕಿಗಿಹ ದೇಹಪಂಜರವೊಂದು-ನಿಂತಿಹುದು.
 'ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯೆ' ಎಂದು ಅದನು ಕರೆದುದು ನಿಜವು.
 ಆದರೆನ್ನಯ ಬಗೆಯ ಸವಿಯನುಂಡಿಹ ಪಕ್ಷಿ
 ನೀಲವರ್ಣದ ಪಕ್ಷಿ ! ಗಗನಕಿಹ ನೀಲಿಮತೆ
 ಅದರ ತಾಯ್ನಾಡಹುದು. ಅದರನಂತತೆಯಲ್ಲಿ
 ಮುಳುಗುತ್ತೇಳತ ಸಾಗಿ ಕಾಲಪಥವನು ಮೀರಿ
 ಹಕ್ಕಿ ಲೀಲೆಯಲಿಹುದು. ಅದನು ಕಾಂಬುದು ಗೆಳೆಯ !
 ಇಲ್ಲಿಹುದು ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ನಾಮರೂಪವದು.

(ವಿಷಣ್ಣವದನನಾದ ಸುಕುಮಾರನು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಂದು ಮಹಾದ್ವಾರದ ಎದುರಿನ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವನು. ಕುಮಾರನು ಅವನನ್ನು ಸಂದೇಹಮಾನಸನಾಗಿ ಹಿಂಬಾಲಿಸುವನು.)

ಕುಮಾರ:

(ಉದಾಸೀನನಾಗಿ)

ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಯದಾರಿ ಕೊನೆವುಗುವುದೆಂದಿದ್ದೆ.
ಸಹಿಸೆನೀ ವೇದನೆಯು. ಅಲೆಯುವದು ಸಾಕಿನ್ನು !
ಮಾಯವಾಗಿಹ ಪಕ್ಷಿ ತನ್ನ ಬೀಡಾರವನು
ಬಿಟ್ಟಿಹುದು. ಎಲ್ಲ ವೈಭವವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ
ನಲಿಯುತ್ತಿರುವೆನು ಕುರುಹಿಗೆಂದಿಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ
ರೂಪವನು ಪೂಜಿಸುತ್ತ; ನೀನು ಮುಂದಕೆ ಸಾಗು !
ಕಣ್ಣೆರೆದು ನಾನೊಮ್ಮೆ ಕಂಡಿರುವ ಪಕ್ಷಿಯನು
ನೋಳ್ಪುದಾದರೆ ನೀನು ಈ ಕಾಡು ಜೀವವನು
ಮರೆಯಬೇಡೆಲೆ ಗೆಳೆಯ !

ಸುಕುಮಾರ:

(ಗಂಭೀರನಾಗಿ)

ಅಹುದು; ತೀರದ ದಾರಿ.

ನಿನ್ನುಳಿದು ನಾ ನಡೆವುದೆಂತು ? ಇವರು ಕೂಡಿ
ಇಲ್ಲಿಗೈತಂದಿಹವು. ಲಭಿಸೆ ಮೋಕ್ಷವದೊಂದು
ಇವರಿಗೆ—ಇಲ್ಲದರೆ ದಾರಿ ಬಳಲಿಕೆಯೆಮಗೆ.
ನಿನಗೆ ಬೇಸರವೆನಿಸೆ ಕುಳ್ಳಿದುರ್ ಭುಜದಲ್ಲಿ
ಪಯಣವನು ಬೆಳೆಸಯ್ಯ, ಕಾಣುವೆವು ಪಕ್ಷಿಯನು.

(ರತ್ನಪಕ್ಷಿಯು ದೂರ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಸುಕುಮಾರನು ಅವರ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವರವನ್ನು ಅಲಿಸುವನು.)

ಹಾ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ ನೋಡು ! ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ !

(ಕೈಯತ್ತಿ)

ಬಳಲಿರುವ ದಾರಿಗರು ನಾವು, ರಕ್ಷಿಸು ಪಕ್ಷಿ !
ರತ್ನಮಯವಾಗಿಸೀ ಕಾಡುಜೀವಗಳನ್ನು !

ಕುಮಾರ:

(ಅತುರತೆಯಿಂದ ಮುಖವನ್ನು ಮೀಲೆತ್ತಿ)

ಎಲ್ಲಿಹುದು ? ಎಲ್ಲಿಹುದು ? ಹಕ್ಕಿಯಿಂದದಿ ಹಾರಿ
ಅದರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನು ಪಡೆಯುವೆನು. ಇಹುದೆಲ್ಲಿ ?

ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿ:

[ದೂರ ಮುಗಿಲೊಳಗಿಂದ ಹಾಡುವದು]

“ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಗಳ ಶೃಂಗಗಳನೇರಿ
ನೊಂಪುವಡೆದಿಹ ಬನದ ಮೇರೆಗಳ ಮೀರಿ
ತಾರೆಗಳ ಕಿರುನಗೆಯನಲ್ಲೆ ಡೆಗೆ ಬೀರಿ
ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ಪಡೆಯ-

ಲೆಂದು ಮನಸಿರಲು

ಕಾಂತಿಮಯವಾಗಿಸಲು

ಒಂದು ಕನಸಿರಲು:

ಹಿಂತಿರುಗುವರೆ ಕಂದ ! ನೋಡುವರೆ ಹಿಂದೆ !

ಬಾ ಮುಂದೆ ! ಬಾ ಮುಂದೆ ! ಬಾ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ !

ಬಾಳಿನಲಿ ಬೀಳಾದ ಭಾವಗಳನುಳಿದು

ಉಜ್ಜ್ವಲೋಜ್ಜ್ವಲಿತವಹ ಜ್ವಾಲೆಗಳ ತಳೆದು

ಅವುಗಳಿಂದಂತ್ಯವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಭೆಯ ಬೆಳೆದು

ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ಪಡೆಯ-

ಲೆಂದು ಮನಸಿರಲು,

ಕಾಂತಿಮಯವಾಗಿಸಲು

ಒಂದು ಕನಸಿರಲು:

ಹಿಂತಿರುಗುವರೆ ಕಂದ ? ನೋಡುವರೆ ಹಿಂದೆ ?

ಬಾ ಮುಂದೆ ! ಬಾ ಮುಂದೆ ! ಬಾ ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ !!

ವಿಶ್ವಜೀವನದೊಳಗೆ ಜೀವವನು ಬೆರಸಿ

ಕ್ಷಣಿಕ ವೈಭವದಾಸೆಗಳನೆಲ್ಲ ಮರಸಿ

ಮುಂದೆ ಬಹು ಜಿಂದದಲಿ ಜೀವಿತವನಿಸಿ

ರತ್ನ ಪಕ್ಷಿಯ ಪಡೆಯ-
 ಲೆಂದು ಮನಸಿರಲು
 ಕಾಂತಿಮಯವಾಗಿಸಲು
 ಒಂದು ಕನಸಿರಲು;
 ಹಿಂತೆರುಗುವರೆ ಕಂದ ? ನೋಡುವರೆ ಹಿಂದೆ ?
 ಬಾ ಮುಂದೆ ! ಬಾ ಮುಂದೆ ! ಬಾ ಮುಂದೆ, ಮುಂದೆ !!
 [ಶಕ್ತಿಯು ಮಾಯವಾಗುವದು.]

ಕುಮಾರ:

[ಶಾಂತನಾಗಿ]
 ಕೇಳಿದೆಯೆ ಆ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯನು ? ನಡೆಯಿನ್ನು.
 ದಾರಿ ಕೊನೆವುಗುವನಕ ಜೀವಕಾಸರೆಯೆಲ್ಲ ?

ಸುಕುಮಾರ:

[ಧೀರೋದಾತ್ತನಾಗಿ]
 ಅಹುದು. ತೀರದ ದಾರಿ. ಆದರದರಿನಿದನಿಯು
 ಕರೆಯುತ್ತಿರೆ ಮುಂಬರಿಯದಿರುವ ಮಾನವನಿಹನೆ !
 ನಡೆ ಮುಂದೆ. ಬಾಳೈಯಿದೆ ಮುಂದೆ-ಬಹುಮುಂದೆ !

(ಇವರೂ ತೀರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಶಯಣ ಬೆಳೆಸುವರು. ಸಂಘಾಕಾಲದ
 ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದ್ದ ಗಿರಿಕಂದರಗಳೂ ಅನಂತ ವಿಶ್ವವೂ ಅವರೆದುರು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವು)

১৬২

ಪತನ

(ಮೊದಲು ಮಾತು)

ನಾನು ೧೯೨೨ ರಲ್ಲಿ ಕಂಡ ಒಂದು ಕಣಸನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದ ದೃಶ್ಯಾತ್ಮಕ ಕವನವಿದು. ಕಣಸೂ ಅದರಿಂದ ಸೂಚ್ಯವಾದ ಭಾವವೂ ನನ್ನ ಅನೇಕ ಚಿಕ್ಕ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೯೩೨ ರಲ್ಲಿ ಅವಕ್ಕೆ 'ಪತನ'ದ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆನು. 'ಒರ್ವ ಸುರನ ವಾಣಿ, ಹಾಗೂ 'ಒಂದು ಆಶರೀರ ವಾಣಿ'ಯು ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ನಾನು ನಿರೂಪಿಸ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಭಾವನೆಯಿಂವ ಸೂಚ್ಯವಾದ ತತ್ವಗಳಾಗಿ ಒಳನೇರಿ ದೃಶ್ಯದ ಸಮಗ್ರತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದಿವೆ. ಋಷಿಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಭಾಗವು ಬಂದಿದ್ದು ಆ ಭಾವನೆಗೆ ಪುಟಕೊಡಲೆಂದು ಉಳಿದ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಋಷಿಯ ತಾಣದಲ್ಲಿ ವಾಮರನಾದ ಸನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕು ಮಾತ್ರ !

ಇಲ್ಲಿಯ ಮೂಲ ಭಾವನೆ ಹೀಗೆ: ಮಾನವನು ಸಮಗ್ರವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನಾಗಲಿ-ತನ್ನ ಆನಂದದ ನೆಲೆಯನ್ನಾಗಲಿ ಕಾಣುವುದು ಅಷ್ಟೊಂದು ಬಿಗಿಯಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆ ಸೌಂದರ್ಯದ ಇಲ್ಲವೆ ನೆಲೆಯ ಅನುಭವವು ಅವನಿಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕಾದರೆ ಅವನಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನವೀಯ ದುರ್ಬಲತೆಯೆಲ್ಲ ತೊಲಗಬೇಕು. 'We are all lost children of the stars' (ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಚಿಕ್ಕೆಗಳ ಮಕ್ಕಳು; ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ) ಎಂದು ಎ. ಇ. ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. 'ಮಾನವನೆಂದರೆ ಪತನಹೊಂದಿದ ದೇವದೂತ' ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯೂ ಸರ್ವಶ್ರುತವಿದೆ. ಮಾನವನು ಜನ್ಮತಃ ಧ್ಯೇಯವಾದಿಯೇನೋ ನಿಜ. ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಅವನು ಕಣ್ಣಾರೆ ನೋಡಬಹುದು. ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ನುರಿಸಲು ಮಿತಿಮಾರಿ ಸಾಹಸಪಡಬಹುದು. ಆದರೆ 'ಸಾಹಸಕೆ ನೆರವಿಲ್ಲ. ಗೆಲುವೆಲ್ಲಿ!' ಎಂಬುವಂತೆ, ದೈವಿಕ ಕರುಣೆಯು ಅವನ ದುರ್ಬಲತೆಯನ್ನು ಮಾಯವಾಗಿಸುವ ತನಕ ಮಾನವನು ಕಾಯಬೇಕಾಗುವುದು.

ಇಂಥ ಒಂದು ಭಾವನೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವಾಗ ಕವನವು 'ವಿಚಾರಿತ-ರಮಣೀಯ'ವಾಗುವದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ; ವಿಚಾರಪರಿಪುಷ್ಪಿತವಾಗಿದೆಯೆಂದೂ ಕೆಲವರಿಗೆನಿಸಬಹುದು. ನಾನು ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ; ಇಲ್ಲಿರುವದು ಕೇವಲ ವಿಚಾರವಲ್ಲ; ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನೇ ಅಲ್ಲೋಲ ಕಲ್ಲೋಲವಾಗಿಸಿದ ಒಂದು ಪ್ರತೀಕ, ಭಾವನೆ; ನನ್ನ ಆನಂದ - ವಿಷಾದಗಳನ್ನುಂಡು ಪುಷ್ಪವಾದ ರಸ.

ಗೆಳೆಯರ ಮಾತುಗಳ ಮೇರೆಗೆ ಕವನವನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತುಸು ತಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ದೃಶ್ಯವನ್ನೋದಿ 'ತಲೆಶೂಲಿ'ಯೆದ್ದಿತೆಂದು 'ಪ್ರೇಮ'ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕರು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. "ಎಂತಹ ದಸ್ಪಾದ ಕನ್ನಡಕಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡರೂ ಈ ರುದ್ರದೃಶ್ಯವು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಮುಗಿಲು ನಾಡಿನ ಮೇಲಿನ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಹಾರಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಅಧಃಪತನವಾಗುವದೆಂದು ಅಂಜಿ ಆ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿವು" ಎಂದು 'ಕರ್ನಾಟಕ ವೈಭವ'ದಲ್ಲಿಯ ವಿಮರ್ಶಕರು ಬರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಈ ವಿಮರ್ಶಕರ ದೇಹಮನಃಸ್ಥಿತಿಯ ಪರಿಣಾಮವೋ ಹಾಗೂ ಕವನದಲ್ಲಿಯ ದೋಷಗಳ ಪರಿಣಾಮವೋ ನೋಡಬೇಕಾದಂಥ ವಿಷಯ.

ಸರಳ ರಗಳೆಯು—ವಿಶೇಷತಃ 'ಪತನ'ದಲ್ಲಿಯ ಸರಳ ರಗಳೆಯು—ಯಾಂತ್ರಿಕವಾಗಿದೆಯೆಂದು 'ಜಯಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ವಿಮರ್ಶಕರು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲ ಭಾಷೆಯು—ಗದ್ಯವೂ ಕೂಡ—ಯಾಂತ್ರಿಕವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಸಬಲ್ಲೆ. ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಊದುವದೇ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. 'ಪತನ'ದಲ್ಲಿ—ಯಾವ ಸರಳ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ—ಈ ಮಂತ್ರ, ಈ ಶಬ್ದ-ಛಂದಗಳ ಸಂಗೀತವಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದೇ ನಿಜವಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ. ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ಯಾವ ರಸಿಕನಾದರೂ ಒಂದು ಯಾಂತ್ರಿಕ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲೇಬೇಕು. ಸರಳ ರಗಳೆಯು ಅಂಥದೊಂದು ಯೋಜನೆ.

ಪತ್ರನ

(ಒಂದು ದೃಶ್ಯಾತ್ಮಕ ಕವನ)

[ಮುಗಿಲ ಮೇಲೆ,—ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಕಾಣುವ ತಾರೆಗಳ ವೈಭವದಾಚೆಗೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಯಲು. ನಮಗೆ ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಈ ಮುಗಿಲು ಆ ಬಯಲಿನ ಭೂತಲವೆನ್ನಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಎರಡು ಭವ್ಯನಾದ ಕೊತ್ತಳಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಮಹಾದ್ವಾರವಿದೆ. ಕೊನೆಮೇ ಇಲ್ಲದಾಗಿರುವ ಕೊತ್ತಳಗಳೂ, ದ್ವಾರವೂ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಿಸುವವು. ಈ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಎದುರಿಗಿರುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಬಯಲು ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರದಿಂದ ತುಸು ದೂರಕ್ಕೆ ಒರ್ವ ತಪಸಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ. ಯೋಗಿಯ ಭುಜಗಳಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಗಳಿರುವವು ಕಂಡು ಬರುವವು. ಅವನ ಮೋರಿಯ ಮೇಲಿನ ಕಳೆಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದುದು. ಹರೆಯನ್ನೂ ಜರೆಯನ್ನೂ ಆಯಿದಿರುವ ಆತ್ಮನ ಪ್ರಶಾಂತ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಅವನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವುದು. ಕಾಲ—ದ್ವಾಪರಯುಗವಾಗಿರಬಹುದು. ಸಮಯ,—ಮುಂಜಾವಲ್ಲ ಸಂಜೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಹಗಲಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಭೂಲೋಕದ ಜ್ಯೋತಿಗಳಾದ ರವಿ, ಚಂದ್ರ, ತಾರೆಗಳು ನಭೋಮಂಡಲದ ಕೆಳಗೆ ಸುಳಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಲವಿಭಾಗವು ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಬರಬೇಕು? ಹೀಗೆ ಮುಗಿಲುನಾಡಿನ ಮೇಲಿನ ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಖಂಡವಾದ ಶಾಂತಿಯು ಮಾತ್ರ ನೆಲೆಸಿರುವುದು. ಬೆಳಕು ಕತ್ತಲೆಯೆಂಬ ಭೇದವೇ ಅಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡಿದಾಗ "There midnight's all a glimmer and noon a purple glow" ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ಮಾತ್ರ ಏಳುವುದು.]

ತವಸಿ:

ಇಂದ್ರನಮರಾವತಿಯೆ ! ನಿನ್ನ ಕಂಡುದು ದಿಟವು.
ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತನಂತೆ ಮಾನವ ಕೋಟಿಯೊಳು ಜನಿಸಿ
ಭೂಮಂಡಲವ ತಿರುಗಿ ತೊಳಲಿದೆನು. ಸೌಂದರ್ಯ—
ವೇ ಪರಮ ದೈವತವು ಎಂದೆಣಿಸಿ ಸಾಸಿರದ
ಬೆಲೆ ಬಾಳ್ವ ಕಾಲದಲಿ ಚೆಲುವ ತೂಗುತ್ತ ನಿಂತೆ.

ಇಳೆಯ ಮಳೆಗಾಲಗಳ ಮಿಂಚುಗಾರಿಕೆಯಂತೆ
 ಜೆಲುವಿಕೆಯ ಕೈವಾಡವೆಂದರಿತು ಮುಂದೊಂದು
 ಸಾಸಿರದ ಕಾಲವನು ತಾರೆಗಳ ಶಾಂತಿಯನು—
 ತಾರೆಗಳ ನಾಡಿನೊಳು ನೆಲೆಸಿರುವ ಕಾಂತಿಯನು—
 ಪಡೆಯಲೆಂದೆಳೆಸಿದೆನು. ಇಂದ್ರಿಯದ ಜೀವನವು
 ನಂದಿತ್ತು ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚಿನಂದದಲಿ. ತಾಳ್ಮೆಯದು
 ರೋಮ ರೋಮಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮಿರ್ದಿತ್ತು. ಮಾನಸವು
 ಮಾನಾರ್ಣವವ ಕೂಡಿ ನಿಂದಿತ್ತು. ಅಸುವೊಂದೆ
 ಪರಮ ಹರ್ಷವ ಬೇಡಿ ಪಳಗಿತ್ತು. ಆನಂದವದು
 ಮೌನದಾಚೆಯ ಕ್ಷೀರಸಾಗರವು. ಮತ್ತೊಂದು
 ಸಾಸಿರದ ಕಾಲವನು ಉಗ್ರ ತಪನದಿ ಕಳೆದೆ.

ವಿಶ್ವಗಳನಾಳುವ ಸನಾತನರ—ಅನಿಮಿಷರ—
 ಲೀಲೆಯಿಂದಿದರ ತಿರುಳನು ತಿಳಿವುದೆಂದೆನಿಸಿ
 ಸುರನಿಕಾಯದ ತನೂರುಹಗಳೆನಗಿರಲೆಂದು
 ಬಯಸಿದೆನು. ನಿನ್ನೆ ಮಾಡಿದುದೆನ್ನ ಬಯಕೆಯದು.
 ಪಕ್ಕಗಳ ಮೇಲೆತ್ತಿ, ಭೂಮಿಯಾಯತಿಯೆಲ್ಲ
 ಒಂದು ಕ್ಷಣದಾಭಾಸವಿರೆ, ವಾಯುವೀಧಿಯಲಿ
 ಮುಂಬರಿದು ದಿಬ್ಬಂಡಲವು ದಿನದ ಕನಸಾಗೆ
 ಚಂದ್ರನನು ಬಲಗೊಂಡು ರವಿಯ ಕಣ್ಣನು ಕುಕ್ಕಿ
 ತಾರೆಗಳನೆಡಗೊಂಡು ಮುಗಿಲ ಮೇಲಿಳಿದಿಹೆನು !
 ಯಾವ ಬೇವಸವಿಲ್ಲವೀ ಬಟ್ಟೆ ಬಯಲಿನಲಿ.
 ಕ್ವುಧೆಯಿಲ್ಲ; ಹೀನ ಮಾನವರ ದುಮ-ದುಮವಿಲ್ಲ;
 ಕಾಲದಾಳಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಅಮರಾವತಿಯ ಕಂಡೆ;
 ಕೊನೆಯ ಕಾಣದೆ ಮೆರೆವ ಕೊತ್ತಳದ ಕೋಟಿಯಿದು
 ಅನಿಮಿಷರ ಬಾಳುವೆಯನೊಳಗೊಂಡು ನಿಂತಿಹುದು.
 ಭೂದೇವಿಯೆಸಗುತಿಹ ದಿನದಿನದ ಹೆಚ್ಚಳದ
 ಮೂಲವಿಲ್ಲಿರುತಿಹುದು, ಹಿಗ್ಗಿನ ನಿವಾಸವಿದು.

ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಸಾಸಿರ ಕಣ್ಣು—
ಳೆದುರೆನ್ನ ಮರ್ತ್ಯದೇಹವನೊಡ್ಡಿ ಹೊಂಬಸಿರ
ನನು ಕಂಡು ಅವನಲ್ಲಿ ವೇದನೆಯನುಸಿರುವೆನು.
ಅಮರತೆಯ, ಆನಂದದಮೃತವನು ಪಡೆಯುವೆನು.

(ಸುತ್ತು ನೋಡಿ)

ತೇಜವದು ಈ ಲೋಕದಿರವೆಂದು ತೋರುವದು.
ಕಣಕಣದಿ ಸೂಸುವದು. ಭೂವಿಯಲಿ ಮೆರೆದೆನ್ನ
ಶಾಂತಿಯುತ ಮಾನಸವ ನಸುವೆ ಕಳೆಗುಂದಿಪುದು.
ತೆರೆದ ದ್ವಾರವ ಸೇರಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವ ಮುನ್ನ
ಇಲ್ಲಿ ತುಸು ರಮಿಸುವೆನು.

(ತುಸು ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ)

ತಾಳು, ತಾಳೆಲೆ ಮನವೆ !

ವಜ್ರಧಾರಿಯ ನೋಡಲಣಿಗೊಳಿಸುವಾರ್ಪುಳ್ಳ
ನಿನಗೇಕಧೀರತೆಯು ? ನನ್ನ ಮಾನವ ಕೋಟಿ
ಜೀವಜೀವೇಶನೊಳು ಕದನವೆಸಗುವದೇನು ?
ಹರ್ಷಸ್ಪಂದನ ಕಾಲವೀಗ ಬಂದೊದಗಿಹುದು.

[ಅಸ್ವರಲ್ಲಿ ಕೋಲ್ಚಿಂಚಿನಂತಹ ಒಂದು ಬೆಳಕು ಕೋಟಿಯೊಳಗಿಂದ ಬಯಲಿನ ಮೇಲಿರುವ
ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ತೇಲಿ ಬರುವದು.]

ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಮಿಂಚು ! ಇದು ಏನು ? ಮಿಂಚಲ್ಲ.
ಅಳಿಯದಿದೆ. ನನಗಾಗಿ ಬಂದ ಸಂದೇಶವಿದು.
ಗಗನದಲಿ ಸ್ವಂಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವಿಹರಿಪ ಹಕ್ಕಿ—
ಯಂತಲೆವ ಅಮರತೆಯ ಬಾಳಿಗಿಹ ನೀಳ್ವೆಳಕೆ !
ಬೆಸನವೇನದು ಹೇಳು. ನಿತ್ಯಚರನಿಹೆಯೇನು ?
ಇಲ್ಲದಿರೆ ಮನದ ಸತ್ಯವನು ಕಡೆಗಾಣಿಸಲು
ಎದುರು ಬಂದಿಹೆಯೇನು ? ಓ ಬೆಳಕೆ ! ಓ ಬೆಳಕೆ !

(ಇಸ್ವರಲ್ಲಿ ರೆಕ್ಕೆಯುಳ್ಳ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೇರಿದ ಅನಿಮಿಷರು ಕೋಟಿಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಕ್ರಮ
ವಾಗಿ ಬಂದು ಗಗನದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಹತ್ತುವರು. ಕುದುರೆಗಳ ವರ್ಣವು ನೀಲಮಯವಾದುದು;
ದೇವತೆಗಳೂ ಸಹ ಸಾದುಗಪ್ಪಾಗಿರುವರು.)

ಬೆಳಕಿನಡಿಯಲಿ ಬೆಳಕು ! ಓ ವಿಶ್ವಪುರುಷರಿರಾ !
 ತೇಜಮಯ, ಶಾಂತಿಮಯ, ಆನಂದಮಯವಾದ
 ಆಕಾಶದಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುತ್ತಿಹ ದೇವತೆಗಳಿರಾ !
 ಅಳಿವುಳಿವುಗಳ ತೆರೆಯನೋಸರಿಸಿ ದೇಹದೀ
 ಪರಿಯನೆಲ್ಲವ ತೊರೆದು ಹಗಲು-ಕತ್ತಲೆಯೆಂಬ
 ಭಾವನೆಯ ಸಿಂಪುಗಳನೊಡೆದ ವೆಂಕಟಕಗಳಿರಾ !
 ವಂದನೆಗಳಿವು ನಿಮಗೆ.

[ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕೈಮುಗಿಯುವನು]

ಬರಿಯ ಪಾಮರ ನಾನು.

ಆದರೀ ನನ್ನ ಮಾನವ ಜನ್ಮವೆಸಗಿರುವ
 ಕೀಳು ಗೆಯ್ಯೆಯನ್ನಿಲ್ಲದಾಗಿಸಲು ಸಾಸಿರದ
 ಕಾಲಗಳನತಿ ಯುಗ್ರ ತಪನದಲಿ ಕಳೆದಿಹೆನು;
 ಕಟ್ಟಳಲ ಕಟ್ಟರನು, ಸಂತಸದ ಸಯ್ಲಾರೆ
 ಯನು ಪಡೆಯಲೆಳಸುವೆನು. ಕಾರಣಿಕ ರತ್ನಗಳೆ!
 ಕರುಣಿಪುದು. ಬೆಳ್ಳಾಡಬೀಡಿ ಮನದಾಸೆಯನು.

ಒರ್ವ ಸುರನ ವಾಣಿ

ಅಮರಾವತಿಯ ಸಾರುವಂಥ ಸೈಪನು ಪಡೆದೆ.
 ಅಮರನಾಗುವ ಬಗೆಯ ನೀನೆ ಕಾಣ್ಪುದು, ತವಸಿ!

ತವಸಿ

ಇಲ್ಲಿ ತೀರಿತು ನನ್ನ ತಾಪಸನ ಪುಣ್ಯವದು.
 ಸಹಿಸೆನ್ನಿಲ್ಲಹ ಓಜತೇಜಗಳ, ಆಧ್ಯತೆಯ.
 ಮನವನ್ನು ತೀವಿದುದು ಕ್ರಂದನವು; ಹುಮ್ಮಸವು
 ಜೊಂಪಿಸಿತು, ಹೃದಯವದು ಕಂಪಿಸಿತು. ಅನಿಮಿಷರೆ!
 ಅತಿಶಯದ ಮಾತಲ್ಲ, ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮುಡಿದಂತೆ
 ಸಾಜವಾಗಿಹ ಕಾರ್ಯವದು ನಿಮಗೆ. ಕರುಣಿಸಿರಿ.
 ಇಂದು ನೀವೆನ್ನ ಬಿನ್ನ ಹಕೆ ವಶವಾಗದಿರೆ
 ಒಂದು ಜೀವದ ಜ್ವಾಲೆ ವಿಶ್ವವನು ಜ್ವಲಿಸುವದು;

ಲೋಕಗಳು ಅಡಗುವವು; ಮಾನವ್ಯದೇಳಿಗೆಯು
 ಅಭಿಮಾನಿಯಾದೆನ್ನ ಬಳ್ಳಿಯಂದದಿ ಸುತ್ತಿ
 ಇನ್ನೊರ್ವ ಸಾಹಸಿಯು ಮುಂಬರಿದು ಬರುವನಕ
 ನನ್ನೊಡನೆ, ನನ್ನೊಡನೆ ಪತನವನ್ನೈದುವದು.
 ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯಾನಂದದಮೃತಕಲಶವದೆಲ್ಲಿ ?
 ನಿಮ್ಮ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯು ದೊರೆವ ಸುಮವನವೆಲ್ಲಿ ?
 ನೋಯಿಸುವ ಹೃದ್ಯಂಧಗಳು, ನೀವು ತಡೆದಿರಲು,
 ಮರುಕ್ಷಣವೆ ನನ್ನನಿಲ್ಲಿಂದ ಮರೆಮಾಡುವವು.
 ಕರುಣಾಳುಗಳು ನೀವು ನನ್ನ ನುಳಿಸದೆ ಇರಲು
 ದೇವೇಂದ್ರನಿಂದ್ರಪದವಿಗೆ ಭಂಗವಹುದಲ್ಲೆ ?

[ತವಸಿಯು ಕೈಮುಗಿಯುವನು. ಆಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೆಳಕು ಮಿಲ್ಲನೆ ಮತ್ತೆ ತೇಲಲು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವದು. ಮುಗಿಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ಕೋಟೆಯೆಡೆಗೆ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಶ್ವಾರೂಢರಾದ ದೇವತೆಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ತವಸಿಯು ಕುಳಿತ ಬೈಲಿನ ಭಾಗದ ಮೇಲೆ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗಲೆಸಗುವರು. ಹೀಗೆ ಒರ್ವರ ಹಿಂದೊರ್ವರು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆ ಬೆಳಕು ಪ್ರತಿಯೊರ್ವ ದೇವತೆಯ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಎಲ್ಲ ದೇವತೆಗಳ ಹೃದಯವನ್ನು ನಿಜ್ಜಳವಾಗಿ ತೋರುವದು; ಅದರ ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಚಲನವಲನೆಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡುವದು. ಅದಲ್ಲದೆ ಕನ್ನಡಿಯೊಳಗಿಂದ ಕಂಡುಬರುವ ಛಾಯಾಚಿತ್ರವಂತೆ—ಸುರರ ಹೃದಯವು ಎಷ್ಟು ತಿಳಿಯಾಗಿ, ನಿರ್ಮಲವಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲೇನೋ ಎಂಬಂತೆ—ಸುರರ ಹೃದಯದೊಳಗಿಂದಾಚೆಗೆ ಮೊದಲಿದ್ದಹಾಗೆ ಬೆಳಕು ಕಂಡುಬರುವದು. ಬೆಳಕಿನ ತೀವ್ರವಾದ ವರ್ಷಸ್ಸು ಹಾಗು ತವಸಿಯ ಮೇಲೆಡ್ದೀಟಿ,—ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಸುರರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಾಗಿರುವರೆನ್ನಬಹುದು. ಈ ಅದ್ಭುತವನ್ನು ನೋಡಲು ತವಸಿಯು ಮುಖವನ್ನು ಮೇಲಿತ್ತುವನು]

ಒಂದು ಅಶರೀರವಾಣಿ

ಇದು ನನ್ನ ಬೆಳಕಿಹುದು. ಒರೆದು ನೋಡುವ ಬೆಳಕು,
 ಆ ಮೇಲೆ ತನುಮನವನೆಲ್ಲ ತುಂಬುವ ಬೆಳಕು.
 ಈ ಬೆಳಕಿನಲಿಯುಗವು, ಆದಿ, ಲಯ, ಕೊನೆಯಿಹುದು.
 ಬಾಹ್ಯಸೌಂದರ್ಯವನು ಮೋಹಿಸುತ್ತ,—ದೈವಿಕತೆ—
 ಪೂರ್ಣತೆಯ ತಿಳಿಯದಿಹ ಭವ್ಯಭಾವನೆಯೊಂದು
 ಈ ಬೆಳಕಿನೆದುರು ಬರೆ ಬೀಳುತ್ತಿಹ ಛಾಯೆಯನು

ಲೋಕವೆಂದೆನುತಿಹರು. ಮೋಹಿಸುತ ಕಳೆಯೇರಿ—
 'ದೊಂದು ಜೀವವು ಬೆಳಕಿನೆದುರು ಗೋಚರವಾಗಿ
 ಅರ್ಧ ಪಡಿನೆಳಲರ್ಧನೆಳಲಾಗಿ ಮಾನವನ
 ಬಾಳ್ಮೆಯೆಂಬಭಿನಾಮವಾಂತಿಹುದು. ನೆರೆ ನೋಡು !
 ಸುರರ ಹೃದಯಗಳೆಲ್ಲ ಈ ನನ್ನ ಬೆಳಕಿಗಿಹ
 ದರ್ಪಣಗಳಂತಿಹವು. ದೋಷವಿಂತಿಂತಿಲ್ಲ.
 ಮಾಜದಲೆ ಕುಂದದಲೆ ಬೆಳ್ಳ ಬೆಳಕಿಗೆ ದಾರಿ—
 ಯಾಗಿರುವ ಎದೆಯಹುದು ಪೂರ್ಣತೆಯ ತವರುಮನೆ.
 ಬೆಳಕನನುರೂಪಿಸುವ ಕನ್ನಡಿಯು ತನಗಿರುವ
 ರೂಹನಾದರು ಕಾಯು ಕೊಂಡಿಹುದು. ಅರ್ಪಣದ
 ಜೀವನವ ಸಾಧಿಸಿದ ಪರಿವಿಡಿಯನೀಕ್ಷಿವುದು
 ಸುರರ ಹೃದಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೃಷ್ಟಿಯಲಿ. ಇದು ನಿನ್ನ
 ಮನದಿ ಬಿಂಬಿಸುವನಕ ದೇವತೇಜವದರಿದು.
 ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಕೆ ನಿನ್ನ ಬಾಳು ಸೊತ್ತಾಗಿಹುದು.

[ಬೆಳಕು ನಿರ್ಜರರ ಹೃದಯವನ್ನು ಉದ್ದೀಪಿಸುವದು ಸಾಗುತ್ತಲೇ ಇರುವದು. ಈ ಪ್ರಪಂಚವಾದ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ತವಸಿಯು ಮೋರಿಯನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಮಾಡುವನು. ಭಯಂಕರವಾದ ವ್ಯಥೆಯೊಂದು ಅವನನ್ನು ನೋಯಿಸುವದು ಮೋರಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಕಂಡುಬರುವದು.]

ತವಸಿ:

ಅರಿದರಿದು ! ಓ ಬೆಳಕೆ ! ಧಗಧಗಿಪ ಸತ್ಯವೆ !
 ನಿನ್ನ ತೇಜವು ಸಾಕು. ನೋಟ ಕಮರಲು ಬಹುದು,
 ಕಂಗಳಿವು ಕುರುಡಾಗಬಹುದು. ನಿಲ್ಲಲಿ ದೃಶ್ಯ,
 ಈ ದೃಷ್ಟಿಯದ್ಭುತವು ! ಮನದಲುದ್ಭವಿಸಿರುವ
 ಬೇಗೆಯಿಂದೀ ಕ್ಷಣದಿ ಜೀವ ಬೇಳ್ಕಿರಬಹುದು,
 ಭಸ್ಮವಾಗಿರಬಹುದು ! ಎಲೆಲೆ ದೈವದ ಕೃತಿಯೆ !
 ಅಡಗಿಸೀ ಭೀಷಣಾಕೃತಿಯನ್ನು ! ಮಾನವನು
 ತೂಗುತಿಹ ತುಲೆಯ ಸಾಧನೆಯಾದ ಈ ಮತಿಯು

ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು, ದಿಗ್ಭ್ರಮಿಸಿ ಧಾವಿಸುತ್ತಲಿಂಬಹುದು,
 ಗಾಸಿಯಾಗಿರಬಹುದು ! ಆಮರಾವತಿಯ ಕಂಡೆ !
 ಆಮರವಾಗಿಹ ನೋವನುಣುವ ಬಗೆಯನು ಕಂಡೆ !
 ಕೊನೆಯಿಲ್ಲದಾಳವಿಲ್ಲದ ಶೋಕವನು ಕಂಡೆ !
 ವಿಶ್ವಯುತ್ನವದಿಂತು ವಿಫಲವಾಗಿರಲಿನ್ನು
 ಯಾವ ಹಾದಿಯೊ ಕಾಣೆ ! ಬೀಳ್ಕೊಡೆನು ! ಬೀಳುವೆನು !
 ಇನ್ನಾವ ಗತಿಯೆನಗೆ ! ಇನ್ನಾರು ಗತಿಯೆನಗೆ !

[ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೊರಳಾಡುವನು. ಹೀಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿರುವ
 ಉದ್ದೀಪಿತ ನಿರ್ಜರರ ನೋಟವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದು.]

(ಎದ್ದು ಕುಳಿತು)

ಮಾನವೀಯತೆಯನಣಕಿಸುವ ಪೂರ್ಣತೆ ! ಎಲೆಲೆ !
 ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠರವಾದ ಸ್ವರ್ಣಲತೆ ! ನೀಳ್ಳೆಳಕೆ !
 ಶಾಂತವಾಗಿರು ಇನ್ನು ಪದ್ಮಯುಗವರಳ್ಳನಕ !
 ಸ್ವರ್ಲೋಕದಾಳ್ವಾರರಾದ ದೇವತೆಗಳಿರ !
 ಭೂಲೋಕದವನೆನ್ನ ಬೀಳ್ಕೊಡಿರಿ ! ತೆರಳುವೆನು.
 ಉನ್ನತೋನ್ನತವಾದ ಪರ್ವತಶೃಂಗಗಳ
 ಮೇಲ್ನಿಂತು ನಾ ತಪಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಣುತ್ತಿಹ
 ಭೂಮಂಡಲದ ವಿಶಾಂತೆಯು ಭೀಕರವಾಗಿ
 ಬೆಳಕು ಮಳೆ ಬರುವನಕ ಸಾಸಿರದ ಸಾಸಿರವು
 ಸಮೆಯಬೀಕೆಂದಿತ್ತು. ನನ್ನ ಬೀವನವಹುದು
 ಸಾಗರದ ಸಾವಿರಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿರುವ
 ವಲ್ಲರಿಯು, ಸಾಹಸಕೆ ನೆರವಿಲ್ಲ. ಗೆಲುವೆಲ್ಲಿ ?
 ಅಹಹ ! ಇಲ್ಲಿಯ ವಾಯು ತೇಜವನು ಬೀಸುವದು.
 ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣ್ವುದು ಕಣ್ಣು ಸಹಿಸಲಾರದ ಬೆಳಕು !
 ಇಲ್ಲಿಯುಸಿರೆನೆ ಅಗ್ನಿಗಿಹ ಕಳೆಯು, ಮತ್ತಿಲ್ಲಿ
 ನೆಲವು ನಿಗಿ ನಿಗಿ ಕೆಂಡ ! ಸುರಲೋಕವಿದು ಸುರದ

ಹೃದಯದಂದದಿ ಬೆಳಕಿಗಿರುವ ದರ್ಪಣವತ್ತಿ ?
 ಸಡೆಯಲಾರೆನು. ಅಯ್ಯೋ ! ಮೈಗರೆಯುವಂತಾಯ್ತು.
 ಬಾಳುವೆನು. ಅದಕಾಗಿ ಬೀಳುವೆನು. ಬೀಳುವೆನು.

[ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ತವಸಿಯು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಆಕಾಶದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವನು.]

ಎಪ್ರಿಲ್ ೧೯೩೨

ಬೆಳವು

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾ ನುಡಿದ ಪಾಡ ಪಲ್ಲವಿಯು
ಮುಂದೆ ಸಡಗರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಕವಿಯು
ಪದಕಿರಿಸಿ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಹೇಳುವೆನು
ಇಂಥ ಕವನಗಳನ್ನೆ ಕಟ್ಟಿ ಬಾಳುವೆನು.

—ವಿನಾಯಕ

“The green young creeper of this life,
    Upon the blood-red streams of Time
Has yet float, till from this strife,
    Some Hand plucks it in its prime”

—V. K. G.

ಸೆಳವು

(ಮೊದಲು ಮಾತು)

ಈ ಕವನವನ್ನು ನಾನು ಬರೆದಿದ್ದು ೧೯೩೦ ನೆ ಇಸ್ವಿಯ ಮೊದಲು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ. ಅಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಉಳಿದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ ಬರೆದ ಕವಿತೆಯಿದು. ಅಜ್ಞಾನ, ಅನ್ಯಾಯ, ದುರ್ಬಲತೆ, ಘೋರ ಸಂಕಟ,-ಇವೆಲ್ಲ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪಾಶಗಳು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಪ್ರಕೃತಿ, ಶಕ್ತಿ, ಸೆಳವು. ಜೀವನ ದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತುಕೊಂಡು ಸಮರಸವಾಗಲಿರುವ ಜೀವವನ್ನು ಇವು ಹೆದರಿಸುವವು, ಬೆದರಿಸುವವು. ಜೀವವೇ ವ್ಯಕ್ತಿ, ಪುರುಷ. ಸೆಳವಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತು ತನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಬೆಳೆಸಿದ ಸಂವಾದವು ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂಲ ಕಲ್ಪನೆಗಾಗಿ ಉದಾಹರಣೆಗಳೆಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಇಲ್ಲವೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ಕೆಲವು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದೆ; ಇಷ್ಟೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಂವಾದವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಜೀವನಪ್ರಾಂತವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದು. ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯು ಹೇಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಅನುಭವದ ಮೇಲಿಂದ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶವು ಕೇವಲ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿದೆ.

ಸಂವಾದಾತ್ಮಕವಾದ ಈ ಗೀತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಟೆನಿಸನ್ ಕವಿಯ 'The Two Voices' (ಎರಡು ಧ್ವನಿಗಳು) ಹಾಗೂ ಬೇಂದ್ರೆಯವರ 'ಕನಸಿನಲ್ಲೊಂದು ಕಣಸಿ'ನ ರಚನಾಪದ್ಧತಿಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಿತು.

ಸ್ವತಃ ನನಗೆ ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯು ಹೇಳುವ ಕೊನೆಯ ಮಾತುಗಳೂ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಸಾಲುಗಳೂ ರಮ್ಯವಾಗಿವೆ ಯೆಂದೆನಿಸಿದೆ. ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದಾಗ ನನ್ನ ಶೈಲಿಯು ಇನ್ನೂ ಅಷ್ಟೊಂದು ಸಮನಾಗಿ ಪಾಕಕ್ಕೆ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ಜಯಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಾದಾಗ ಕೆಲವು ಜನ ಮಹನೀಯರು ಮನವಾರೆ ನನ್ನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ಗೆಳೆಯರು ಈ ಹೊಸ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಲು 'ಸೆಳವು' ಯೋಗ್ಯವಾಗಿಲ್ಲೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟರು. ಈ ಮಾತೆಲ್ಲ ನಿರ್ಣಯವಾಗಲೆಂದೇ ಇದನ್ನು ಜನತೆಯ ಮುಂದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ.

ಪುಣೆ }
೧೦-೧೧-೩೪ }

ವಿನಾಯಕ

ಸೆಳವು

(ಶಕ್ತಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಸಂಘರ್ಷದ ಒಂದು ಕವಿತೆ)

ಭಾಗ ೧

ಶಕ್ತಿ:

ಚಂಡ ಪ್ರಚಂಡ ತಾಂಡವವು ನಡೆದಿಹುದು;
ಅಂಡಜನ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ತಡವರಿಸುತ್ತಿಹುದು !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಆವ ! ನೀನಾವ ! ನನ್ನನು ಕಾವ ದೇವ ?
ರುದ್ರರೂಪವ ತಳೆದಿತ್ತೇ ನಿನ್ನ ಭಾವ ?

ಶಕ್ತಿ:

ಛಿನ್ನ ವಿಚ್ಛಿನ್ನಲೋಕದ ಮೃತ್ಯು ನಾನು;
ಬಿನ್ನಹದ ಬಿನ್ನಾಣ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೇನು ?

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಅಲ್ಲ ! ಬಿನ್ನಹವಲ್ಲವಿದು ಅಮಿತ ಶಕ್ತಿ !
ಸಲ್ಲದೆನಗೀಗ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಿ !
ನೀನೇನಿರುವೆ ಹೇಳಿ ನೀ ಮುಂದೆ ಸಾಗು;
ನನಗೆ ಬೇಸರವಿಹುದು ಈ ನಿನ್ನ ಸೋಗು.

ಶಕ್ತಿ:

ಜನತೆಯನು ಜೀವರಂಗದಿ ಕುಣಿಸುತ್ತಿಹೆನು;
ವನಿತೆಯರ ನೋಟದಿಂದವರ ಮಣಿಸುವೆನು.

ಅವರ ಭಾಗ್ಯೋದಯದ ರವಿ ಚಂದ್ರ ನಾನು;
ಅವರ ದುರ್ಭಾಗ್ಯಕಿರುತಿಹ ರಾಹು ನಾನು !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಅರಿತೆ ನಿನ್ನ ಯ ಬಲವ ಘನಘೋರ ಶಕ್ತಿ !
ಇನ್ನು ನನ್ನ ಯ ವಿಮೋಚನೆಗೇನು ಯುಕ್ತಿ ?

ಶಕ್ತಿ:

ಜನರು ಪೂಜಿಸುವ ಹನುಮಂತ ನಾನಹುದು;
ನನ್ನಿಂದ ಅವರಿಗತಿಯಾದ ಬಲವಿಹುದು
ವಿಧಿಲಿಖಿತಜನ್ಯದುಃಖದ ದೂರು ಕೇಳಿ
ಮೊರೆಯಿಡುವ ಮಾನವರ ಅಭಿಮಾನ ತಾಳಿ
ತುಸುವಾದರೂ ಕಳೆವೆನವರ ಕ್ಲೇಶವನು;
ಶಿಥಿಲಗೆಯ್ವೆನು ಅವರನೆಳೆವ ಪಾಶವನು.
ಕೇರಿಕೇರಿಯ ಗುಡಿಗಳಲಿ ದುರ್ಗೆಯಾಗಿ
ವಾಸಿಸುವೆನವರ ಭದ್ರತೆಗೆಂದು ಹೋಗಿ.
ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಆನಂದದಿಂದ
ಪೂಜಿಸುವರೆನ್ನ ನತಿ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ !
ಸಗರವಾಸಿಗಳೆನ್ನ ಮೆರವಣಿಗೆ ತೆಗೆದು
ಮಸ್ತಿ ಸುವರೆನ್ನ ನಾ ಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಮೂಢ ಜೈತನ್ಯವೇ ! ನೀನೆನಗೆ ಬೇಡ ।
ಬಲ್ಲೆನೀ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವನ ವಾಡ ।
ಗಾವಿಲರ ಗುರುವಾಗಿ ಮೆರೆಯುತಿಹೆ ನೀನು;
ನಿನಗೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಕ್ಕದೇನು ?

ಶಕ್ತಿ:

ಸಿರಿಯೆಂದು ಧ್ಯಾನಿಪರು ಶ್ರೀಮಂತರಿಹರು;
ಸರಸತಿಯ ಕಾಂಬುವರು ಧೀಮಂತರಿಹರು.
ನಿನ್ನೆ ಸಾಕುವು ತಾನೆ ಅರಸಾಗಲಿಲ್ಲೆ ?

ಮೊನ್ನೆ ರಸಿಯದ ಝಾರ ತಾ ಜಾರಲಿಲ್ಲೆ ?
 ಇದು ಎಲ್ಲ ನಾನು ಹೂಡಿರುವಾಟವು;
 ಇದು ನನ್ನ ಮಂತ್ರ ಮಾಡಿದ ಮಾಟವು !
 ದೇಶದೇಶಗಳಿಗಿಹ ದಿಗ್ವಿಜಯ ನಾನು;
 ಶಾಷ್ಯಗಳಿಗಿಹ ಧೂಮಕೇತುವೇ ನಾನು;
 ಭಾಷೆಭಾಷೆಗಳಲಿಹ ಒಳಜಗಳ ನಾನು !
 ಪಿಂಡಾರಿಗಳು ಇತ್ತರೆನಗೆ ಮನ್ನಣೆಯ;
 ಆಂಗ್ಲೀಯರೀವರೀಗೆನಗೆ ಕಾಣಿಕೆಯ;
 ನಾನಿತ್ತೆ ರಸಿಯರಿಗೆ ಅವರ ಹೂಣಿಕೆಯ !
 ಜೀವಿಸಲು ನೀ ಬಾಗು; ನನ್ನೆದುರು ಬಾಗು !
 ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೋಗು; ಪ್ರಾಣವನು ನೀಗು !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಆರು ನೀನೆಲೆ ಶಕ್ತಿ ! ಇಂತು ಬಲುಮೆಯನು
 ಮಾಡುತ್ತಿಹೆ ಪಡೆಯುವದಕೆನ್ನ ಒಲುಮೆಯನು ?
 ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮುದಾಯವೇ ರಾಜ್ಯ, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ;
 ಅಂದ ಮೇಲೆಂತು ಸರಿಯಿದು ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಜ್ಯ ?
 ನಾವು ಮಾಡಿದುದನ್ನೆ ರಾಜ್ಯ ಮಾಡುವದು;
 ನಾವು ಹಾಡಿದುದನ್ನೆ ದೇಶ ಹಾಡುವದು;
 ದೇಶಕ್ಕೆ ಕೇಡಾದ ಅರಸನೀಡಾದ
 ಮರಣದೇಶಕ್ಕೆ ! ನಾವ್ ನಮಗೆ ಬೇಡಾದ
 ಮಾರ್ಗವನು ತಿಳಿದರೂ ಏಕೆ ತುಳಿಯುವೆವು ?
 ವ್ಯಕ್ತಿಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆ; ಹೇಗೆ ಅಳಿಯುವೆವು ?

ಶಕ್ತಿ:

ಹಾಗಲ್ಲ ! ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಕನ್ನಡಿಗ ಎರ !
 ಅರಿತೆ ನಿಚ್ಚುಳವಾಗಿ; ನೀನಹುದು ಧೀರ,
 ಆದರೀ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮಾನವನಿಗಿಹುದೆ ?
 ಈ ತರಹದಪರಿಮಿತ ಶಕ್ತಿ ಅವಗಿಹುದೆ ?

ನನ್ನ ಬಲೆಯಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಬಿದ್ದ ಮಾನವನು
 ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಬಳಲುವನು; ಸಾಯುವನು !
 ನಿತ್ಯವಿಹುದವಗೆ ಈ ಗೂಗೆಗಳ ಶಕುನ,
 ಹಲ್ಲಿಗಳ ಸ್ವರವು, ಕಾಗೆಗಳ ಅಪಶಕುನ,
 ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸುವ ಶಕ್ತಿ ಔಷಧದಲಿಹುದು;
 ನನ್ನ ಅದ್ಭುತ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರಗಳಲಿಹುದು,
 ನಾನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ದೆವ್ವ ಕುಣಿಯುವದು;
 ನನ್ನೆ ದುರು ಪೈಶಾಚಗಣವು ಮಣಿಯುವದು.
 ಇವು ಎಲ್ಲಿ ಮಾನವಗೆ ರಿವು ಸೈನ್ಯವಲ್ಲೆ ?
 ನರಜನ್ಮವೆಂದಿಗೂ ನನ್ನ ಸೆರೆಯಲ್ಲೆ ?
 ಮಾರೆಮ್ಮ ತರುವ ತರತರದ ಬೇನೆಗಳು
 ನನ್ನವಿವೆ. ಮುಂದೆ ಬರಲಿರುವ ಸೇನೆಗಳು
 ನನ್ನವೇ ! ಮತ್ತೆನ್ನ ಮೋಡಿಯ ತುತೂರಿ
 ಘೋಷಿಸಲು ಆಗುವದು ನರಜನ್ಮ ಸೂರಿ !
 ನನಗೆಲ್ಲ ತುತ್ತಾಗಿ, ಸಂಘಟನೆಯಾಗಿ.
 ಹೋಗುವದು ನಿಮ್ಮ ಜಗವೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗಿ !
 ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲಿ ನಿನಗೆ ಸಾವೆಂಬುದರಿಯೆ;
 ಇಂತಿದುರ್ ನೀನು ಅರ್ಭಟಿಸುವದು ಸರಿಯೆ ?
 ನನ್ನ ವಾಣಿಯಿ ಎಣೆ ನುಡಿಯುತಿಹುದು;
 ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನಾಟ ನಡೆಯುತಿಹುದು !
 ವಶವಾಗು ನನಗಿಂದು ಇದನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದು;
 ಬಾರಯ್ಯ ! ನನ್ನೆಡೆಗೆ ಅಭಿಮಾನವಳಿದು.
 ಆ ಬಳಿಕ ನಿನಗೀವೆ ಸುಖವ ಸಂಪದವ,
 ತೊಳೆ ನನ್ನ ವಾದಗಳ ತ್ಯಜಿಸುತ್ತ ಮದವ !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಹಾಗಲ್ಲ ಶಕ್ತಿಯೇ ! ಇನಿತು ತೊಂದರೆಯ
 ಸಹಿಸಿ ನುಸುಳಲು ಬೇಕೆ ಈ ನಿನ್ನ ಸೆರೆಯ ?

ಎಲ್ಲ ಆಣುಗಳ ಕೂಡ ಒಂದು ಅಣುವಾಗಿ
 ನನ್ನ ಜೀವನವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಋಣವಾಗಿ
 ನಾನಿರಲು ನಿನ್ನ ವಿಸಿರಿಯೇತಕಹುದು ?
 ಕುರಿಯ ಜನ್ಮಕದಂತು ಬೇಸರಿಯಬಹುದು ?
 ಸುಖದ ಸಂಪತ್ತಿಹುದು ಘನತರ ವಿಪತ್ತು
 ನಾನಿರಲು ನಿನ್ನ ಕಟ್ಟಾಣತಿಗೆ ತುತ್ತು.

ಶಕ್ತಿ:

ತಿಯಿಂತೆನಗೇಲವೊ ! ನಿನ್ನ ಬಳಸಂತು;
 ಈ ಕಲ್ಪನೆಯು ಕ್ಷಣಿಕವಿಹ ಮಿಂಚಿನಂತು !
 ನನ್ನ ಸರಿಯದರು ದುರ್ಭಾಗ್ಯರಿರುತಿಹರು;
 ನನ್ನ ಸರಿತವರೆಲ್ಲ ಸಿರಿವಂತರಿಹರು;
 ನನ್ನ ವಂಚಿಸುವವರು ಹಂಚಿ ಹೋಗುವರು !
 ನಾನು ಕವಿಪುಂಗವನ ಕವಿವಂಧ ನೋಡ;
 ಈ ದುರಾಗ್ರಹವೆಂದಿಗೂ ನಿನಗೆ ಬೇಡ;
 ನೀನಿನ್ನು ಅರಿತ್ತಲ್ಲವೆಲೇ ! ಇದರ ಪಾಡ !
 ದಾರಿದ್ರ್ಯದುರಿಯಲ್ಲ ನಾನಿನ್ನ ಸುಡುವೆ.
 ಘೋರ ಯಾತನೆಗಳೆಲಿ ನಿನ್ನ ಕೊಳೆಯಿಡುವೆ !
 ಸರ್ವಧಾ ಬೇಡಯ್ಯ ! ನಂದೆನ ಪರೀಕ್ಷೆ;
 ಸಾಕು ಮಾವಿನ್ನು, ಹಿಡಿ ಈ ನನ್ನ ದೀಕ್ಷೆ !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಸಿರಿಯೇನು ಹಿರಿದಲ್ಲ ಹೋಗಲವೊ ! ಶಕ್ತಿ !
 ಅರಿತೆನಿಡಿಯಾಗೆಂದು ನಿನ್ನೀ ಕುಯುಕ್ತಿ.
 ಸಿರಿಯು ಇರಬಹುದು ಇಲ್ಲದೆಯೆ ಇರಬಹುದು;
 ಸತ್ಯಜೀವನವೊಂದೆ ತಾ ನಿತ್ಯವಿಹುದು.
 ಪೂರ್ಣಯೋಗದ ಗುರಿಯೆ ಸಿಜವಾದ ಗುರಿಯು;
 ಅದಕೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಇಹುದಿಹದ ಸಿರಿಯು.
 ಸಿರಿಯ ಸರೆಯಾಕಾಗಿ ನಾನಿರಲು ಬಲ್ಲೆ,
 ನಿನ್ನ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದೆ ಇರಲು ಬಲ್ಲೆ !

ಶಕ್ತಿ:

ಅಲ್ಲವೋ ! ಹವೆಯಂತೆ ನಾ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ !
 ನನಗೆ ಶರಣಾಗದಿಹ ನರಸಂಘ ಪಾಪಿ !
 ನಿನಗಿನ್ನು ಈ ಜಗದ ಅನುಭವವ ಕೊಡುವೆ;
 ಭವ್ಯ ಭವಸಾಗರದಿ ಬಿಡುವೆ ! ನಿನ್ನೀಸು
 ತೋರಿಸುವೆನೆಲೆ ! ಖಂಡಖಂಡಗಳ ಜಿಲುವ,
 ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯವನು; ಪಡೆಯನ್ನ ಒಲವ !
 ಮುನ್ನೀರಿನಾಳವನು ನೀಸು ಅರಿತಿಲ್ಲ
 ಭಿನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಗಳಲಿ ಇನ್ನು ಬೆರೆತಿಲ್ಲ.
 ನಿನಗೆ ಮೆರೆವಾಂಗ್ಲದೇಶದ ಜಿಲುವ ತೋರಿ
 ಅಲ್ಲಿ ಸಾರುವೆನಂತೆ ನಿನ್ನ ಜಯಭೇರಿ !
 ಆಂಗ್ಲ ನುಡಿಗಿರುವ ಮಾಂಗಲ್ಯವನು ನೋಡಿ
 ಬರುವಿಯಂತೆಲವೊ ! ಮಗು ! ನೀ ಕುಣಿದು ಹಾಡಿ !
 ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಎಲ್ಲ ಮಿರುಗು ಬೆರಗು
 ನೋಡಿದೊಡೆ, ಕಾಣುವದು ತಾಯ ಸೆರಗು.
 ಈ ನಿನ್ನ ಕೂಪದಲಿ ಮೂರು ಚಿಕ್ಕೆಗಳು;
 ಮುಗಿಲ ಮೇಲೋರ್ವವೀ ತೆರದ ರೆಕ್ಕೆಗಳು !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಬೇಡಯ್ಯ ! ನನಗಾಂಗ್ಲ ನಾಡಿನಾ ಹಾಡು !
 ಸಾಕಿಹುದು ನನಗೆ ಈ ನಮ್ಮ ತಾಯ್ನಾಡು.
 ಪ್ರಕೃತಿದೇವಿಯ ಜಿಲುವು ಎಲ್ಲಕಡೆಗೊಂದೆ;
 ಅದಕಂತೆ ನೀನಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದೆ !
 ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳ ವರಕುಸುಮಗಳ ಗಂಧ;
 ಎಲ್ಲಿಯೂ ಅವಳ ಆ ಗುಣ ರೂಪದಂದ !
 ನಾ ತಿರುಗಲಾರೆ ಮನೆ ಮನೆ ನಿನ್ನ ನರಸಿ,
 ಸಾಧಕನೆ ಇರಲು ಎಲ್ಲಿರಲೇನು ಹೇಳು ?
 ಬಾಧೆಯನು ತರಲಾರದವಗಾವ ಗೋಳು.

ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಗೇನು ಸೀಮೆಯಿದೆಯೆ ?
ಅವಕೆ ವಶವಾದವಗೆ ಶಾಂತಿಯಿದೆಯೆ ?

ಶಕ್ತಿ:

ನಕ್ಷತ್ರದಂತೆ ಹೊಳೆ ಹೊಳೆವಂಥ ಲಲನೆ,
ಅಕ್ಷಯ್ಯವಾಗಿರುವ ಮೃದುಹಾಸವದನೆ,
ಕಂಗೆಳಿವುದವಳಿಂದ ನಿನ್ನ ರಮನೆ !
ಶಾಂತಿಯಹುದವಳೋರ್ವಳೀ ನಿನ್ನ ಮನಕೆ;
ಕಾಂತಿಯಹುದವಳೋರ್ವಳೀ ಈ ನಿನ್ನ ಬನಕೆ;
ನಿನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯೊರೆದ ನವ ಜೈತ್ರವನಕೆ !
ಆಗಸದ ಕುಂಕುಮರಿಶಿಣವಿರುವ ರವಿಯು,
ನಿಶೆಯ ನಿಶಿಯಲಿ ನಿಂತು ನಟಿಸುತ್ತಿಹ ಕವಿಯು,
ಅವಳೆಂದಿಗೂ ನಿನ್ನ ಜೀವನದ ಸವಿಯು !
ನಿನ್ನಾತುಮಕೆ ಬುದ್ಧಿ ಮನಪ್ರಾಣಗಳಿಗೆ
ಬಂದ ವೇದನೆಯುಸಿರು ನಿನ್ನ ಅರಗಿಗಳಿಗೆ !

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ಬೇಡ ! ನಿನ್ನುಸಿರೆನಗೆ ಸಾವೆಲ್ಲವೊ ! ಕೇಳು,
ಇಂಥ ಹಂಬಲವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಬರಿಗೋಳು.
ತಾಯ್ ತಂದೆಗಳ ತೊರೆದು ಅವರೊಲವ ತ್ಯಜಿಸಿ
ಹೊಸದಾಗಿ ಒಂದು ಹೊಸ ಸೃಷ್ಟಿಯನೆ ಸೃಜಿಸಿ
ಅವಳನ್ನು ಅದರೊಡತಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
ಇರಲಾರೆ ನಿಂತಕಟ ! ನಾ ಕಾಡಿ ಬೇಡಿ !
ದೇವ ತಾನಾಗುತ್ತ ಕುಲತಿಲೋತ್ತಮೆಯು
ಆಗಲಾರಳೆ ನನ್ನ ಐಸಿರಿಯ ರಮೆಯು ?
ನೀನು ರತುನವನಿತ್ತರೂ ಕರುಣಿಸೆನಗೆ
ಅದಕೆ ಸರಿಯಾದುಂಗುರವು ದೊರೆಯದೆನಗೆ.
ನಿನಗೆ ಶರಣೆಂದು ಇಹಸಿರಿಯನ್ನು ತಂದು
ಕಳೆದುಕೊಳಲಾರೆನೆಲೆ ! ಒಳತಿರುಳನಿಂದು !

ನನ್ನ ತೃಪ್ತೆಗನುಸರಿಸಿ ನನಗೀವನವನು;
ಉಲ್ಲಂಘಿಸುವದೆಂತು ದೇವನಾಜ್ಞೆಯನು ?

ಶಕ್ತಿ:

ದೇವನೆಲ್ಲಿಯ ದೇವನೆಲೆ ಮೂಢ ಕೇಳು !
ಉಂಧ ನಂಬುಗೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ಹಾಕು.
ನಿನ್ನ ಭಾಗ್ಯವು ನಿನ್ನ ಕೈಯಲಿರುತ್ತಿಹುದು.
ನೀನು ಮಾಡಿದುದನ್ನೆ ವಿಧಿಯು ಮಾಡುವದು.
ಸಮರದಲಿ ಕಾಲ್ತೆಗೆಯಬೇಡೆಲ್ಲವೊ ! ಜಿನ್ನ !
ನಿನ್ನ ಕವಚವೆ ನಾನು; ಬಡೆ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನ !
ಮುಂದರಿವುದಕೆ ನಿನಗೆ ಕನಸುಗಳನೀವೆ,
ಸುರರ ಶಿರವಲಿ ಮೆರೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವ ಹೂವೆ !
ನಿಶೆಯೆ ರೆಕ್ಕೆಗಳಾಗಿ ದಿಶೆಗಳಕ್ಕರಿಯಾಗಿ
ಹಗಲೆ ಹೃದಯದಿ ಬೆಳೆಗುತ್ತಿಹ ಕರುಣೆಯಾಗಿ
ಸಾಗುವಂತಹ ಜೀವಿಗಳ ದಿವ್ಯದೇಶ
ಮಾನವನ ಪ್ರೇರಣೆಯ ವಿಮಲತೆಯ ಕೋಶ !
ಆ ನಾಡಿನಲಿ ನಿನ್ನ ಕರೆದೊಯ್ಯು ಬಡುವೆ;
ಅದರ ಮುಗಲಲಿ ತೇಲ್ವ ಕನಸುಗಳ ಕೊಡುವೆ !
ಕಿನ್ನ ರರ ರಂಭಿಯರ ಕಿನ್ನ ರಿಯರ,
ಕಿನ್ನ ರಿಯ ಸುಡಿಸುತ್ತಿಹ ಸುಂದರಿಯರ,
ಚದುರೆಯರು ಕೊಟ್ಟ ಮದಿರೆಯ ಕುಡಿದು ಕುಣಿದು
ಕನಸುಗುದುರೆಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತ ದಣಿದು
ಲೀಲಾವಿಲೋಲರಿಹ ಎಳೆಯ ಬಾಲಕರ,
ಕೋಲುನವಿಲಾಟಗಳಲಿಹ ಬಾಲಕಿಯರ,
ಕುಂದದಲೆ ಕಂದದಲೆ ಮೆರೆವ ಕುಸುಮಗಳ,
ಸಂದದಲೆ ಬೆಳಗುತ್ತಿಹ ಅಂದ ಜ್ಯೋತಿಗಳ
ನಾಡಿಗರಸಾಗಿ ಮಾಡುವೆ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನ !
ನಿನ್ನ ಕವಚವೆ ನಾನು; ಬಡೆ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನ !

ಶ್ಲೋಕ:

ಸಾಕೆನಗೆ ಈ ನಿನ್ನ ಬಣರಗಳೆ ಶಕ್ತಿ !
 ಅರಿಶೆನಿಡಿಯಾಗೆಂದು ನಿನ್ನೀ ಕುಯುಕ್ತಿ !
 ಕನಸುಗಳ ಸಿರಿಯರಸ ನಾನು, ನೀನಲ್ಲ;
 ನನ್ನಾಸೆಗಳನೆಲ್ಲ ದೇವ ತಾ ಬಲ್ಲ !
 ಹಂಬಲಿಸಿ ಕನಸುಗಳ ಜೀವನಕೆ ಸೋತು
 ನಿನ್ನ ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು ನೀನೊರೆವ ಮಾತು
 ಸಲ್ಲದದು ! ಈ ಸಾವ ನೋವನ್ನು ಸಹಿಸಿ
 ಕೊಲ್ಲುತಿಹ ಆಶೆಗಳನೆಲ್ಲ ಸಲೆ ದಹಿಸಿ
 ನಾನು ಜೀವಿಸಲು ಕೊಡುವವನಿರುವ ದೇವ !
 ಅವನಿತ್ತ ಒಂದು ಕನಸಿನ ದಿವ್ಯಭಾವ
 ನೀನೀವ ಕನಸುಗಳನೆಲ್ಲ ಮೀರಿಯುದು.
 ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಸತ್ಯವನು ಸಾರಿಯುದು.
 ತಾಳ್ಮೆಯಂತಹ ಶಕ್ತಿ ಇನ್ನಾವುದಿಲ್ಲ,
 ನಿಜವನರಿತೆನು ಅಲಿಸೆನು ನಿನ್ನ ಸೆಲ್ಲ !
 ನಾನೆತ್ತಿ ಹಿಡಿಯೆ ಈ ರತ್ನವಿಹ ಕಡೆಯು
 ಆಗುವದು ವಿಶ್ವ ವಿಶ್ವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಕೊಡೆಯು !
 ನನ್ನಾತ್ಮದುನ್ನತಿಯು ನನ್ನದಿಹುದು;
 ಕೇಳಿನ್ನು ಶಕ್ತಿ ! ನೀ ಸಾಗಬಹುದು !

× × × ×
 ಕೋಪಗೊಂಡಾ ಶಕ್ತಿ ಅಣಕಿಸುವ ನಗೆಯ
 ನಕ್ಕು ನಿಂತಿತು. ಇದನು ನನ್ನ ಕಡು ಹಗೆಯ
 ಮಾಟದೆನು ಎಂದು ನಾ ಕಳವಳಿಸುವಲ್ಲ
 ರೂಪಗೊಂಡಾ ಶಕ್ತಿ ನಿಜರೂಪ ಚೆಲ್ಲ
 ಮಂಜಿನಂತೆಲ್ಲ ದಿಶೆಗಳನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು.
 ಉಷೆಯ ಚಿನ್ನವ ಮುತ್ತಿ ಮತ್ತೆ ಕೋಪಿಸಿತು !
 ದುಗುಡದಲಿ ನಡೆದೆ ನಾನೆನ್ನ ಮನೆಗೆ,
 ಅಕಟ ! ಚಿಂತೆಯು ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ !

ಭಾಗ ೨

ವ್ಯಕ್ತಿ

ಇಹಲೋಕ ಯುವತಿ; ನನಗಿಹ ಪ್ರಾಣ!
 ಅಚ್ಚ ರಿಯಿದಲೆ ! ಅವಳ ರೂಪ ನಿರ್ಮಾಣ
 ಯಾವ ದೇವನ ಕೃತಿಯೊ ಆ ದೇವನಹುದು
 ಸತ್ಯ ! ನಿತ್ಯವು ನಾನವಗೆ ನಮಿಸಬಹುದು.
 ಅವನಿತ್ತ ಹೂವ ಪರಿಮಳದಂತೆ ಅವನಿತ್ತ
 ಒಂದು ಕನಸಿನ ದಿವ್ಯಭಾವದಂತವನಿತ್ತ
 ಚಿನ್ಮಯಾನಂದಂತೆಯೆ ಇದ್ದಳವಳು.
 ನಿತ್ಯವೂ ಆ ಲಲನೆ ಹೊಳೆಹೊಳೆಯುತ್ತಿಹಳು !
 ಇಂಥ ಲಲನೆಯ ಕೂಡ ಕೆಳವಾತನಾಡಿ
 ನಕ್ಕು ನಿಲವಳೆನ್ನ ಸಂತಸದಿ ನೋಡಿ
 ನಗುತ ಕೆಲೆಯುತ ಬಂದಳೆನ್ನ ಮನೆಗೆ;
 ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದಾನಂದವಾಯಿತೆನಗೆ !
 ಸಾವಿಗಿಹ ಮೇವೆಂದು ಜೀವರಂಗದಿ ಬಂದು
 ಸಹಿಸಲಾರದ ನೋವುಗಳ ಸಹಿಸಿ ಬಲು ನೊಂದು
 ಒಲ್ಲೆನೆಂದಕುತಕುತ ನರಜನ್ಮವೆತ್ತಿ
 ಮೂರು ಮೂವತ್ತು ಕೋಟಿಯ ತೆರಿಗೆ ತೆತ್ತಿ
 ಆಕ್ರೋಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಾನವನ ಕೋಟಿ,—
 ಎಂತು ಬರುವದು ಇದರ ಉದ್ದಳತೆ ದಾಟಿ
 ಈ ಹೊನ್ನ ಹುಳಕೆ ಆ ಚಿನ್ಮಯ ಜೆಲುವು ?
 ಈ ದ್ವೇಷದೂಷಣೆಗೆ ಆ ಕೃಷ್ಣನೊಲವು ?

ಇಂಥ ಸೊಬಗನು ತಳೆದ ಸುಂದರಿಯರಿಂದಲ್ತೆ?
ಇಂಥ ಸುಕುವಾರಿಯರ ನಿಜ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲ್ತೆ?

ಹೀಗಿರಲು ನನ್ನ ಸ್ವರ್ಗದ ಸಿರಿಯ ಹೊಕ್ಕು
ಅಕಟ! ಬಂದಿತು ಶಕ್ತಿ! ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕು:
“ಎಲೆನೂಢ! ತಿಳಿಯದಲೆ ನೀನೊಸೆದೆಯಿಂದು!
ಕಣ್ಣೆರೆದು ಕುಳಿತೆ ಸಿಗಲೆಂದು ಪೂರ್ಣೇಂದು!
ಇಂಥ ಚಾರುವಿಚಾರಿಗಳೇನಕರಿಹರು;
ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ಅವರು ಕ್ಲೇಶಪಡುತಿಹರು.
ನನಗೆ ಶರಣಾದವರ ಸಾಲ್ಗೆ ಶರಣೆಂದು
ನಿಂದುದರ ಪ್ರತಿಫಲವ ನೀ ಭೋಗಿಸಿಂದು!”
ಹೀಗೆಂದು ಒಂದು ವಿಷವಾಕ್ಯವನು ನುಡಿದು
ಹೋಯಿತೆನ್ನಯ ಪ್ರೇಮದಂಕುರವ ಕಡಿದು.
ಆ ಲಲನೆ ಯಿರುತಿಹಳು; ಇಹುದವಳ ರೂಪ;
ಆದರೀಗವಳನ್ನು ನೋಡುವದು ಪಾಪ!
ಒಮ್ಮೆ ಬಯಕೆಯು ಮನವ ವಿಾರಿ ನೋಡಿದರೂ
ಅವಳ ದೈವಿಕ ರೂಪವಳಿಸಿ ಹೋಗಿಹುದು!

ಭಾಗ ೩

ವ್ಯಕ್ತಿ:

ನನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮವಾದ ವಸ್ತುಗಳ ತೆಗೆದು
ಮಾಣಿಕ್ಯವನು ಕೋತಿಗೊಗೆವಂತೆ ಒಗೆದು
ನನ್ನ ಸುಖವನ್ನೆಲ್ಲ ವಾಯುವಿಗೆ ತೂರಿ
ನನ್ನಂತರಂಗವನು ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ತೋರಿ
ನಿಂತಿರುವೆ! ಏಶೆದಿಶೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಯಾನ!
ಮಾನವನು ನಿನ್ನ ದಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿನಾನ!
ಏಲೆ ಶಕ್ತಿ ! ನಿನಗೆ ಭಾಗ್ಯವನಿತ್ತರಾರು ?
ರಾಚ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರಾರು ?

ಶಕ್ತಿ:

ನಾಸರಿಯೆ; ಈ ಗೂಢವೆಲ್ಲ ನನಗರಿದು.
ಅದರ ಮರ್ಮವನೊಂದೆ ಮಾತ್ರ ನಾ ಮರೆದು
ಇರುವೆ ಮದ್ದಾನೆ, ಇಂದ್ರನ ಲೋಕದಾನೆ !
ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವರಾರಿಹರು ತಾನೆ ?
ನಾನು ಕಾಲೆತ್ತಿದೊಡೆ ಪದುಮಗಳು ಉಡುಗಿ,
ನಾನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿದೊಡೆ ತಾರೆಗಳು ನಡುಗಿ
ಜಲದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಡಗುವವು '
ಕರುಣೆ ತೋರೆಂದೆನಗೆ ಮೊರೆಯನಿಡುತಿಹವು.
ನನ್ನೆ ದುರು ಮೈಮಣಿಯದಂಧವನು ನೀನು
ಈ ನನ್ನ ಹಿರಿಯತನವನು ಮರೆತೆಯೇನು ?

ಅಲ್ಲವೋ ! ನೀನು ಮದ್ದಾನೆ; ಇದು ಸರಿಯೆ
 ಆದರದಕೋವ- ಮಾವುತನಿರುವದರಿಯೆ !
 ಅವನ ಅಂಕುಶಕೆ ನೀ ಗೆಯ್ವ ಚೇತ್ಕಾರ
 ಅವನ ದರ್ಶನದಿ ನಿನಗಾಗುವ ವಿಕಾರ
 ನೀನು ತುಳಿಯುತ ಬಂದ ಯಾವ ಪದುಮಗಳೂ
 ಅನುಭವಿಸವೆಂದಿಗೂ, ಯಾವ ಕುಸುಮಗಳು !
 ನಿನಗೆ ಈ ಅಮಿತಶಕ್ತಿಯನಿತ್ತು ದೇವ
 ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಜನ್ಮಗಳನಿತ್ತು ಕಾವ !
 ನಮ್ಮ ದೂರನು ಕೇಳಿ ಈ ನಮ್ಮ ಜನಕ
 ನಿನ್ನ ದಂಡಿಸಲಿಲ್ಲ ತಾ ಬರುವತನಕ
 ಎಲೆ ಶಕ್ತಿ ನಿನಗೆ ಚಲ್ಲಾಟ ! ಕುಣಿದಾಡು;
 ನಿನಗೆ ಮನಬಂದಂತೆಯೇ ರಾಜ್ಯಮಾಡು !
 ಆದರೀ ನಿನ್ನ ಒಣ ಒಯ್ಯಾರದೊನವು
 ಅಳಿಸದಿರಲೆಂದಿಗೂ ನಾ ಕೊಡುವ ನೆನವು.
 ಮರೆಯದಿರು ನಾನೊರೆಯಲಿರುವೊಂದು ಮಾತು;
 ಅದು ನಾಳೆ ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ಧೂಮಕೇತು
 ನಿರಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ನಿಸತ್ತವರಾಗಿ
 ಮಾಡಿಟ್ಟ ಈ ನಿನ್ನ ಶವವನ್ನು, ಕಾಗಿ
 ಮುಟ್ಟದೆಲೆ ! ಧಾರಣಿಯೊಳಿಲ್ಲ ನೀ ಹೋಗಿ
 ಮುಗ್ಧ ಮನುಜರ ದಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
 ನೀತಿವಂತರನೆಲ್ಲ ಮಿತಿಮೀರಿ ಕಾಡಿ
 ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಒಡತನ ಒಡಕುತನವು !
 ನಿನ್ನ ಪೌರುಷ ಬರಿಯ ಬಾಯ್ಬಡಕತನವು !
 ಪೃಥಿವಿಯಲಿ ಪ್ರತಿ ಜೀವ, ಪ್ರತಿ ಪ್ರಾಣದಲ್ಲಿ
 ದೊರಕಬಹುದೆಲೆ ! ನಿನಗೆ ದೇವಾಂಶವಲ್ಲ.
 ಇಂಥದೊಂದಿಡಿಯ ಸಮುದಾಯವನೆ ಸುಟ್ಟು

ಆಳಲೆಳಿಸಿದ ನಿನ್ನ ವಾತಕಿಯ ಹುಟ್ಟು
 ದೇವದೇವಗೆ ತಿಳಿಯದಂತಿರುವ ಗುಟ್ಟು!
 ಎಲೆ ಶಕ್ತಿ ! ಆಳಿನ್ನು, ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳು;
 ದೂರಿಲ್ಲ ಆಗುವದು ನಿನ್ನ ಮನೆ ಹಾಳು !

x

x

x

x

ಈ ನನ್ನ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಯಾವ ಭಾಷೆಯನು
 ಮಾತನಾಡುವನಿವನ ರೂಪರೇಷೆಯನು
 ನೋಡಿಕೊಳಿರೆಂದು ತನ್ನಾಳುಗಳಿಗುಸುರಿ
 ಮುಂದೆ ಹೋಯಿತು ಶಕ್ತಿ ಕಂಗಳನು ಕೆದರಿ !
 ಮಿತ್ತಿಯಿದೆಯೆ ಬಲಿತವರ ಕುಡುಕತನಕೆ ?
 ಕೊನೆಯಿದೆಯೆ ನುರಿತವರ ಕೆಡಕುತನಕೆ ?

ಕಲೋಪಾಸಕ

**"Imagination is the body of *Thought*
Be it for thee to find its harness out."**

ಕಲೋಪಾಸಕ

(ನೊದಲು ಮಾತು)

ಕಲೋಪಾಸಕನ ಜೀವಿತದ ಇತ್ಯರ್ಥವೇನೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕೆಣಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನ ಆಂತರಿಕ ಜೀವನದ ಪ್ರಗತಿಯು ಕಲಾಸೇವೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಾಗಬಹುದು? ಅಲ್ಲದೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕವಿಗಳು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವಾಗ ಹೊಸ ಕವಿಯು ಬರೆಯುವ ಅಗತ್ಯವೆಲ್ಲಿದೆ? ಇವೆರಡು ನನ್ನ ಜೀವಿತದ ಕೂಟಪ್ರಶ್ನೆಗಳಾಗಿದ್ದವು.

೧೯೩೨ ನೆ ಇಸ್ವಿಯ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೨ನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ಸಮಾಚಾರ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೊಂದು ಕನಸು ಬಿದ್ದಿತು. ಆ ಕನಸಿನ ದ್ವಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಶ್ರುತಿಯು ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿತು !

“Imagination is the body of *Thought*;

Be it for thee to find its harness out.”

ಈ ಶ್ರುತಿಯಿಂದ ದೊರೆತ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕೂಟಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆರಡೂ ಮುಳುಗಿ ಹೋದವು.

“ಆದ್ಯ ಭಾವನೆಯ ವಾಹನವೇ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ; ಈ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯೆಂಬ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಲೆಂದು ಪಲ್ಲಣವನ್ನು - ಶಬ್ದಸಾಮಗ್ರಿಯನ್ನು - ದೊರಕಿಸು” ಎಂದು ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಒಬ್ಬ ಆಂಗ್ಲ ಭಾಷಾವಿಶಾರದರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಇದರರ್ಥವನ್ನು ಮಾಡಲು, ಕಲಾಸೇವೆಯು ಆನಂದವೂ ದೈವವೂ ಕೂಡಿಯೇ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಶೃದ್ಧಿಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ವರ್ಣವಾಗಿ ಹಿಡಿದ

ಅರ್ಥವು ಇನ್ನೊಂದು: “ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಆದ್ಯಭಾವನೆಯ ಶರೀರವು ಮಾತ್ರ. ಲ ಆದ್ಯಭಾವನೆಯೊಡನೆ ನಿನಗೆ ಬೆರೆಯಲು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಆ ಭಾವನೆಗೆ ಪಲ್ಲಣಮತಿದ್ದ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯೆಂಬ ಶರೀರವನ್ನು ನೀನು ಬದಿಗೆ ಸರಿಸು.” ಕಲ್ಪನೆಯ ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು ಸವೆದಾಗ ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯಪ್ರಕಾಶವು ದೊರೆತೀತು; ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಸವೆಸುವದೆಂದರೆ ಅದನ್ನು ಕಲೋಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸಲೇಬೇಕು. ಹೀಗಾಗಿ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಜೀವನಕ್ಕೂ ಆಂತರಿಕ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಮಾನವನು ಅನುಭಾವಿಯಾಗುವದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ಕಲೋಪಾಸಕನ ಸ್ಥಿತಿಯೊಳಗಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಹೋಗಬೇಕೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಂದಿತು.

ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾವ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿಸದೆ ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತ ವಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ‘ಕಲೋಪಾಸಕ’ವನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದೆನು. ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಕಥೆಯು ನಾನು ಕಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ; ನಾನು ಅಸಹಾಯನಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತ ಹೋದ ಹಾಗೆ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡದ್ದು. ನನಗೆ ಬಂದ ಹೊಸ ಅನಿಸಿಕೆ- ತಿಳುವಳಿಕೆಗಳ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯ ನಿರೂಪಣೆಯು ಸಮಾಪ್ತವಾಗುವ ತನಕ ತಾನಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದು ಬಂದಿತು. ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಲೋಪಾಸಕನ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಿತಿಗಳು ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಹೊಳೆದಿತು.

(೧) ಕಲೋಪಾಸಕನಾಗದೆ ಅವನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸ ಬೇಕೆಂಬ ಹವಣಿಕೆ.

(೨) ನಿಜವಾದ ಕಲೋಪಾಸನೆ. (೩) ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗದ ಶೋಧನೆ.

(೪) ಕಲೋಪಾಸಕನು ಅನುಭಾವಿಯಾಗುವದು.

ಕಲೋಪಾಸಕನು ಮೂರನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಮಾಡುವ ಸಂಚಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಶೆಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ‘ಏಶ್ವಾಸ್ವರಾ’ ಎಂಬ ಕವನದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಈ ನೆನಪಿನ ಪರಿಣಾಮವು

ನನ್ನ ಕವಿತೆಯ ಮುಂದಿನ ಭಾಗದ ರಚನೆಯ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಾಯಿತೋ ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆ. ಶೈಲಿಯ ನಾಯಕನೂ ಕಲೋಪಾಸಕನಂತೆ ದೇಶಾಟನವನ್ನು ಬಿಳಿಸುವನು. ಒಂದು ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದಾಗ ಅವನಿಗೂ ದಿವ್ಯಾನುಭವವು ಬರುವದು. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಹತ್ತಿರ ಅವನೂ ತೀರಿ ಹೋಗುವನು. ತೀರುಗುವಾಗ ತನ್ನ ಧೈಯದೊಡನೆ ಐಕ್ಯವಾಗುವೆನೆಂಬ ಸಂತೋಷವು ಅವನಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುವದು. ಆದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ತತ್ವದ ಹಾಗೂ ಅದನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಥೆಯ ಹೊಳಹೇ ಬೇರೆಯೆಂದು ಓದುಗರಿಗೆ ಹೊಳೆಯದಿರಲಾರದು. ರಚನಾಕ್ರಮವು ಸಹ ಮೂಲತಃ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ; ತೀರಿ ಹೋದ ಕಲೋಪಾಸಕನ ಜೀವವೇ ಈ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲಿದೆ.

ನಾನು ಹೇಳ ಬಯಸಿದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಶೈಲಿಯು ಅಷ್ಟೊಂದು ಒಗ್ಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಭರದಲ್ಲಿ ಭಾವವು ತನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟು ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತೂರಿಕೊಂಡಿತು. ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಮೈಷಮ್ಯಗಳಿಗೆ ನಾನೇ ಹೊಣೆಗಾರನು.

ಪುಣೆ }
 ೧೦-೧೧-೩೪

ವಿನಾಯಕ

ಕಲೋವಾಸಕ

(ಒಂದು ಕಬ್ಬಿಗರ ಕೈಪಿಡಿ)

ಕೇಳಿರೈ ನನ್ನ ಬಾಲ್ವಿಕೆಯ ಐತಿಹ್ಯವನು !
ನಿಮಗೆಲ್ಲ ತಿಳಿ ಹೇಳಿ ಬಕಲುತಿಹ ಮಾನವ್ಯ-
ಕರಿದಾದ ದಾರಿಯೊಂದಿರುವ ಗೂಢವ ತಿಳಿಸಿ
ನಿಮ್ಮ ಯಮಯಾತನೆಯ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವೆ.
ನಾನಿಂದು ಮುಕ್ತಜೀವಿಯೆ ಆಹುದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-
ವಿತ್ತ ಮಾಧುರ್ಯವನು ಸವಿಯುತ್ತ ದೇಹವನು
ಪುಡಿಗೊಳಿಸಿದದಟನಿಹೆ. ಮನವನ್ನು, ಬುದ್ಧಿಯನು,
ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿರ್ಕೆಯನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವೆನಗೆ
ಮೇರೆಯಿಲ್ಲದ ಬಾಳ ಹೊನ್ನ ಕಣಿ ಲಭಿಸಿಹುದು.
ಮುನ್ನೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲ ಮಿಸುಗುತಿಹ ಮಿಣುಕುಹುಳು,-
ಈಗ ತಾರೆಗಳಾಚೆ ನೆಲೆಸಿರುವ ರಾಜ್ಯದಲಿ
ನಲಿಯುವೆನು; ಪದ್ಮಾದಿಗೋಲಗಳನೊಳಕೊಂಡ
ಸ್ಥಾನಬ್ರಹ್ಮದ ಸುರಭಿವಾತದೊಳು ಉಸಿರಿಡುವೆ !
ಮುನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಿಕ್ಕಸವು ಮಿಗುವ, ಕರ್ಕಶವಿರುವ
ಜೀರುದನಿಯಲಿ ಸುಡಿವ ಪರಿಪಾಠವನು ಮರೆತು
ಇಂದು ನುಣ್ಣನಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುವೆನು. ಒಳ್ಳುಡಿಯ
ಸಾರವನು ಪಡಿನುಡಿಯುತಿಹರೆಲ್ಲ ಮಾರುತರು
ಮತ್ತಾ ವಿಹಂಗಮಗಳು !

ಆಯಸವದಿನಿತಿಲ್ಲ; ಕೋಟಲೆಯ ಕುರುಹಿಲ್ಲ;
 ಧರಣಿಯೊಳು ಹಬ್ಬುಗೆಯ ಹೊಂದಿರುವ ಹೊಯ್ಯಾಳಿ-
 ತನದ ಸೋಂಕಿಸಿತಿಲ್ಲ; ಕೊರಗಿಲ್ಲ; ಮರವಿಲ್ಲ.
 ಗಿರಿನಿರ್ಝರದ ತೆರದಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಿರುತಿಹೆನು !
 ಏಳು ಸುತ್ತಿನ ಕೋಟಿ ಹಬ್ಬಾಗಲವ ತೆರೆದು
 ಬರವಾಟಕೊಂಡಿಹುದು; ಕೊರತೆಯಾವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ.
 ಆನಂದದಲಿ ಬಯಕೆ ಸುಳಿವುದುಂಟೆ ?

ನಾನಾರು ತೀಯಬೇಕೆಂದು ಕಾತರರಾಗಿ
 ದುಡುಕಟರಿ ನೀವೆಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ರಾಮನು ಕೂರ್ತು
 ಪೃಥ್ವಿಯನೊಂದೊಂದು ಪೂವಿನೊಳು ದೇವತೆಗಳೊಳು
 ಕಂಪಂತೆ ಭ್ರಾಂತರಾಗುತ್ತ ದೋಷಿಸಬಹುದು.
 ನಾನು ಪಕಳೆಯ ದ್ಯುತಿಯು, ಹೊಸ ಕಾಲಕಿಹ ಬಸಗೆ,
 ಪ್ರಾಚೀನವೆಂಬ ಪ್ರಾಚೀ ಸುಂದರಿಯ ನಗೆಯು !
 ನನಗಿರುವ ಮರ್ತ್ಯರೂಪವನಳಿಸಿ ರೂಪರಾ-
 ಶಿಯನು ತಳೆದಿಹೆನಿಂದು. ಇಂತೀ ಪವಾಡವನು
 ಎಸಗಿದನುಕ್ರಮಗಳನು ನೆನೆಯುತಿಹೆನು.
 ನಿಮ್ಮಂತೆ ಮಾಸಿಸನು ನಾನಾಗ ಬಿಸಿದೆನು.
 ನಿಮ್ಮಂಥ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳೆನ್ನ ಸಲುವಿದರು.
 ನಿಮ್ಮಂತೆ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರೊಲವ ಬಯಸಿದೆನು.
 ನಿಮ್ಮಂತೆ ಪಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಹಕ್ಕಿ,-ಹಾರಿದೆನು.
 ಶೈಲವದ ಸ್ವರ್ಣಸ್ವಪ್ನದಿ ಮುಳುಗು ಹಾಕಿದೆನು.
 ತಾರುಣ್ಯದಂತರಿಕ್ಷದಿ ಮೊಗವ ತೋರಿದೆನು.
 ಆಳವಿಲ್ಲದಿಹ ಪ್ರತಿಭೆ, ಪ್ರಖರವಾಗಿಹ ತೇಜ
 ಮಿಡಿಯಾಗಿ ನನ್ನೆದೆಯೊಳಂಕುರಿಸಿದವು. ಗಗನ-
 ಸಂಚಾರಿಯಾದೆನ್ನ ಭಾವಗಳು ದಿಕ್ಕುಗಳ
 ಪಕ್ಕದಲಿ ಬೀರ್ವಿಟ್ಟು ಮರವಾಗಿ ತೋರಿದವು.
 ಕವಿಗಳಿಗೆ ಕವಿಯಾಗಿ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂಬಾರು

ಸೇನಬುವರನು ಸಲಹೆ ನನ್ನ ಹಿರಿಗವಿತೆಗಳ
 ಪೇರೋಲಿಯನು ಬರೆಯಿಸುವ ಬಯಕೆ ಮಿಗಲಾಯ್ತು
 ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲದಂತೆ ಕವಿಯ ನಡಿ-ನುಡಿಯೆಂದು
 ಸರಸರನೆ ಮರಮರಗಳನ್ನೇರಿ ಕುಣಿಕುಣಿದು
 ಕುಕ್ಕಿಲಿದೆನು. ನವಯುಗದಿ ಕವಿಯು ಮುನಿಯಹುದೆಂದು
 ಒರ್ಬಬಟಿಗಳ ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡುಗಳ ಸುತ್ತರಿದು
 ಪಟ್ಟಣದಿ ಮದುವಣಿಗನಂತೊಮ್ಮೆ ಮುಂಬರಿದು
 ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟು ದಿಗ್ಭ್ರಮಿಸಿ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಕಡೆಗೆ
 ದೇಶದುಂದುಭಿಯ ನೆರೆ ನೋಳಿಸಲು ಕಾವ್ಯವದು
 ಬಿಳಗಬಹುದೆಂದೆನಿಸಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲ ತೊಳಲಿದೆನು.
 ನನ್ನ ಶತಕೃತ್ಯಗಳ ಕಂಡ ತಾಯ್ತಂದೆಗಳು
 ಮನದಿ ಮಲ್ಲಳಿಗೊಂಡು ಮೂದಲಿಸಿ ಬಿರುನುಡಿದು
 ಸಂಸಾರಕೆನ್ನ ನಣಿ ಮಾಡಿದರು. ಒರ್ವಳನು,
 ಕನ್ನೆ ವೇಟವನರಿಯದಿಹ ಕನ್ಯೆಯನು, ತಂದು
 ನನ್ನೊಡನೆ ಮದುವಣಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುತ್ತ
 “ಮೂರ್ಖರ ಶಿರೋಮಣಿ”ಯ ಬಿರುದುಗಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು
 ತಿಳಿಗೇಡಿಯೊಲವೆಂಬ ಬೊಗಸೆ ಸೇಸೆಯ ತೂರಿ
 ಹೊಸತೊಂದು ಚನ್ನದ ವಿವಾಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
 ಕೊನೆಗಾಣಿಸಲು ಮುಂದೆ ನಡೆದರಾಗ !

ಒಮ್ಮೆ ಸಿಡಿಮಿಡಿಗೊಳ್ಳುವೆನು ಮನದಿ; ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ
 ಮನೆಯವಳ ವೋರಿಯನು ನೋಡಿ ಮಿಡುಕುತ್ತಲಿಹನು.
 “ಕಡೆಗೆ ಪೆಣ್ಣನಿಯ ಕಣಿಯಿಂದ ಕವಿತಾರತ್ನ-
 ವನು ಕಸಿದುಕೊಳಬಹುದು-” ಎಂಬಾ ಮನೋಬಲವ,
 ಆಮನು ! ನಮ್ಮವಳ ಬಣ್ಣದ ತಿಮಿಂಗಲತಿಮಿರ-
 ದೊಳು ಮುಳುಗು ಕಂಡಿತೆಲೆ ! ಪ್ರೇಮಕಲಹಗಳಿಸಿ
 ರಸಿಕತೆಯ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬಾಸೆ ಕಲಹಗಳ
 ಮೇಲವಳಿಗಿಹ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಲಯವ ಹೊಂದಿತದು.

ಬಡತನವ ಹೊಸ್ತಿಲದ ಹೊರಗಿಡಲು ಹೆಣ್ಣಿದರು
 ಪ್ರೌತಿಸಲವು ಕೂಸೊಂದರೊಡನೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಕ್ಕಿ
 ಕಳ್ಳತನದಲಿ ಬಂದು ಮನೆಯೊಳಗೆ ವಾಸಿಸಿತು.
 ಆಗ ಕಲೆ-ಕಾವ್ಯಗಳು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆದಿದವು;
 ದೂರ ಪರ್ವತಗಳಿಗೆ ತಿಬ್ಬರವಿಟ್ಟಿತು ಸೋವು!

ಒರ್ವನಿದ್ದನು ಕವಿಯು, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧನು; ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಕವಿತೆಗಳನ್ನೊರೆಯುವನು. ಕಾಡನಂಡಲೆಯೆದೆಯೆ
 ಅಂಡಜನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಹಸ್ಯವನು ತಿಳಿದಿರುವ
 ಮೊಸಳುಗನು, ಕಬ್ಬಿಗನು. ಅವನು ಒಗೆ ಮೊದಮುಟ್ಟು
 ಹೊಲಬುಗೆಡುತಿದ ಸನ್ನ ವೇದನೆಯ ವಿವರಿಸಲು
 ಮುದುಕ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಕ್ಕು ಉಸುರಿದನು: “ಏಲೆ ಕುವರ!
 ಇರುವದೆಲ್ಲವ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಮಾರಿರಬೇಕು.
 ಇದುವೆ ಯೋಗದ ಪರಮ ಸಾಧನೆಯು. ನಿನ್ನ ವಳ
 ಕಾರಿರುಳ ರೂಪವನು ಕಂಡು ಒಲಿಯಲು ಬೇಕು.
 ಮಕ್ಕಳನೆ ಮಾಣಿಕಗಳೆಂದು ಮುತ್ತಿಡಬೇಕು.
 ಬಡತನವೆ ಭಾಗ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಬೇಕೆಂತಿರಲು
 ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವದು ದೇವನ ಕರುಣೆ. ಕವಿಹೃದಯ
 ನಿನ್ನ ಸೊತ್ತಾಗುವದು.” ಈ ನಿವೇದನೆಗೇಳಿ
 ಖತಿಯೊಂಡು ಮರುಳೆದನು. ತಾಪವನು ಹಿಂಗಿಸಲು
 ದಾರಿ ತೋರದೆ ಅದನು ವೇದಾಂತವೆಂದು ಪರಿ-
 ಗ್ರಹಿಸುತಿದ ಬುದ್ಧಿಮಂತಿಕೆಯನೆಳಿಸಿ, ಮುಂದೆ
 ಮನೆಯಲೆನ್ನಯ ಚಿನ್ನರತಿ ಹಸಿದು ಕಂಗೆಡುವ-
 ದನು ಕಂಡು ಕನಿಕರಿಸಿ, ಕರ್ಗಿ ಕಳೆಗುಂದಿರುವ
 ಸತಿಯ ಮೊಗವನು ನೋಡಿ ಮನದಿ ಕಳವಳವಾಗ:-
 “ಕಲೆಯು ಹಾಳಾಗಲಿ; ಕವಿತೆಯು ಸಿಮಿಸಿಗೊಂಡು
 ತಾನೆ ಬಾಯ್ಪಿಡುತಿರಲಿ! ಮೊದಲು ಜೀವಂತವಹ
 ಕವಿತೆಗಳ ರಕ್ಷಿವುದು” ಎಂದು ಸಲೆ ನಿರ್ಧರಿಸಿ

ನಾದಾಡಿಗಳ ತೊರೆದು ಹುಟ್ಟಿದೊರನು ತ್ಯಜಿಸಿ
ಗುರುತಿನವರಾರಿರದ ಪಟ್ಟಣವನೊಳಸೇರಿ
ಕೀಳುಗೆಯ್ಯುವನು ಸಹ ಮಾಡಿಯಾದರು ಮುಂದೆ
ಜೀವಿಸಲು ಹಾತೊರೆದು ಯತ್ನಿಸಿದೆನು.

ಪಾಲುಗಾರಳು ತನ್ನ ಅರೆಪಾಲುಗೆಲಸವನು
ಮಾಡಲೆಸಗುವಳಿಗ. ಹಸಿದ ಮಕ್ಕಳನುಣಿಸಿ
ಮಜ್ಜನಂಬುಗಿಸುತ್ತ ಮನೆವಾಕ್ತಿಯನು ನೋಡಿ-
ಕೊಳುತಿಹಳು. ದಣಿದು ಬಂದೆನ್ನ ನಾರೋಗಣೆಯ
ನೀಡಿ ಸಂತೈಸುವಳು. ಬೆಳಗುಬೈಗಿನ ವರೆಗೆ
ಕೇರಿಕೇರಿಯ ತಿರುಗಿ ಧನಿಕರಿರವನು ಕಾದು
ಆವರ ಹೊರೆಯನು ಮೊತ್ತ ದುಡಿಮೆಯಾದಾಯವನು
ಅನ್ನೋದಕಕೆ ಬಳಸಿಕೊಳಲೆಂದು ತರುತಿರಲು
ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬರ್ಪ ಕುವರರ ನೋಡಿ, ಕಳೆದುಂಬಿ
ನಿಂತಿರುವ ನೀಟುಗಾತಿಯ ನಗೆಮೊಗವ ಕಂಡು
ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು ನನ್ನ ಕಳವಳಗಳು!

ಬಹತನವದೆಂಥ ಸೇಹಿಗನೊ! ಪಾಡುಂಗಾರ-
ನಾಗ ಬಯಸಿದ ನಾನು ರತಿಕಾರನಾಗರಲು
ಜೀವನದೆ ರಸವಾಯ್ತು. ಚಿಂತೆ ಮಾಣ್ಡಿಕುದೆನ್ನ.
ಮೇರೆವರಿಯುವ ಜೆಲುವ ವಾರಿಧಿಯ ತೆರನಾಗ
ಕಾಂತಿಪೆತ್ತುದು ಬಾಳು. ಬಿಸಿಲ ತಿರುಗಾಟದಲಿ
ಭುವಿಯ ಭವ್ಯತೆ ತಿರುಳುದುಂಬಿ ಬೆಸಲಾಗರಲು
ಪರಿಕಿಸಿದೆ ಪಾಣ್ಣರನು, ರಸಿಕರನು, ಮತ್ತರನು,
ವಿರಹಿಗಳ, ಯೋಗಿಗಳ, ಕುನಸಿಗರ, ಮಚಕರ,
ಪರರ ದುಡಿಮೆಯ ಸುಂಗಿ ಕೊಬ್ಬುವರ ಅನ್ಯರಪ-
ಯಶದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಿಯನು ಕಾಂಬುವರ, ಇನ್ನೊರ್ವ
ಬರೆದ ಕವಿತೆಯನೊರೆದು ಮಾನವನು ಗಳಿಸುವರ!
ಬೆರಗುಗೊಂಡೆನು ಇವರ ಮಲ್ಲಗಳೆನು ಕಂಡು.

ಆಗ ಬಾಳಿನ ಒಗಟು ಪೂರ್ತಿಯಾಯಿತು. ನನ್ನ ಕನಸು ಕೊನರಿತು ಮತ್ತೆ. ಭೂಮಿತಾಯಿಯ ಸುತ್ತರು ಅವಳನ್ನೀಪರಿ ಕ್ಲೇಶಪಡಿಸುತ್ತಿಹುದನು ತಿಳಿದು ಅವಳ ಶಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನನಾಗಬುದೊಂದು ಭಾಗ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಿದೆನು. ಈ ಪರಿವ್ರಾತವಿಂ- ತಿರ್ಕೆಲದಿ ಹೋರಾಡಿ ಮೂಲಧನವನು ಮರೆವ ಸಾಹಸಕೆ ನೆರೆ ನಕ್ಕು ನೋಂತೆನ್ನೆಯ ಮನದಿ ಅದರ ಸಂದಾದೀಪವನು ಬಿಳಗಲೆಂದು.

ಪರಿತ್ಯಕ್ತಳಾದ ಕಲೆಯೆಂಬ ರಸ್ತೆಯು ಮತ್ತೆ ಬೇಟವನು ಬೆರೆಸಿದಳು. “ಇಸಿತು ದಿನ ವಲ್ಲಯಿಸಿ, ಒಲ್ಲೆನಲು ಬಳಿ ಸುಳಿವ ಬಳಿಕೆವಣಾ ! ಎನಗುಸಿರು ಕಚ್ಚ ವೇಸಿಹುದಿಲ್ಲಿ ?” ಎನಲು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದಳು. ಮೂಡವೆಟ್ಟದಿ ನಸುಕು ಅಡಿಯಿಡುವ ಮುನ್ನೆದ್ದು ಸಿರಿವಂತರರಸಂಜಿಯಾಸನದಿ ಪವಡಿಸಿರೆ ಸಿಶ್ಯಬ್ಬವಿಹ ಕೇರಿಗಳೊಳು ಧೇನಿಸುವೆನ್ನ ಮನದ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪದಿನೆಳುಗಳ ಕಂಡು ಕಳಕಳಿಸಿದವು ನೂರಾರು ಚಿತ್ರಗಳು. ಊರ್ವಸಿಯ ನಾಚಿಸುವ ಲಲನೆಯರು ಮೇಳವಿಸಿ ಎದ್ದುನ್ನೆಟಿಯ ತೆರದಿ ಮಾಯವಾದರು. ಮತ್ತೆ ಕಾಳಗದ ಬಂಟರೆನೆ ಕರವಾಳಗಳ ಕೊಡಹಿ ಮೈದೋರಿದರು. ನಂದನದ ನಂದರೆಂದೆನಲು ಅಸಮವಾದೋಜಿಯನು ತಳೆದ ಶಿಶುಗಳು ಕಣ್ಣು ಕುಣಿಕೆಯಲಿ ಕುಣಿದೋಡಿ ನಕ್ಕು ನಲಿದಾಡಿದರು. ಗೋವಳನು ಸಾಕಿ ನಲುಹಿದ ಪ್ರಪಂಚವಿದೆನಲು ಚಿಗರೆ ಸಾರಂಗಗಳು, ಧೇನುಗಳು, ನವಿಲುಗಳು, ಇಂದ್ರನೈರಾವತವು, ವಿಧವಿಧದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನದೆಡೆಗೆ ಸಂಚರಿಸಿ ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ ಮರುಳಿದವು.

ಸರಸತಿಯ ಪರಿವಾರವಿಳಿದು ಬಂದಿರುವಾಗ
 ಗೋರವಂಕ, ಪರವುಟ್ಟ, ಅರಸುಗಿಳಿ, ಟಿವ್ವಕ್ಕಿ,
 ಪಾರಿವಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೊಸವಿಸಿದುಗರೆದಿಹುವು.
 ಚೆಲುವಿಗಿಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕಳವಿಲ್ಲವೆಂದೆನಲು
 ನಕ್ಷತ್ರರಂಗವನು ಹೊಯ್ಯ ನಭಗಳು, ಉಷೆಯ
 ಹೊನ್ನಗೆಂಪಿನೊಳೆಲ್ಲ ನಾಂದ ದಿಗ್ಗುಸಿತೆಯರು,
 ರಜನಿಯಂಜನದಲ್ಲಿ ತೊಯ್ಯು ಬಹ ವನಭೃತರು,
 ಹೂವುಗಳ, ಭೂರುಹಗಳೊಡೆಯನಿಹ ಚಂದಿರನು,
 ಇಸೈಸಿತೊ ದೃಶ್ಯಗಳು,-ಕೊನೆಗಿವುಗಳೆಲ್ಲವನು
 ಉರಿಗನ್ನೆಸಲಿ ಮೀರಿ ಬಹ ಚಂಡ ಭಾಸ್ಕರನು
 ನನ್ನ ಮನದೋಲಗಕೆ ಸುಣ್ಣ-ಒಣ್ಣವನಿಟ್ಟು
 ಅನುಪಮಾಲಂಕಾರದಿಂದನು ಶೃಂಗರಿಸಿ
 ಬಗೆದರದು ತಮ್ಮ ಮೊಗಸಾಲೆಯೆಂದು !

ಅಂದು ಮನದುತ್ಸವಕೆ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ. ಚಿಂತೆಯಲಿ
 ಮುಳುಗಿರುವ ಜೀವನನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಾಡಿಸಿದೆ.
 ಉಷೆಯ ಸಮಯದಿ ಪೂರ್ವದಿಗ್ಗುಧುಲಲಟಾದಲಿ
 ಸಲೆ ಸನಾತನ ಬ್ರಹ್ಮ ಬರೆವ ತೇಜೋರೇಷೆ-
 ಗಳನೊಂದು ಕಾಂತಪಟದಳತೆಯಲಿ ಮೂಡಿಸಲು
 ನಾನಾದೆ ಕುಸುರಿಗನು, ಚಿತ್ರಕಾರನು, ಒಣ್ಣ-
 ಗಳ ಶಿಲ್ಪಿ ! ಒಂದೊಂದೆ ಮನದಲರಳಿಹ ನೋಟ-
 ಗಳನು ತೆರೆಯಲಿ ಬರೆಸು ತೂಗು ಪಾಕಿರುವದನು
 ಮನೆಯ ಮುಂದಲೆಯುತಿಹ ಧಾರಿಪೋಕರು ನೋಡಿ
 ಬಿರಳಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ! ಅಳಿದಿರುವ ಸಾವ್ರಾಜ್ಯ,
 ಮರೆತು ಹೋಗಿಹ ಸ್ವರ್ಗ, ದುರ್ಗಮವಿರುವ ದುರ್ಗ,
 ಆಹವಕೆ ಮಲ್ಲರಾಗಿರುವ ಒಲ್ಲರ ಯುದ್ಧ,
 ಅಂದಿರುವ ಭೀರ ಸಮುದಾಯಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯ,-
 ಇವುಗಳಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಸಿರಿವನೆಯಾದ ನನ್ನ ಕೆಳ-

ವೀಡನರೆ ನೋಡುವ ಗತಾನುಗತಿಕರ ಲೋಕ-
 ವೆಲ್ಲ ವಿಸ್ಮಯಗೊಳಲು, ಮತ್ತೆ ಗುಬ್ಬಿಯ ಬಾಳು,
 ಗುಬ್ಬಿವಾಸವರು ಪಡೆದಿರುವ ಮಸಣದ ಬಾಳು,
 ಅವರ ಕೂರ್ಮಗಳವರ ದುಗುಡಗಳ ಬಿಜಿಸಲು
 ವೋಹಿಸಿದರುಳಿದವರು. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಬಂದು
 ಉದಯಾಸ್ತಗಳ ರಮ್ಯತೆಯ ಬಣ್ಣನೆಯ ನೋಡಿ
 ಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗಿದರು; ಕಳಪೆಗಳ ತೆನೆಗಳಿಗೆ,
 ಮುಳ್ಳುಗಂಟೆಯ ಹೂವುಗಳಿಗಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯ-
 ವನು ಕಂಪು ಬಾಷ್ಪವಾರಿಯ ಸುರಿಸಿ ತೆರಳಿದರು !

ನಗರದೊಳಗಿಂತು ಕಲಕಲವಾಗೆ ದುಷ್ಟವಿಗ-
 ಳೆಲ್ಲ ನೆರೆದರು ಚಿತ್ರಗಳ ಕುಂದನರಸಲೆನೆ.
 ದೀರ್ಘನಿದ್ರಾಲಂಗಿತ ಕುವಿಮರ್ಶಕರೆಲ್ಲ
 ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಮಕ್ಕಿ ಕಗಳಂತೆ ಬಂದರು. ಒರ್ವ-
 ನಂದನು; “ಕುರೂಪಿ ಭಾರ್ಯೆಯ ಪಕ್ಕದಲಿ ಕುಳಿತು
 ಕಾಮುಕನು ಕಂಡ ಸವಿಗನಸುಗಳು ನೋಡಿರಿವು
 ರಂಭೆಯರ ಚಿತ್ರಗಳು !” ಬಾಣನೋರ್ವನು ನುಡಿದ:
 “ಕಾಣೆರಲ ! ನೀವಿವನ ಹಂಚಿಕೆಯ. ಸೋವಾರಿ
 ತನ್ನ ನಿತ್ಯದ ದುಡಿಮೆಯುಳಿದು ಚಿತ್ರವ ಬರೆದು
 ಜೀವಿಸಲು ಹವಣಿಸುವ.” ಪೋರನೋರ್ವನ ಮಾತು;
 “ಕೂಲಿ ಬರೆದಿಹ ಚಿತ್ರಗಳನೇಕೆ ನೋಡುವಿರಿ ?
 ಕಲಿಯ ಶಾಲೆಯಲಿದಕು ಹಿಂದಾದ ಕೆಲಸವಿದೆ.”
 ತೂಣಗೊಂಡಿಹನೋರ್ವ; ಸ್ವಗತಪರ ಭಾಷಣವ
 ಮಾಡಿದನು: “ಜೀವಾಳವಿದೆ ಚಿತ್ರದೇಸಕದಲಿ.
 ಯಾವ ಮಾರ್ಗದ ಕಲಿಯು ? ಅನೆಗವಿಗಳದಲ್ಲ.
 ಕೈಲಾಸದಾಜಿಗಿನ ಜನರು ತಂದಿಹುದಲ್ಲ.
 ಕ್ಷುತ್ರಿಯರ ನೈತ್ರಿಯಿದೆ, ಆದರದ ಮೀರಿಹುದು.
 ಏಳಿಜನರ ಶೋಭೆಯಿದೆ; ಆದರನುದೇಶಿಕವು.

ಅರ್ಥವೂಣತೆಯಿಹುದು; ವಂಗ ಭಂಗಿಯದಿಲ್ಲ.
ಇನ್ನು ಮೇಲೆನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬದಲಿಸಬೇಕು.
ಕಲೆಗೊಂದು ಬೇರೆಯಭಿಧಾನವನು ಕಲ್ಪಿಸುತ
ಇದನು ಸೇರಿಸಬೇಕು.” ಎಂದು ಕಳವಳಗೊಂಡ.

ಈ ದಿವ್ಯ ಮಾನವರ ಸಂದಣಿಯ ಸರಿಸುತ್ತ
ವ್ಯಾಕುಲಮಗಸ್ತುನಾಗಿರುವ ವೃದ್ಧನದೊರ್ವ
ಸಳಸಳನೆ ಕಣ್ಣೀರುವುಗುತಿರಲು ಅಶ್ರುಜಲ
ದಿಂದೆನ್ನ ಸಾಧಗಳ ತೊಳೆದು ಅಭಿವಂದಿಸುತ:—
“ಬಿತ್ರವಾಲೆಯೆಂತು ದಿಶೆದಿರೆಗೆ ಬೆಳಗಿಸುವ
ನನ್ನ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ! ನಿನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ನೋಡಿ
ಮೇರೆವರಿವುದು ಭಕ್ತಿ. ಆಜನ್ಮಹವಣಿಸಿದೆ
ಅಮರವಾದೊಂದು ಕೃತಿಯನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು.
ನನಗೆ ಸಾಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬಣ್ಣಗಳ ಸಮ್ಮಿಲನ—
ಮೌಮೈ ಕೈಬಿಡುತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಕುಂಡಕೆ ಕೇದು—
ಗಾಲ ತಾ ಬರುತಿತ್ತು. ಕಲೆಯೆಂಬ ಲಲನೆಗಿಹ
ನಗೆಮೋಗವ ನಾ ನೋಡಿದವನಲ್ಲ. ಹಿಂದಣದಿ
ಅವಳ ಕುಂತಳವಿಪಾರವ ದೂರ ಕಂಡಿಕುನು.
ಆದರೆನ್ನಯ ಕುಶಲ ಕೃತಿಗಳನು ಜನರೆಲ್ಲ
ಕಾವಣದಿ ಕಾದಿಟ್ಟು ಬಿಲೆಗೆ ಕೊಳುವದ ನೋಡಿ
ಜನಸ್ತೋಮಸ್ತುತಿಗೆನ್ನಲಿಹ ಪ್ರತಿಭೆಯನು ಮಾರಿ
ಕಡೆಗೆ ಕಬ್ಬಿಗರೊಡತಿ ತೊರೆವ ಕಾಪುರುಷನಿರೆ
ಮೊರೆಯುವೆನು. ನಿನ್ನ ಕೈವಾತವನು ತೋರೆನಗೆ,
ತರುಣನಿರೆ ಬರೆವ ದುಷ್ಕೃತಿಯ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದಳಿಸಿ
ಜೀವನದ ಜ್ವಾಲೆಯೆಲ್ಲವನೊಂದರಲಿ ಮುಚ್ಚಿ
ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವೆನು” ಎಂದು ಹಲುವಿದನು.

ಮರುಳಿ ವೃದ್ಧನ ಪದಕೆ ವಿನಯದಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
ನಾ ನುಡಿದೆ: “ಅಲ್ಲ ! ನಾ ಕಲೆಯ ಮಾರ್ಮಿಕನಲ್ಲ !

ಅರಿತಿಲ್ಲವದರ ಮೂಲವ ನಾನು. ಚಿತ್ರಗಳು
 ಮನದಿ ಸುಳಿಯಲು ಜೀವವದು ರಮಿಸಿಕೊಳಲೆಂದು
 ಅವುಗಳನೆ ಬರೆದಿಹೆನು. ವಿದಿತವಿಹ ವಚನವದು
 ನನಗೊರ್ವ ಕವಿವರನು ಹೇಳಿದುದು; 'ಎಲೆ ! ಕುವರ !
 ಇರುವದೆಲ್ಲವ ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಮೀರಿರಬೇಕು.
 ಇದುವೆ ಯೋಗದ ಪರಮ ಸಾಧನೆಯು. ಇಂತಿರಲು
 ನಿನಗೆ ಲಭಿಸುವದು ದೇವನ ಕರುಣೆ. ಕವಿಹೃದಯ
 ನಿನ್ನ ಸೊತ್ತಾಗುವದು.' ನಾನಿದನು ಬಳಿಸದೆಯೆ
 ಬಳಲಿದೆನು. ಇಷ್ಟವಿರಲಿಂತು ನೀವು ನಡೆಯಬಹು-
 ದೆ"ನೆ ವೃದ್ಧ ಹುಟ್ಟಿದಾಸೆಗೆ ತಿಲಾಂಜಲಿಯಿತ್ತು
 ಮುಂದೆ ದೈವವನರಸಲೆಂದು ಸಾಗಿದನು !

ಆಸಕ್ತನಿರಲಿಂತು ಚಿತ್ರಕಲೆಯುದ್ಯಮದಿ
 ಮತ್ತೆ ಮನೆಯೊಳಗಾಯ್ತು ದುರ್ಭಿಕ್ಷೆ. ಆತ್ಮಜರ
 ಕಿರಿಕಿರಿಯು ಹಿರಿದಾಯ್ತು. ಹಾಲುಬೋಸವನುಂಡ
 ಅವರ ರಸನೆಗೆ ನೀರುಗಂಜಿ ರುಚಿಸದೆ ಹೋಯ್ತು.
 ಮನೆಯವಳು ಚಿತ್ರಗಳ ನರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದೊಂದು
 ಸಲ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು. ಇಂಥ ಸಮಯದೊಳು
 ಪರದನೊರ್ವನು ಬಂದ ವಿಬುಧರೊಡನೊಡಗೂಡಿ.
 ನಾ ಬರೆದ ಚಿತ್ರಗಳ ನೋಡಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ರಮಿಸಿ
 ದೀಟವನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ ನನ್ನ ಕುವರರ ಕರೆದು
 ದೀನಾರಗಳ ಕೊಟ್ಟು ಎರಡು ಪಟಗಳನೆತ್ತಿ
 ಇವುಗಳೆಮಗಿರಲೆಂದು ಸೂಚಿಸುವದನು ಕಂಡು
 ಮಂಜು ಮುಸುಕಿತು ನನ್ನ ಬುದ್ಧಿಯನು. ಮನದೊಲವು
 ಮೈದಾಳ್ದ ಚಿತ್ರಗಳು ಪಣ್ಯ ವಸ್ತುಗಳೇನು ?
 ಕಬ್ಬಿಗನ ಮನೆಯಹುದೆ ಪಣ್ಯವಿಕ್ರಯಶಾಲೆ ?
 ಇತ್ತಲೀ ಕುವರರನು ಕರೆದು ದೀನಾರಗಳ
 ಕಸಿದಿಸಿದು ಮುಟ್ಟಿಸುವದೆಂತು ? ತೊಳಲಾಡಿರುವ

ವೃದ್ಧ ಶಿಲ್ಪಿಯ ಗತಿಯ ನೆನೆಸಿ ಮೆಯ್ಯುವೆರೆದ್ದು
 ನೊಂದು ಬೆಂದೆನು ಮನದಿ. ಕೊನೆಗೆ, “ಜೀವಂತವಳು
 ಚಿತ್ರಗಳ ರಕ್ಷಿವುದು ಪರಮಧರ್ಮವು” ಎಂಬ
 ಮಾತು ಮಿಂಚುತ್ತ ಬರಲು ಚಿತ್ರಗಳನೆದುರಿಟ್ಟು
 ಕೊನೆನೋಟವನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣುಚ್ಚಿ ಎಬುಧರೆಡೆ
 ನೂಕುತ್ತವುಗಳಿಗಿಂತು ಎರವಾದೆನು !

ಸತಿಸುತರಿಗಪುದೀಗ ಬಾಳುವೆಯು ಸುಖಮಯವು
 ಚಲ್ಲವರಿಯುವ ಕಲೆಯು ತನಿವಣ್ಣುಗಳ ಕೊಡಲು
 ಒಂದು ದೃಶ್ಯವು ಪಟದ ಮೇಲೆ ಪರ್ವಳಿಸಲಿ-
 ನೊಂದು ಪರಿಧಾಸದೊಳು ಮಸಗಿ ಬರುತಿರೆ, ಮನೆಗೆ
 ಸಿರಿವಂತರೈದಿ ತಮ್ಮಕ್ಕರಿನ ಚಿತ್ರವನು
 ಕೊಂಡು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಿತ್ತ ಮನಸಿನ ಚಪಲ-
 ಪ್ರಾಮೈ ಒಗುಮಿಗುತಲಿರೆ, ಅವರ ಮನೆಮಾಡಗಳ-
 ನೊಳನೇರಿ ಚಲ್ಲವಾಡುತ್ತ, ರತ್ನಖಚಿತವಿಹ
 ಕಟ್ಟಿನೊಳು ಕುಳಿತಿರುವ ನನ್ನ ಕೃತಿಗಳ ನೋಡಿ
 ಆನಂದವನು ಹೊಂದಿ ಬಿನ್ನಮಾಸನನಾಗಿ
 ಮತ್ತೆ ನಿಜ ಗೃಹಕೆಂದು ಮರುಳುತಿಹೆನು.

ಮುಂದೆ ಬಂತೆನಗೆ ಕೊಪ್ಪಿಪ್ರಾಣವಾಗುವ ಸಮಯ.
 ನೋವಿನಿಂದೀ ಸುಖಕೆ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾಡಿರುವ
 ವಿಧಿಯ ಕೊಲ್ಲಟಗಿತ್ತಿ ತನ್ನ ಕೊಲ್ಲಣೆಗೆಯನು
 ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳೆಂದುಸಿರುವನಿತರೊಳು ಸಲಿಸಿದಳು
 ಮರೆಯಲಾಗದ ತರದ ಬನ್ನ ಗಾಣಿಕೆಯೊಂದ !
 ಪಿಡುಗು ಹಬ್ಬಿರುವಂಥ ಪಟ್ಟಣದೊಳಾವ ಮನೆ-
 ಯಿಲ್ಲದರ ಹಾವಳಿಯನುಳಿದಿಹುದು; ಧನವಂತ,
 ಪುತ್ರವಂತರ ಮನೆಯೊಳುರಿಶೀತವೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ.
 ನೋಡಿದತ್ತೆಲ್ಲ ಸಾಯುವ ಜನರ ದೊಂದಣಿಯು,
 ಉರಿವ ಹೆಣಗಳ ರಾಶಿ. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಪರಿವಾರ

ನೆಲೆಯೂರಿತೂರೊಳಗೆ. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗಳೆನ್ನ
 ಭಿಕ್ಷಿಕಾರ್ತಿಯು ಒಣಗಿಲಂತುರಿದು ತೊಲಗಿದಳು.
 ಅರಿಯಲಾರದ ದೇಶಕಿನ್ನು ಪಯಣವ ಬೆಳೆಸ-
 ಲೇಕಾಂಗಿಯಿಹೆನೆಂದು ಕೊಂಡೊಯ್ದುಳಾತ್ಮಜರ.
 ಬಳಿಕ ಹಸುಮಕ್ಕಳನು ರಮಣಿಯನು ತಿಂದುಂಡು
 ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಘಟಸರ್ಪ,-ಮೃತ್ಯುವೆನ್ನೆಡೆ ಸುಳಿದು
 ಕೊಸರಿತದು. ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದ ನನ್ನ ಗುಡಿಗಟ್ಟಿ
 ಪ್ರಳಯಸೃತ್ಯವನೆಸಗತೊಡಗಿದವು ಚಿತ್ರಗಳು.
 ಚಿಶ್ಲಾಣವನು ಹಿಡಿದ ನಾಯಕರು ಮುತ್ತಿದರು.
 ನನ್ನ ಕಲೆಯಾಗರದೊಳನಿತು ದಿನ ಸೆರೆಸಿಕ್ಕ
 ಪಲ್ಲಣದ ಜಟ್ಟಿಗಳು ನಿಂತು ಹೂಂಕರಿಸಿದರು.
 ಮೃತ್ಯುರಾಗವ ಗೆಯ್ಯಲೆಸಗಿದವು ಪಕ್ಷಿಗಳು.
 ಗುಮ್ಮುಗಟ್ಟಿದವಂದು ಬರೆದ ಆಕಾಶಗಳು.
 ಎಲ್ಲೆಡೆಗೆ ತನ್ನ ರೆಂಕೆಗಳನೆತ್ತಿಹ ಗಿಡುಗ
 ಮರಿವಾರಿವಾಳಗಳ ನುಂಗುತ್ತ ಕಡೆಗೆನ್ನ
 ಗೂಡುಗೊಳಿಸುವರೊಂದೆ ಕಜ್ಜಿವಿರೆ, ಬದುಕಿದೆನು.
 ಏಕೆ ಬದುಕಿದೆನೇನೊ ನಾನರಿಯೆ; ಬದುಕಿದೆನು.
 ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಗುಂದಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ತನಯರಾ
 ಜಪದೇಹಗಳನೊಯ್ದು ಒಮ್ಮೆ ನನ್ನೊಡನಾಡಿ
 ಈಗ ಕಾಡುಗಳೊಡತಿಯಾದವಳ ಬಳಿಗಿರಿಸಿ
 ತನಗೆ ಪ್ರಿಯತಮರಾದವರನು ಕೊಲಬೇಕಾಗಿ
 ಬಂದಿರುವ ಗಿಡಗಾರನಂತೆ ಬಲು ಕನಲಿದೆನು.
 ನಗರದೊಳು ತಿರುಗಿದೆನು. ತಿಂತಿಣಿಸಿ ನಿಂತಿರುವ
 ಜನರಲ್ಲಿ, ಸಿಂಗರಿಸಿದಾಟನೋಟಗಳಿಲ್ಲ.
 ಜೋಲ್ಪು ನಾಯ್ಕಳ ಸಂತೆ ನೆರೆಯುತಿರೆ ಮನೆಗಳಲಿ
 ನರಳಾಟವಿರಿಯುತಿರೆ, ಅಗಲಿದರ ಮೂಕು ಕರೆ-
 ಯೇಳುತಿರೆ,—ಈ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯವನು ಕಂಡು

ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಮಬ್ಬುವರಿಯುತಿರೆ ಕಣ್ಣುಗಳು,
ನಿಲ್ಲಲರಿಯದ ನಿಗ್ಗಿಡಿಯ ತೆರದಿ ತೆರಳಿದೆನು.

ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇನು ನಿತಿಸತ್ವ ನಿಕುರಂಬ—
ವಾದಂತೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಗುಂಪು ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.
ಮಕ್ಕಳನಿದನಿಯಿಲ್ಲ; ಕಾದಲಳ ನಗೆಯಿಲ್ಲ.
ಸರ್ವಜನಪರಿತ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಯರಹಿತ
ಪರವಾತ್ಮ ಕುಳಿತಂತೆ ನಾನೊರ್ವ ಕುಳಿತಿದೆನು.
ನಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಕನಸುಗಳು ಬಿದ್ದು ಬಿಡಿರಿರುವ
ಮನವವಿಟ್ಟಿಯೊಳಂತೆ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದೆನು.
ಶೂನ್ಯವಾಯಿತು ಬಗವು; ಶೂನ್ಯವಾಯಿತು ಮನವು;
ಅತಿ ಶೂನ್ಯವಾದವೈ ಮಾನವರ ಮಾಳ್ಕಿಗಳು!
ಬಂದುಸಲ ಬಿಮ್ಮನೆಯೆ ಬಿಗಿದೆನ್ನ ಚಿತ್ರಗಳ,
ಬಂದುಸಲ ರಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿಹ ಮನೆಯ ಸಾಲುಗಳ,—
ಹಾಗೊಮ್ಮೆ ಹೀಗೊಮ್ಮೆ ಇರ್ಕೆಲದಿ ನೋಡುವೆನು.

ಮುಂದೊಮ್ಮೆ, ಪಟ್ಟಣದಿ ಕೇಡುಗಾಲವು ದಾಟಿ
ಶಾಂತಿ ನೆಲೆಸಿಹುದೆಂದು ಸುಖಿಗಳೆಹ ಜನರೆಲ್ಲ
ಹೊಸತಾದ ಕೃತಿಗಳೆವೆಯೆನೆಂದು ಬೆಸಗೊಳಲು
ಬಂದರನುದಿನ ಮನೆಗೆ ವಿಬುಧರೊಡನೊಡಗೂಡಿ.
ಪಡಿಸುದಿವುದೇನವರ್ಗೆ? ನನ್ನ ಸತಿಸುತರೆಲ್ಲ
ತೊಲಗಿದರು. ನೀವ್ ತೆರಳಿರೆಂದು ಬಿರುಸುಡಿಯುವುದೆ?
ದೇಹದಾರ್ಥ್ಯವದಿಲ್ಲ. ಬೇನೆಯೊಂದೊರಲಿಹುದ
ಕಾಣಲಾರಿರ! ಎಂದು ಬಿರುಗುಸುಡಿ ನುಡಿಯುವದೆ?
ನುಣ್ಣು ಮಾತನು ನುಡಿದೆ. “ಅಣ್ಣದಿರೆ! ಬಣ್ಣಗಳ
ಬಯಕೆಯದು ಪೂರ್ತಿಯಾಯ್ತೆನಗಿಂದು, ಸತ್ಯವಿದು.
ಈಗದರ ಹಂಬಲವೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಬೇರೊಂದು
ಕಾರ್ಯವಿದೆ ಸನಿಯದಲಿ. ನನ್ನ ಬಿನ್ನದವನಿಲ್ಲಿ

ಸಾಗುವಳಿಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ಕಡೆಗು ನಿಮಗಿರಲೆಂದು
ಬೀಳ್ಕೊಂಡೆನರಿತವರನು.

ಸೊಗಸಾದ ಚಿತ್ರಗಳ ಬರೆಯುವದದಿನ್ನಾಗೆ?
ಚಿತ್ರಗಳ ಬರೆವುದಕ್ಕೆ ಸೊಗಸು ಬಹುದೆಲ್ಲಿನ್ನು?
ತಡೆಯಲವೊ! ಮೃತ್ಯು ಬಂದೆದುರು ಬಾಯ್ಲೆರೆದಾಗ
ಮರೆತೆಯಾ ಚಿತ್ರಗಳು ಅಣಕುವಾಡಿದ ಪರಿಯ?
ಇಂತು ಕೆರಳಿತು ಮನವು ಸವಿಗಾರನಾಗಿರುವ
ದಿನವಳಿದು ಸೀಕರಿಗೊಳುವ ಸಮಯ ಬಂದಿತೆನೆ
ಬಣ್ಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲಗಳೆಯುವ ಸವಾಂಕುರವೊಂದು
ಮನದಿ ಬಿತ್ತರಿಸಿತ್ತು. ರಸದೇವಿ ನನ್ನೊಡತಿ-
ಯೆಂದು ನಲಿದಾಡಿದೆನು. ಅವಳ ಭ್ರೂವಿಭ್ರಮವ
ಬಣ್ಣಿಸುವ ಬಾಳೆ ಜೀವಿತವೆಂದು ಸೂಗುರಿಸಿ
ಉಳಿದರ ವಿಧಾನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಗೆಯಾಡಿದೆನು.
ಈ ಮಹಾದಾಸ್ಯವತಿ ವಿಫಲವಾಗಿಹುದೆಂಬ
ತಿಳಿವು ತಂದಿರುವಿರಿತವನು ತಾಳಲಾರೆನೆಲೆ!
ನನ್ನಿಗಳ ಕೂಸಿನಂತಿರುವ ಕಲೆಯೊಡನಾಡಿ
ಸತ್ಯವನೆ ಮರೆಯುವ ಮಹಾಪಾಪವೆನ್ನದಿದು!
ಹರುಷಕಿಹ ಪರಿಸಗಲ್ಲೆಂದು ತೆಗೆದಪ್ಪಿರುವ
ಕಲೆಯು ಜೀವದ ದಾಸಿ. ಕಾಲಗತ್ತಲೆ ಬಂದು
ಕವಿವಾಗ ಕಾಯುವಳೆ? ಎದೆಯೆಲ್ಲ ಕುದಿಗೊಂಡು
ಬಿರಿವಾಗ ನಿಸಹಾಯಿತೆಯಾಕೆ. ಬೇರೊಂದು
ಸೌಖ್ಯ ನೆಲೆಸಿರಬೇಕು. ತೊರೆಯಿದನು. ಸಾಕೆನ್ನು
ರನ್ನದೊಟ್ಟಿಲದಾಟ; ರನ್ನದೊಪ್ಪಲ ಮೇಲೆ
ಗುರಿಯಿಲ್ಲದಲೆದಾಟ. ಭೂಮಿತಾಯಿಯ ಕಂಡು
ಮರೆಹೊಕ್ಕು ಮನಶಾಂತಿಯನು ಪಡೆಯಬೇಕೆನಲು
ಬಹು ವಿಧದಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಜೀವಿಸಿದೆನು.

ಕರ್ರಗಿಹ ಮೆಯ್ಯು, ಕುಸಿವಂಥ ಕಾಲ್ಗಳ, ಮಂದ-

ಏಕ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳ ನೋಡಿ ಬಲು ಮರುಗಿದೆನು.
 ಮೇಲ್ವಾಯ್ದು ಬಿರುಗಾಳಿ ಸೆಳೆತವನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತ
 ಮಾನವ್ಯದವನತಿಗೆ ತ್ವೇಷಗೊಂಡಿತು ಮನವು.
 ಕಲೆಯಿರಲಿ, ಧನವಿರಲಿ, ಕೊಳುಗುಳದ ಮದವಿರಲಿ,
 ವ್ಯಾಧಿಗಳ ಬಳಲಿಕೆಯು ತಪ್ಪಿಹುದೆ? ಇಂತಿರಲು
 ಮಾನವನಿಗಾವ ಗೌರವವೇನು? ಮೋಸಗಳ
 ತವರಿನಂತಿಹ ದುರ್ಗೆ—ಯಕ್ಷಿಣಿಯು—ಎಲ್ಲರನು
 ಮುನಿಸಿನಿಂದಾಳುತ್ತಿರೆ, ಬಂದ ದುಗುಡವ ಸಹಿಸಿ
 ಸುಖವಿಲ್ಲದಳೆಯುವೆವು, ನೆರವಣಿಗೆಯಿಲ್ಲದಿಹ
 ಸೃಷ್ಟಿಯಿದು ಮಲಿನತೆಯ ಘನಮೂಲವಾಗಿಹುದು.
 ಗಾಳಿದೇರಿನೊಳೇರಿ ಕುಳಿತು ಭುವನೈಕತೆಯ
 ಕಾಣುತ್ತಿಹ ನರರೆಲ್ಲ ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗಿಳಿಯುವರು.
 ಏಕಗಗಳು ಗೂಡುಗೊಳುವವು. ತುಂಬುಜವ್ವನದ
 ರತಿಕಾರರೊಲುಮೆಗಳು ನುಚ್ಚು ನೂರಾಗುವವು.
 ಲಲನೆಯರ ನುಣ್ಣುದವುಗಳ ಬೆಳಕು ಕಳಿಯುವದು.
 ಕಲೆಯೊಳೆಸೆದಿರುವ ನುಡಿಜಾಣರಿಳೆಯಾಹತದಿ
 ನುಡಿಗೆಟ್ಟು ಕೊಳೆಯುವರು. ಇದುವೆ ರೂಹಿನ ದಾಸ್ಯ.
 ಈ ಮರ್ತ್ಯದೇಹವನು ಬಿಸುಟೊಗೆದು ನಿಂತಿರಲು
 ಧರಣಿಯಾಳಿಕೆ ತಪ್ಪಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಲಭಿಸುವದು.
 ಗಾಳಿದೇರೊಂದೇಕೆ? ಗಾಳಿಯಾಗಲುಬಹುದು.
 ಗಗನದಿಂದಿಳಿಯದಿಹ ಹಕ್ಕಿಯಾಗಿರಬಹುದು.
 ಆಮರವಿಹ ಪ್ರೇಮದುತ್ಸವ ಕುವರರಾವಾಗಿ
 ಜೆಲುವತಿಯ ಕೊನೆವರೆಗು ಕೂರ್ತು ಹೊಂದಿರಬಹುದು.
 ಕುಂದುವರಳಲ್ಲ, ಸೌಸವವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ
 ಆಕಾಶವಾಣಿಯೆನೆ ನುಡಿಯ ಚಮಕಿಸಬಹುದು.
 ಅದಕೆ ರೂಹಿನ ದಾಸ್ಯವಳಿವ ಬಗೆಯೇನೆಂದೆ.
 ಆನಂದ ಪ್ರೀತಿದಾಯಿನಿಯಾದ ಕಲೆಗಿರುವ

ಮೂಲ ತಿರುಳನು ತಿಳಿದು ಮೆಚ್ಚಿ ಬೆರೆಯುವ ರೀತಿ
ಎಲ್ಲ ಕಾಣ್ವುದು, ಎಂದು ಕಾಣ್ವುದೆಂದೆ !

ಇನ್ನಿಲ್ಲಿ ತರವಲ್ಲ ! ಮುಂದೆ ಬಹು ಸಾಧನೆಯ
ರಂಗಸ್ಥಲವನು ಶೋಧಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಸಂತಿರುವ-
ದೆಂದು ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ತೊರೆದು, ಸಲಹಿದ ನಗರ-
ದಧಿದೇವತೆಯ ನಮಿಸಿ ಸೀಮೆಯನು ದಾಟಿದನು.
ಸತಿಸುತರೊಳನೆ ಬಾಹ್ಯ ಮನೆಯ ಮೃತ್ತುವನಷ್ಟು
ಗಂಟಿನಲಿ ಕಟ್ಟಿದನು. ಅಗಲ್ಪ ಮನಸಿಲ್ಲದಲೆ
ಪೂರ್ವಾಶ್ರಮದ ನಾಲ್ಕು ಕುರುಹುಗಳು ಬೇಕೆಂದು
ಚಿತ್ರಗಳನುಳಿಸಿದನು. ಈ ಸಣ್ಣ ಸಂಸಾರ-
ದೊಡನೆ ಪಯನಿಗನಾಗಿ, ಹುಟ್ಟಿದೂರನು ತ್ಯಜಿಸಿ
ಪಟ್ಟಣಕೆ ಬಂದಂತೆ, ಪಟ್ಟಣವನೋಸರಿಸಿ
ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಾಸರೆಯನರಸಲೆಳೆದನು !

ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪರ್ವವೆತ್ತಿದು ಮಳೆಜ್ವಲಂತೆ
ನೆರೆ ನಾಚಿ ಕಾಣದಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡ ನಾಡ
ಬೀಳೊಂಟು, ಮಹರಾಷ್ಟ್ರದೇಶದುರ್ಕೆಯ ನೋಡಿ
ಅದರ ದೊಡ್ಡತೆಯಲವಿರಳವಾಗಿ ಬಿರೆತಿರುವ
ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಕಂಡು ಕಳವಳಿಸಿ, ತಳಿರಂಬು-
ವಂತೆ ಚಿತ್ತವ ಸೆಳೆವ ಗುರ್ವಾಂಗನೆಗೊಲಿದು,
ಭಾರತಿಗೆ ತಳಿದೋರಣವ ಕಟ್ಟಲಿಹ ಹಿಂದು-
ನುಟಿಗಾರನು ಪ್ರೀತಿವಿಮೃಯದೊಡನೆ ಕಂಡು,
ಪುಣ್ಯವುರುಷರ ಚನ್ಮದಾತೆಯಾಗಿಹ ವಂಗ-
ದೇವಿಯಡಿಯಲಿ ನಿಂತು ಧೇನಿಸುತ ಬಾಳಿದನು.
ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಹಸಾಧನ ಪಡೆದು ಕೃಷ್ಣೆಗಿಹ
ಸವಿನೀರ ಸವೆಸುತಿಹ ಯೋಗಿಗಳ ನಮಿಸಿದನು.
ಗೋದಾವರಿಯ ಚರಣವಾವರೆಯನಾಶ್ರಯಿಸಿ
ಧ್ಯಾನಪರರಾಗಿರುವ ಯತಿಗಳನು ಕೇಳಿದನು.

ನರ್ಮದೆಯ ಬದಿಗಿರುವ ವೊದಿನಾಡಿನಲಿ ನಿಂತ
 ಸನ್ಯಾಸಿಗಳನು ಸಲಹುವದೆನುತ ಬೇಡಿದೆನು.
 ತಂಗುವನೆಯಲಿ ತಳುವ ಮುನಿವೇಷಧಾರಿಗಳ-
 ನೀ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಿಡಿಸಿರೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದೆನು.
 ಎಲ್ಲ ನಿಷ್ಕಲವಾಯಿತೀ ಕರ್ಣರಂಧ್ರಗಳು
 ಪ್ರವಚನಗಳನು ಕೇಳಿ ಒಧಿರತೆಯನೆಯ್ದಿದರು
 ಕಾಣಲಿಲ್ಲವು ಕನಸು; ಮನವೊಂದು ದೂನಿಸಿತು.
 ಕೆಲವರೆಂದರು ತಮ್ಮ ದೇವನವಿದಲೆಂದು.
 ದೇಹತ್ಯಾಗೇಚ್ಛೆ ದುಷ್ಕಾಮವೆಂದರು ಕೆಲರು.
 ದುರ್ನಿವವನರಿಯದವರೆಂದರಿಹ ಗೂಢ
 ತಮ್ಮ ಬೋಧನೆಗೆ ದುರ್ವಹವೆಂದು. ತಿಳಿದವರು
 ತಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನು ಕರುಣಿಸಲು ಬಾರದೆಯೆ
 ಕೊರಗಿದರು. ಇಂತಿರಲು ಜೀವದಾಸೆಯನೊಂದ
 ನಿಗ್ರಹಿಸಲರಿಯದೆಯೆ ಮನದೊಳಗೆ ಕನಲಿದೆನು.

ಮನೆಯನೊಂದನು ನೋಡಿ ಒಳಸೇರಲನುದಿನವು
 ಯತ್ನಿಸುತ ಕೊನೆವರೆಗೆ ದಾರಿತೋರದೆ ಬಳಲ್ದ
 ಮನುಜನಂತೆನ್ನ ಪಾಡಾಗಿರಲು ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ
 ಹಿಮಗಿರಿಯ ಪದಗಳಲಿ ದೇಹವರ್ಪಿಸಲೆಂದು
 ಸಂಚರಿಸಿ ಗಂಗೆೋತ್ರಿಯಂದವನು ತಲುಪಿದೆನು.
 ಧವಲಗಿರಿಯನು ನೋಡಿ ಬೆವ್ವುಗೊಂಡಿಹ ಮನಕೆ
 ಗಂಗೆೋತ್ರಿಯುದಕವನು ಕಂಡು ಸಂಭ್ರಮವಾಯ್ತು.
 ಆ ನೀರಿಗಿಹ ಮಿನುಗ, ತೀವ್ರತೆಯ, ತೀಕ್ಷ್ಣತೆಯ,
 ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ನೆರೆ ನೋಡಿ ಸಂತಸಗೊಂಡ
 ಜೀವಕೆನಿಸಿತು; ಇಲ್ಲಿ ಜನರ ದುಮದುಮವಿಲ್ಲ;
 ಪ್ರಕೃತಿ ತನ್ನಂತರಂಗವ ತೆರೆದು ನಿಂತಿಹಳು;
 ಹಿಮರಾಜ ಯುಗಯುಗದ ಜ್ಞಾನವನು ಕೊಡಲಿಹನು;
 ಅವನೊಲವು ಸಂತತದಿ ಹರಿಯುತಿದೆ. ಆರ್ಯಕುಲ-

ವಾಚಾರ್ಯ ವುರುಷರಿಗೆ ಜ್ಞಾನದಾನವ ಗೆಯ್ದ
ರಾಮಾಭಿರಾಮೆಯಿವಳಿನಗೆ ಕರುಣಿಸದಿಹಳೆ ?
ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಮಿಸುವದು ವಿಪಿತವದು, ಸತ್ಯವದು.

ಆಗ ಜೋಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಕ್ಕೆ ನೋಡಿದೆನು.
ನಾಲ್ಕು ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ. ಕಣ್ಣೀರು ಪಳಗಿದವು.
ಸರ್ವಾಸುಪರಿತ್ಯಾಗಕಣಿಗೊಂಡ ನನಗೇಕೆ
ಈ ಚಿತ್ರ, ಈ ಹಾಸ, ಈ ರಾಮಣೀಯಕತೆ ?
ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನು ನಡುಬಾನೊಳಿಸಗಿದನು—
ಅವನ ಬಿಂಬವು ನೀರ ಮೇಲೆ ಧಳಧಳಿಸಿರಲು.
ನಾಲ್ಕು ಕೃತಿಗಳನಾಗ ನಾಲ್ಕು ಚೆನ್ನಿಗರಂತೆ
ಅವುಗಳೆಲ್ಲವು ಮುದ್ದಾಡಿ ಹೊನಲಿನಲಿರಿಸಿ:
“ತಾಯಿ ! ಗಂಗೆಯೆ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆಂದಿರಿಸಿಹೆನು
ವಾತ್ಸಲ್ಯದಣುಗರನು. ಈಡಾಡು, ಕಾಪಾಡು.
ನಿನ್ನಿಂದ ಬನಿಸಿದವು; ನಿನ್ನನ್ನೆ ಸೇರುವವು.
ಹಿಂದೆನ್ನ ಸತಿಸುತರ ಮೃತ್ಯುವಪಹರಿಸುತಿರೆ
ಮೌನವನು ತಾಳಿದನು ಮುಂದುಗಾಣದೆ. ಇಂದು
ಎದೆಯು ಭೇದಿಸಿದರೇನಹುದು ? ಸ್ವೀಕರಿಸಿವನು.
ನಿನ್ನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರಲು ನನಗಾವ ಭಯವಿಲ್ಲ.”
ಎಂದಂಬಿಯುಡಿಯಲಂಬಿಗರ ಗುರಿಯಿಲ್ಲದಿಹ,
ಹಸುಳರಾಟದಿ ಕೂಡಿ ತೇಲ್ವಿಡುವ, ದೋಣಿಗಳ
ತೆರದಿ ಬಿಟ್ಟೆನು. ಒಡನೆ ತಾಯಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದಳು.
ಧಾವಿಸುತ ಚಿತ್ರಗಳು ನಡೆದವೆಲ್ಲಿಗೊ ಮುಂದೆ.
ಈಗಿನಗೆ ತೊಡರ್ಡ ಸಂಸಾರದೆಸಳಡಗಿದವು.
ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದೀಗಾದೆ ನಾನೊರ್ವ:-ಸನ್ಯಾಸಿ.

ಈ ತಪ್ಪಲಡಿಯನ್ನು ನನ್ನ ನೆಲೆವೀಡೆಂದು
ತಿರುಗಾಡಿ ತಂದಿರುವ ತನಿವಣ್ಣುಗಳ ತಿಂದು
ಕೊಲ್ಲಿಗಳ ನೋಡುತ್ತ ಕೊನೆಗೊಂದು ರಮ್ಯವಿಹ

ಸ್ಥಾನವನು ನಿರ್ದೇಶಿಸಲೆ ಸಗೆ ಶಯ್ಯೆಯೆನೆ
ತಿಂಗಳಿನ ಬೆಳಕಿನಲಿ ನಗುತಲಿದ್ದಳು ತಾಯಿ.
ಆವಳ ಮಂಚುಳ ನಿನದವೆನ್ನ ಕಿವಿವೊಗುತಿತ್ತು.
ಆವಗಲೊ ನಿದ್ರಿಸಿದೆ, ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಜುಮ್ಮೆನಲು
ಮೈಯ್ಯವಿರು, ನಿಮಿರಿ ನಿಂತಿರಲು ತಲೆಗೂದಲವು,
ಈ ಮೂಗು, ಈ ಕಣ್ಣು, ಈ ಬಾಯಿ ಮೇಳವಿಸಿ
ಕಣ್ಣಾಗಿ ನಿಂತಿರಲು, ಒರ್ವ ತೇಜಃಪುಂಜ
ಯತಿವರನು ರಾಜತೇಜವನು ಬೀರುತ ಬಂದ !
ಎಳೆಗೆಂಪು, ಬಿದಿರಾಳು, ನಸು ಎತ್ತರದ ನಿಲುವು;
ಬಿರಬಿರನೆ ನೇತ್ರಗಳು; ಚಂದಿರನ ಅರಳುಮೊಗ;
ಬಂದು ಬಳಿಯಲಿ ನಿಂತು ಕರ್ಣಗಳ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ
ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆಳಕನೆಲ್ಲವ ತನ್ನ ಕಂಗಳಲಿ
ಸೆಳೆದಿರಿಸಿ ಸಾಯುಜ್ಯಮಂತ್ರಗಳನೂದಿದನು.

ನೂರು ಮೆಲ್ಲಡಿಯಿಟ್ಟ ನೂಪುರದ ಮೆಲ್ಲನಿಯಲಿ
ಕರ್ಣಗಳ ಸೇರುವಂತಾಗಿರಲು ತಡವರಿಸಿ
ಪ್ರಜ್ಞೆ ಬರುವನಿತರೊಳು ಮುಗಿಲೆಡೆಗೆ ಕೈನೀಡಿ
ದಿಶೆಗಳುಲಿವಾಲಿಸುವ ನನ್ನ ರೂಪವ ನೋಡಿ
ನನಗೆ ತುಸು ಭಯವಾಯ್ತು; ದೂರ ಪರ್ವತದಡಿಯ-
ನಾರೊ ಸೇರುವದರಿತು ಮಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲದೋಡಿದೆನು
ಯಾರಿಲ್ಲ; ಧವಲಗಿರಿ; ಚಂದ್ರ; ಗಂಗಾಮಾತೆ;
ನಾನು; ಮತ್ತೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಗುಣಿಸುತಿಹ ಮಂತ್ರಗಳು !
ತಂಗಾಳಿ ಮೆಲ್ಲಡಿಯನಿಡುತ ಸಾಗುತಲಿತ್ತು.
ಉಷೆಯ ಚಿನ್ನಗಳೆಸೆಯೆ ಚಂದಿರನ ಕಾಂತಿ ತುಸು
ಕೇದಗಿಯ ಬಿಳುಪೇರಿ ಕಾಲೆಗೆಯುತಿತ್ತು; ನಸು-
ಕಿಲ್ಲಿ ನಸುಕಲ್ಲಿ ನಸುಕೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ ನಸುಕೇರಿ
ಬೆಳ್ಳ ಬೆಳಗಾಯಿತ್ತು ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ! ನದಿಗೋಡಿ,
ತಾಯ ನೊರೆವಾಲ ನೆರೆ ಬಾಯೆರೆಯು ಸವಿಯುತಿರೆ,

ನೀರ್ಮುತ್ತುಗಳ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ಕಣ್ ಕಣ್ ಬಿಡಲು,
 ಆದಳ ನೀರ್ನಿಂತೊಮ್ಮೆ ಈ ನೊಸಲು ಬಿಸಲಾಗಿ
 ಪಾಪಗಳ ಮೊಟ್ಟಿಯಾಗಿರುವ ದೇಹವನದ್ದು -
 ತಾ ಪರಮ ಸಲಿಲದೊಳು, ಉದಿಸುತಿಹ ಭಾಸ್ಕರನ
 ಪಾದಗಳನರ್ಘ್ಯದಿಂ ತೊಳೆದು ಪೂಜಿಯ ಗೆಯ್ದು
 ಈಚೆ ದಂಡೆಗೆ ಬಂದು ಭುವಿಗೆ ನಮಿಸುತ ಕುಳಿತೆ
 ಧ್ವನಿಸುತಿರಲೊಂದು ಗುರುಮಂತ್ರ ಹೃದಯಾಂತರದಿ:
 "Imagination is the body of *Thought*
 Be it for thee to find its harness out "

ಸೂಕ್ತವನ್ನು ನ್ನಿ ಸುತ ಉನ್ನೀಲಿಸುತ ಕುಳಿತೆ.
 ಆಗ ಸರಿಯಿತು ಜ್ಞಾನಪಲ್ಲಟದ ತೆರೆಮರೆಯು.
 "ಮೂಲಸತ್ಯದ ತಿಳಿವು ಎಲ್ಲದರ ಮೂಲವದು.
 ಅದರ ವಾಹನವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯನಣಿಗೊಳಿಸು!"
 ಎಂಬ ಮಾತನು ವಿಾರಲಾರದೆಯೆ ನುಡಿಯುತಿಹೆ
 ನಿಮಗಿದರ ಗೂಢವನು, ದೇಹವನು ತ್ಯಜಿಸಿದರು!
 ಮತ್ತೆ ಧ್ಯಾನವ ಬಿಳಿಸಲಾ ಮಂತ್ರವನು ಕುರಿತು
 ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಮರಿಗಳಂತಿರುವೆನ್ನ ಭಾವಗಳು
 ರೆಕ್ಕೆಗೊಳುತೆಲ್ಲೆ ಡೆಗೆ ತಾವೆ ಸಂಚರಿಸಿದವು.
 ಕಲೆಯನತಿ ದೂಷಿಸಿದೆ; ಕಲೆಯನರಿಯದಲಿಂತು
 ಮೂಲವನು ತಿಳಿಯಬಹುದೇನೆಂದು ಮರುಗಿದೆನು.
 ಅಳವಿಲ್ಲದಿಹ ಜಿಲುವಿನೇಕಮೇವತೆಯದರ
 ಒಹುವಿಧತೆಗಿಹ ಪಂಪು-ಸೊಂಪುಗಳ ಕೂರದಲೆ
 ಕಾಣುವದು ದುಃಸಾಧ್ಯವೆಂದೆನಿಸಿ ರಸದೇವಿ-
 ಯನು: ಚಿತ್ತದೊಳು ನಮಿಸಿ ಅವಳ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದೆನು.
 ಕಾಣ್ಕೆಯನು ತುಂಬ ನೆರೆಯಂತೆ ಬಂದಿಹ ಕಣಸು-
 ಗಳ ಕೂಟವನು ಕರೆದು ಮನ್ನಿಸಿದನರ್ತಿಯಲಿ.
 ಜಲುವತಿಯ ರೂಹುಗಳಿಗಿರುವ ಜಂದವ ತಿಳಿದು

ಅದನೊಂದಿ ಬಾಳ್ವ ಸಮರಸದ ಬಾಳ್ವೆಯು,—ಅದನು
 ಕಲೆಯಾಗಿ ಜೀವಂತಗೊಳಿಸಿ ನಿಲಿಸಿದ ಕೂರ್ವೆ
 ಸುಮುಹೂರ್ತದೊಳು ಫಲಿಸಿ ಮೂಲಸತ್ಯವು ತಳೆದ
 ದೇಹವಾವರಣವದು—ಮಾಯೆ, ಕಲ್ಪನೆಯೆಂಬ
 ರನ್ನವಲ್ಲಣ—ಹೋಗಿ, ಆಕೃತಿಯನಡಿಗಿಸಿಹ
 ಚೆಲುವೆಂಬ ಸತ್ಯವನು ಬೆರೆವ ಸಂತಸವುಕ್ಕಿ,
 ದೇಹದೀ ಸೆರೆ ಕಳೆವುದೆಂಬ ನಂಬಗೆಯೂರಿ
 ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಶಾಂತಮಾನಸನಾದೆ ಭುವನದೊಳು.

ತಪ್ಪಲಡಿ ಶಯ್ಯೆಯದು; ಗಂಗೆ ಸಲಹುವ ಮಾತೆ;
 ಈ ರನ್ನದೊಟ್ಟಿಲಕೆ ಮುಗಿಲೆ ಮುತ್ತಿನ ಚಂಚು !
 ಸಿಕ್ಕಿವಿನಿದಿನಸುಗಳ ಬಿದ್ದಣವು ಹಿರಿದಾಯ್ತು.
 ಗಿರಿಯಡಿಗೆ, ಮುಗಿಲಡಿಗೆ, ಮನದಡಿಗೆ ಚಿರಶಾಂತಿ.
 ಸುತ್ತಲಿಹ ಚೆಲುವೆಲ್ಲ ಚೆಲುವತಿಯ ತಲೆದುಡಿಗಿ,
 ಅಲ್ಲಿ ಸಂಚಲಿಸುತಿಹ ಕಡ್ಡಿಯಾನೊಂದೆಂದೆ!
 ಹೊಂಗಿರಿಯ ಮೇಲೆ ತೇಜಗಳ ಜೋಗಿರಲಲ್ಲಿ
 ಮಳೆಬಿಲ್ಲ ವ್ಯೂಹಗಳಿಗೊಂದು ಬಣ್ಣದ ಮಿಣುಕು
 ನಾನೆಂದೆ. ಇನಿತು ದಿನ ಹೇಗೆ ಮರೆತೆನೊ ಕಾಣೆ!
 ಭೃಂಗಕೇಲಿಯಲಿ ಸುರಕನ್ಯೆಯರ ನುಣ್ಣರವ,
 ತಳಿದೊಂಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗಿಲೆಂಪ ತರಹವನೊಂದು,
 ಬಯಲಿನೊಳು ಸಿರಿದಾಣವನು, ತಾಣದಲಿ ಬಯಲ—
 ನಸುಭವಿಸಿದಾಘ್ಯತೆಯು ಮಿಗಿಲಾಯ್ತು. ಹೂವುಗಳ
 ಮುತ್ತಿಟ್ಟಿ. ನೀರ ತನಿದಂಪಿನಲಿ ಮನವಾರೆ
 ಮುಳುಗಿದೆನು. ತಣ್ಣಿಸಿಲ ತನಿವೇಟವನು ತಳೆದು
 ನಿಮಿರಿದೆನು. ಎಶ್ವವನು ತುಂಬುವ ಸತ್ಯವೇ!
 ಎಂದು ಕುಣಿದಾಡಿದೆನು, ಕುಲಿಕಿದೆನು, ಗುಡುಗಿದೆನು!

ಸತ್ಯವದು ಕಣ್ಣೊಳಗೆ ಸ್ಫುರವಾಗಿ ನೆಲಿಸುತಿರೆ
 ಒಂದೆ ಬೆಳಕೆಲ್ಲೆಡೆಗೆ ಅರಳಿ ನಿಲ್ಲುತ ಮುಗಿಲೆ—

ನೋಳಗಿಂದ ಸುರಿದಿತ್ತು; ನೀರಿನದೆಯನು ತೆರೆದು
 ಸರೆಸವಾಡುತಲಿತ್ತು; ಗಿರಿಗಳನು ಹೊಂದಿತ್ತು;
 ಹುಲ್ಲು, ಮರ, ಹೂವುಗಳ ನಿರತೆಯಲಿ ತೋರಿತ್ತು.
 ಹೊಟ್ಟೆ;-ಹಸಿವೆನಲ್ಲಿ; ಗಾಳಿಯನು ಸೇವಿಸಿತು.
 ಅವಯವಗಳಲುಗಾದಲ್ಲಿ; ಕುಳಿತಿರುವಲ್ಲಿ
 ಕೂರ್ತದನು ಕೊಳುತಿಹವು; ಉಸಿರು ಮೆಲ್ಲುಲಿದಿತ್ತು.
 ನೀರವತೆ, ಆನಂದ, ಅರ್ಧಪೂರ್ಣತೆ, ಬೆಳಕು.

ಪೂರ್ಣಯೋಗವದಿಂತು ಬಂದು ಮೈಮರೆಸಿರಲು
 ಯಾವ ದಿನವದು ಕಾಣೆ, ಒಮ್ಮೆ ತಾವೆಯೆ ಕಣ್ಣು
 ನೀಟಾಗಿ ತೆರೆದಿಹವು; ಸುತ್ತು ನೆರೆ ನೋಡಿದೆನು.
 ಸಡುಗತ್ತಲಾಗಿತ್ತು; ಚಿಕ್ಕೆಗಳ ತಿಂತಿಣಿಯು
 ಬಾಂದಳವ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ನೆರೆದಿತ್ತು. ಹಿಮಜಾತೆ
 ಧ್ಯೇನಿಸುತ ಸಾಗುಹಳು; ಅವಳನಾಗಸಗಂಗೆ
 ಕರೆಯಲನುವಾಗಿಹಳು. ಎಲ್ಲಹೆನೊ ನೆನಪಿಲ್ಲ,
 ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ಮೌನಗೊಂಡಿರುವ ತಾರಾವಲಯ-
 ವನ್ನೊಡೆದು ಧಾವಿಸುತ ಬಂತೊಂದು ದಿವ್ಯಪ್ರಭೆ.
 ಎಲ್ಲ ಬೆಳಕಿಗೆ, ಎಲ್ಲ ಇರುವಿಕೆಗೆ, ಗರುವಿಕೆಗೆ
 ಮೂಲಕಾರಣವಾದ ಹಿರಿ ಬೆಳಕು ನಿರಿಮುಗಿಲಿ-
 ಸಂತೆ ಇಳಿಯುತ ಬಂತು. ಅದರೋಜಿಗಳಿಸಿದವು
 ತಾರೆಗಳು. ಬಾನಿಳಿಯ ಗಂಗೆಯರು ಸಂಗಮಿಸಿ
 ಶೋಭಿಸಿದರದರ ನಗೆಯಾಗುತ್ತ. ಬೇರೊಂದ-
 ದಾವುದುಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ: ನಾನು, ನೀಳ್ಳೆಳಕೊಂದು.
 ಆ ಜೀವಚುಂಬಕವ ಕಂಡೊಡನೆ ಸಂಭ್ರಮಿಸಿ
 ಮನವೆಂಬ ರನ್ನವಟ್ಟಿಗಿಯೊಡೆದು ಮೃತ್ತಿಕೆಯ
 ಮೇಲ್ಮಾಡವನು ತೆರೆದು ಕಿಡಿಯೊಂದು ನೆಗೆದಂತೆ
 ಅಂಗುಲಿಯ ಸಖದುದ್ದ ಕುಡಿದಿಪ ಮಸುಳ್ಳಂತೆ
 ಮುಗಿದು ಹೋದೆನು ಲೀನನಾಗಿ ತನಿವೆಳಕಿನೊಳು.

ದೇಹವದು ನೆಲಕುರಳಿ ನದಿಯ ನೀರೊಳು ಮುಳುಗಿ
ಕಣಕಣದಿ ಪುಣ್ಯವನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಮನ, ಬುದ್ಧಿ,
ಇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂದಿಗೋ ಭೋಗಿಸಿದ್ದುವು ಲಯವ.

ಇಂತು ಕಥೆ ಮುಗಿದಿತು. ಎನ್ನ ನಾಲಿಸಲಿನ್ನು
ಮನವಿರಲು ಮರೆಪೋಗುವದಾ ವಿಹಗಗಳ ದನಿಯ,
ಇನಿಯರಿನಿವಾತುಗಳ, ಸಂಜಿಮುಂಜಾವುಗಳ,
ತನಿವಣ್ಣದೈಸಿರಿಯ, ಎದೆಯೊಲವ, ಈ ಧರೆಯ !

ತಾಯವ್ವನ ಸಮಾಧಿ

ತಾಯವ್ವನ ಸಮಾಧಿ

(ಮೊದಲನೆಯ ಪಾಠ)

ಈ ಕವಿತೆಯ ಮೂಲವು ನನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿದೆ. ವಿಧ ವಿಧವಾಗಿ ಪಲ್ಲಟಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಎರಡನೆಯ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರವನ್ನು ಪೂರ್ತಿಗೊಳಿಸಲೆಂದು ಉಳಿದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೆಣೆದುಕೊಂಡೆನು.

ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿದುದೆಂದರೆ “ಮರದ ಒಳಮೈಯ್ಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಊರವವೇ” ಸರಿ. ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ-ವಿಶ್ವಾಸದಲ್ಲಿ - ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದುದಾದರೆ ಅದು ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಹೊಂದಲೇಬೇಕು. ಯಾವ ಭಾವನೆಯೇ ಇರಲಿ, ಅದು ಬಲವಂತವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದೃಢವಾದ ವಿಶ್ವಾಸಬೇಕು. ತಾಯವ್ವನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಕಾಣಬಯಸಿದ್ದು ಈ ತೆರನಾದ ವಿಶ್ವಾಸ; ಅದರ ಫಲವಾಗಿ ಬರುವ ದರ್ಶನ.

ಆದರೆ ಈ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಕಥೆಯ ಕುಂದಣವು ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಕೂಸು ಗಿಳಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಥೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವಿಶೇಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಕಥೆ, ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ನನಗೆ ಇದನ್ನೊಂದು ಬಾಸಪದ ಕಥೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ಇಂತು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ನಾನು ತಾಯವ್ವನ ಕಥೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ‘ಮರದ ಒಳಮೈಯ್ಯಿಂದ ಬಂದ ಆ ಊರವ’ಕ್ಕೆ ಮೊದಲಿನಿಂದ ಮೊಳಿಸಿದ್ದ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯು ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಂಡಂತೆ ತೋರ

ಲಿಲ್ಲ. ಕವಿತೆಯು ನಿಜವಾಗಿ ಮೂರನೆಯ ಭಾಗದಿಂದ ಸುರುವಾಗಿರುವ ದೆಂದೇ ನನ್ನ ಭಾವನೆ. ಮೊದಲಿನ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯೆಂದು (Back ground) ಮಾತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದು.

ಮೂರನೆಯ ಭಾಗವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಸೆಳೆದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಜಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದೆನು. ಆದರೆ ತಾಯವ್ವನ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವದೂ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯು ಪಡೆಯಲೆಳಸಿದ ಸಮಗ್ರತೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಅವಳ ಭಾವನೆಯು ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಫಲದಾಯಕವಾದಾಗ ಅವಳ ಜೀವನವೂ ಏಶೇಷವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿರಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ ನನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯು ಆ ಬಾಳುವೆಯ ಹೊಸತನವನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲು ಹವಣಿಸಿತು. ಒಂದು ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಕಂಡು ಆ ಅನುಭವದೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತ ಜೀವನದ ಸಾಮಾನ್ಯತೆಯು ತುಸುವಾದರೂ ಸರಿದೇ ಸರಿಯುವದು. ಕೊನೆಯ ಭಾಗವು ಒಂದು ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷೆ, ಒಂದು ಅಲಂಕಾರ.

ಪುಣೆ
೧೦-೧೧-೩೪ }

ವಿನಾಯಕ

ತಾಯವ್ವನ ಸಮಾಧಿ

೦

ಬಂದೂರು; ಆ ಊರಿ-
ನೊಂದು ಮನೆಯೊಳಗಿತ್ತು
ಗಂಡ ಹೆಂಡತಿಯೊಂದು ಸುಖದ ಜೀವನ.

ಬಂದು ದಿನ ಅವರಿಗಿರು-
ವೊಂದೆ ಮಗು ತೀರಿತ್ತು.
ಏಳೆರೊಳಗಿರಲಿಲ್ಲ, ಬಂತು ಕೇಡು.

ಎದ್ದು ಉನ್ನಾದಿಸಿಯು
ಮುಂದೆ ಕುವರನ ಶವವ
ಎತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ಯಾಳೊ ಬಸದ ಬಳಿಗೆ !
ಎಲ್ಲ ಹರಹಿದ ತಲೆಯು;
ಎಲ್ಲೆಯರಿಯದ ಸೆರಗು;
ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೆಯ್ಯು ಪರಿತಿಹುದು ಚಳಿಗೆ !

“ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆಯಂಥ
ರಾಜಸುತನನು ಪಡೆದೆ.
ಜೀವವಂಕುರಿಸದಲೆ ಅಳಿವುದುಂಟೆ ?
ಪ್ರಜೆಗಳನು ಕೊಲುವಂಥ
ನೈಜ ನಿಯಮಗಳನ್ನ
ಸೃಜಿಸುತ್ತರೆ ದೇವನಲಿ ನ್ಯಾಯವುಂಟೆ ?”

“ನೆರೆದವರು ನೀವೆಲ್ಲ
 ಕೆರಡಿ ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ ನೋಡಿ !
 ಮರೆತಿಲ್ಲ ಮಗುವನ್ನು ತನ್ನ ನಗೆಯ.
 ಈ ಮುದ್ದು ಕುವರನಿಗೆ
 ಯಾ ಮರಣ ಬರಬಹುದು ?
 ಆ ಮರಣ ಕಡಡಿಸಿಹುದೆನ್ನ ಬಗೆಯ !”

“ಸತಿಯನುಳುಹಿಸಿಕೊಳಲು
 ಸುತನ ಬಿಸುಟಿದ ಪತಿಯೆ !
 ಇದು ಯಾವ ನಗೆಗೇಡು ! ಎಂಥ ಕೇಡು !
 ನಿಮ್ಮ ಮನೆ ತೊರೆದೆನಿದೊ !
 ಎತ್ತಿಕೊಂಡೆನು ಮಗುವ;
 ನಿಮ್ಮ ನಟನೆಯ ಕೋಪಕಿದುವೆ ಸೇಡು !

ಮಲಗಿತೇಕೀ ಕೂಸು ?
 ಅಲುಗಿರಲಿ ಇನ್ನೀಸು;
 ಕಾಲಂದುಗೆಯು ಇಲ್ಲದಿದ್ದ ಕೂಸು !
 ನನಗಿರಲಿ-ಇನ್ನೀಸು
 ದಿನವಿರಲಿ ಈ ಸೊಗಸು !
 ಕೂಸಿರಲು ಇನ್ನೇಕೆ ಹಾಸು ಬೀಸು !”

“ತೋಳೆ ತೊಟ್ಟಿಲವೆಂದೆ;
 ಅದಕೆ ಮಲಗಿದೆ ಜಾಣ !
 ತೋಳೆ ಕೈತಾಳವಿದೆ. ಎದ್ದು ಕೇಳು !
 ಮೊಲೆದುಂಬಿರುವ ಹಾಲು
 ನಿನಗಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದೆ;
 ಅಲ್ಲ ! ಹೊಯ್ತಾಲ್ಲ ! ಎದ್ದು ಏಳು !”

“ಇನ್ನು ನಿದ್ರೆಯೊಳಿಹನು;
 ಬನ್ನ ಗೊಳಿಸಲು ಬೇಕು
 ಚೆನ್ನಿ ಗನ; ಅಂದರೆಚ್ಚ ರಗೊಳುವನು !
 ಮರದ ರೆಂಬಿಯಲಿರಿಸಿ
 ಅರಿಯದೊಲು ಸಾಗಿದರೆ
 ಮರುಚಣವೆ ಅರಮರವು ಮುಗಿದಳುವನು !”

“ಇದೊ ! ಹರಿದೆ ಸೀರೆಯನು !
 ಕೊಂಬೆಗಿದ ಕಟ್ಟುವೆನು-
 ಎದೆಯ ಮಾಣಿಕ್ಯವನು, ಕರುಳ ಸೊದೆಯ ;
 ಕೊಂಬೆಗಳ ಗೂಡಿನಲಿ
 ಇಂಬಾಗಿ ಇರಿಸಿಹೆನು;
 ನಂಬುವಿಯೊ ಇಲ್ಲವೋ ಈ ಪ್ರಮದೆಯ ?”

“ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಕಿತ್ತೋಡಿ
 ಕಚ್ಚಿ ತುಟಿಯಲಿ ತುಟಿಯ
 ಮುಚ್ಚು ಮರೆಯಿಲ್ಲದಲೆ ಮುತ್ತಿಡುವೆನು.
 ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು ಎದೆಯಲೆದೆ,
 ಅಚ್ಚೊತ್ತಿ ಮೊಗದಿ ಮೊಗ,
 ಎಚ್ಚರಿಯೆ ಕತ್ತಿನಲಿ ಕತ್ತಿಡುವೆನು.”

ಹೀಗಂದು ಸಾಗಿದಳು
 ಮಗುವಿರಿಸಿ ಮರದಲ್ಲಿ
 ಮರುಳಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಕರೆಯಲೊಡನೆ !
 ಶವದ ಕರೆ ಕೇಳಿಸದು;
 ಶವ ಕೂಡ ಕಾಣಿಸದು,-
 ಮರುಮರುಳಿ ನೋಡುತ್ತಿರೆ ಮ್ಲಾನವದನೆ !

ಓಡಿ ಬಂದಳು ತಿರುಗಿ.
 ಸೋಡಿದರೆ ಮಗುವಿಲ್ಲ !
 ಹಾಡಿಕೊಂಡಳು ತಿದ್ದ ಕಾಕೆ ವನದಿ.
 ಇಸಿದಾದ ದನಿಯೊಂದು
 ಮರದಲ್ಲ ಕೇಳಿ ಬರೆ
 ನವ ಶಾಂತಿಯಂಕುರಿಸಿತವಳ ಮನದಿ !

೨

“ಮರದ ಬಳಮೆಯ್ಯಿಂದ ಬಂದ ಊರವವು
 ಛೈರವನ ನಾಟ್ಯವಲ್ಲ.
 ನನ್ನ ಪ್ರಾಣದ ಗಿಳಿಯು ಅಲ್ಲಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿರೆ
 ಅದು ಏನು ಜೋಡ್ಯವಲ್ಲ.”

“ಕನ್ನವುರವನು ನುಂಗಿ ಕಿವಿಯೆ ಹೊನ್ನಾದಂತೆ
 ತರುವಿಗರೆ ಬಸಿರು ಬಯಕೆ,
 ನನ್ನ ಹಸುಳನ ಧರಿಸಿ ಶ್ರೀಮಂತವಾಗಿಹುದು:
 ಹಸಿರೆ ತೆರುಡಿಯದಕೆ.”

“ಕೇಳಿದೇನಷ್ಟೆ ರಿಯು ! ಎಲೆ ಎಲೆಯು ಕರೆಯುತ್ತಿದೆ
 ‘ಎಲೆಲೆ ! ತಾಯ್ ! ನಿಲ್ಲು ! ನಿಲ್ಲು !
 ನೀ ಕೂರ್ತ ತಳಿರಾಗಿ ಭಳಿರೆಂದು ಬರುತ್ತಿಹೆನು ?’
 ಇದು ನನ್ನ ಕೂಸ ಸೊಲ್ಲು !”

“ಪ್ರಾಸಕನು ಪ್ರಾಸವಿರುವಂತೆ ಕೂಸದು, ತಾಯೆ !
 ಗಳಿಗೆಯಾಟವು ಎಂದಿಗೂ !
 ಒಬಮಂತ್ರಾಕ್ಷರದ ತೆರದಿ ಈ ತಳಿರಾಟ
 ಹೊಸತಿಹುದು ಎಂದೆಂದಿಗೂ !”

“ಎಲೆ ಎಲೆಯು ನಗುತ್ತಿಹುದು; ಎಲೆ ಎಲೆಯು ಅಳುತ್ತಿಹುದು:-
ನನ್ನಣುಗನಳುವು ನಗುವು.
ಅಹಹ ! ಚೀತನೆಗೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಧಾವಿಸಿ ಬಂತೊ
ನನ್ನ ತಾಯ್ತನದ ಸೊಗವು !”

೩

“ಉದ್ಧರಿಸಿ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವಂತಹ ಮಹಿಮೆ
ಬಂತು ನಿನಗೆನ್ನ ಮಗು, ವಿದ್ಯಾಧರಾ !
ಇದ್ದೊಬ್ಬ ಕುವರನನು ಕಳಕೊಂಡ ಹಳವಂಡ
ಬಯಲಾಯ್ತು ನಿನ್ನ ಬರವಿಗೆ ಸೋದರಾ !”

“ಪರ್ಣೋಪವಾಸವದು ಗಾನ ಹೊರಹೊಮ್ಮುತ್ತಿರೆ
ಕರ್ಣೋಪಕರ್ಣವಾಗಿರದೆ ತಾನು ?
ನೂರೊಂದು ಗಿಳಿವಿಂಡು, ಕೋಕಿಲದ ಎಳಿವಿಂಡು,-
ಇವನೆಲ್ಲ ಮೇಲ್ಗಟ್ಟಿ ಬಾರದೇನು ?”

“ಎಲೆಯ ಹಿಂದಕೆ ನಕ್ಕು ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಕ್ಕು;
ಮೊಗ್ಗಿಯೆದೆಯಾಗುತ್ತ ಮೊಗವ ತೋರು !
ಸುಮನೋವಿಕಾಸದಲಿ ಮೃದುಹಾಸ ಸಿಕ್ಕಿರಲಿ;
ಸುಗ್ಗಿಯೆದಿನಾಡಿನಲಿ ಕಂಪುಬೀರು !”

“ಮನಸಿಜ-ವಸಂತರನು ಗೆಳೆಯರನು ಮಾಡಿಕೊಳು;
ನಿನ್ನ ಮುದ್ದುಗಳೆಲ್ಲ ಮಧುರವಿರಲಿ.
ಬನದೇವಿಯರ ಕಂಡು ಮನ್ನಣೆಯನಿತ್ತು ಬಾ;
ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ ಚೆದುರವಿರಲಿ !”

“ಈ ಹೆಮ್ಮರವ ಕಿತ್ತು ಮನೆಯ ತೋಟದಲಿಟ್ಟು
 ದಿನವು ದಸಿಯಾಲಿಸುತ ನಲಿಯಲೇನೆ ?
 ಅವರಿಗೇ ಪಾರಿಚಾತದ ಕತೆಯನುಸುರುತ್ತು
 ಸಖಿಯರೊಡನೆಯೆ ಕಾಲ ಕಳೆಯಲೇನೆ ?”

“ಮರವು ಒಲ್ಲೆನ್ನು ತಿದೆ; ಎಲೆಗಳನು ಕಂಪಿಸುತ
 ಬಂಡನೆಚ್ಚಿಸುವಂತೆ ರೋದಿಸುವವು.
 ಗಾಳಿಪಂಡಿತನಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಬಂದವರಂತೆ
 ಮತ್ತೆ ಹಲಕೆಲವನ್ನು ವಾದಿಸುವವು.”

“ಎಲ್ಲೆ ಸುತನಲ್ಲಿ ಮನೆ; ಲತೆಯಂತೆ ಬೆಳೆದಿಲ್ಲಿ
 ನಿಲ್ಲಬಹುದಿರಲೀವರೊಂದೆ ಗುಟ್ಟು.
 ಅವನ ಹೂಗಣೆಗೆನ್ನ ಕುಸುಮಗಳ ಪೊನೆ ಮಾಡಿ
 ಹೂವ ತಲೆದುಡಿಗೆಯಲಿ ಕೈಯ್ಯನಿಟ್ಟು.”

“ ‘ಆ’ ಎಂದು ‘ಊ’ ಎಂದು ಮರವಂದು ಎಲೆಯಂದು
 ನೆಲಗಾಳಿಯಂದಂದು ಇರಲು ದುಂದು,-
 ‘ಮಗುವೆ! ಜೋ! ಜೋ!’ ಎಂದು ಜಾಯಂದು ಮೆಯ್ಯಂದು
 ತೆರಳಬಹುದಮ್ಮಯ್ಯ ! ಜೀವವಂದು !,

೪

ಎನಿತೊ ದಿನಗಳು ಬಂದು
 ವನವಾಸ ಕಳೆದಿಹವು.
 ಬಸದಲಿಹಳಾ ತಾಯಿ ಸುತನ ಬಳಿಗೆ.
 ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೆಯ್ಯವಳು
 ಎಲ್ಲೆಯರಿತಿಹ ಸೆರಗ
 ಮೆಲ್ಲನಿರಿಸುತ ನಡುಗದಿಹಳು ಚಳಿಗೆ !

ಪತಿ ಬಂದು ಯಾಚಿಸಿದ;
ಊರರಸ ಸೂಚಿಸಿದ;
ನೆರೆದ ಯೋಷಿತೆಯರತಿ ಯೋಚಿಸಿದರು.

ಮರವನೀಪರಿ ನೋಡಿ
ಏನು ಪಡೆದಿಹಳೇನೊ !
ಊರವರು ಬಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದರು.

ಮೆಲ್ಲನೆಂದಳು ತಾಯಿ:
“ಇಲ್ಲಿಹುದು ಸ್ವಸಿವಾಸ;
ಇಲ್ಲಿಹುದು ನನ್ನೆದೆಯು ತೆರೆದ ನಾಡು.
ಹುಚ್ಚೆಲ್ಲ, ಕಿಚ್ಚೆಲ್ಲ,
ಸುಚ್ಚೇನು ಹೇಳುವದು ?
ನೆಚ್ಚುವದು. ದೇಶಕಿಶ್ಲಾವ ಕೇಡು.”

“ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು
ತಂದು ತೇಗುವೆನಿಲ್ಲ.
ಮಂದಿ ತಂದಿಹುದನೇನೆಂದು ತಿಂಬೆ ?
ಋತುವಿಗೊಂದೆಲೆಯಂತೆ
ಬಡಿಸಿ ತಂದಿಡಬಹುದು;
ಆದು ನಿಮ್ಮ ಮಮತೆಯ ಪ್ರಸಾದವೆಂಬೆ !”

ವಂದಿಸುತ ಕಳುಹಿದಳು
ಗಂಡನನು, ಹಿರಿಯರನು
ಉಂಡುಟ್ಟು ಬಾಳ್ವುದೆನೆ ಬಿನ್ನವಿಸುತ;
ಊರವರ ಪೀಳ್ಕೊಂಡು
ಮೀರಿ ಬಹ ಪ್ರೀತಿಯನು
ತೋರುತ್ತ ಕಂಗಳಲಿ, ಸಂತವಿಸುತ :

ಬಾಳಿದಳು ಮಾತಾಯಿ;
 ಆಳಿದಳು ಬಸವನ್ನು;
 ಆಳಿದಳು ಜನತೆಯಾ ಸುಮನವನ್ನು !
 ಆ ಮರದ ಬದಿಗೊಮ್ಮೆ
 ಸುಳಿದೆಯಾದೊಡೆ, ಪಥಿಕ !
 ಹೇ ! ದೇವ ! ನಿನಗೊಂದು ನಮನವೆನ್ನು !

೫

ಪಾರಿಚಾತದಡಿಯಲಿ
 ಇಹುದದೋ ಸಮಾಧಿಯು !
 ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಯಲು
 ಇಹುದೆ ನಿನಗೆ ಅವಧಿಯು ?

ಅಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ನುಡಿವುವು
 ಕುಳಿತು ಮರದ ಕೊಂಬಿಗೆ;
 ಗಾನ ಮುಡುಪಿದೆನುವವು
 ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಂಬೆಗೆ.

ಅಲ್ಲಿ ಪಾರಿಚಾತವು
 ಸುರಿಸಿ ಸುಮನವೃಷ್ಟಿಯ,
 ನುಡಿವುದಿಲ್ಲಿ ಫಲಿಸಿತು
 ಫಲವು ದಿವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯ.

ಅಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಕಾಲತೆ
 ತಳಿರಗುಡಿಯನೇರಿಸಿ
 ಸುತ್ತುತಿಹುದು ಮರವಸು
 ತನ್ನ ಮುಗುಳನರಳಿಸಿ.

ಒಯ್ಯನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯುವ
ಗಂಧವಹರು ಆಡುತ
ಕಂಡು ಆ ಸುಗಂಧಿಯ
ನಿಂತೆ ಇಹರು ನೋಡುತ.

ಅಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು
ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯ ಯಾತ್ರೆಯ
ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತ ಕಾಣ್ವರು
ದಿನವು ಆ ಪವಿತ್ರೆಯ !

ಪಾರಿಜಾತದಡಿಯಲಿ
ಇಹುದದೋ ! ಸಮಾಧಿಯು.
ಅಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಯಲು
ಇಹುದೆ ನಿನಗೆ ಅವಧಿಯು ?

